

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

2. Ο Κανόνας της διαγωγής - Σχόλια (2. Vinaya Piṭaka - Aṭṭhakathā)
3. Σχόλια για το μεγάλο κεφάλαιο (3. Mahānagga-aṭṭhakathā)
1. Η μεγάλη ενότητα (1. Mahākhandaḥakaṃ)
[Kd 1, PTS 1.1-1.100]

PaliVerse

3. Σχόλια για το μεγάλο κεφάλαιο

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

Vinayapiṭake

Mahāvagga-aṭṭhakathā

1. Mahākhandhakam

Bodhikathā

Ubhinnaṃ pātimokkhānaṃ, saṅgītisamanantaraṃ;
Saṅgāyimsu mahātherā, khandhakam khandhakovidā.

Yaṃ tassa dāni sampatto, yasmā saṃvaṇṇanākkamo;
Tasmā hoti ayaṃ tassa, anuttānatthavaṇṇanā.

Padabhājaniye atthā, yehi yesaṃ pakāsītā;
Te ce puna vadeyyāma, pariyosānaṃ kadā bhava.

Uttānā ceva ye atthā, tesaṃ saṃvaṇṇanāya kiṃ;
Adhippāyānusandhīhi, byañjanena ca ye pana.

Anuttānā na te yasmā, sakkā ñātuṃ avaṇṇitā;
Tesaṃyeva ayaṃ tasmā, hoti saṃvaṇṇanāyoti.

1. Tena samayena buddho bhagavā uruvelāyaṃ viharati najjā nerañjarāya tīre bodhirukkhamūle paṭhamābhisambuddhoti ettha kiñcāpi “tena samayena buddho bhagavā verañjāya”ntiādīsu viya karaṇavacane viśesakāraṇaṃ natthi, vinayaṃ patvā pana karaṇavacaneneva ayamabhihāpo āropitoti ādito paṭṭhāya āruḥhābhilāpavasenevetaṃ vuttanti veditabbaṃ. Esa nayo aññesupi ito paresu evarūpesu.

Kiṃ panetassa vacane payojananti? Pabbajjādīnaṃ vinayakammānaṃ ādito paṭṭhāya nidānadassanaṃ. Yā hi bhagavatā “anujānāmi, bhikkhave, imehi tīhi saraṇagamanehi pabbajjaṃ upasampada”nti evaṃ pabbajjā ceva upasampadā ca anuññātā, yāni ca rājagahādīsu upajjhāyaupajjhāyavattaācariyaācariyavattādīni anuññātāni, tāni abhisambodhiṃ patvā sattaśattāhaṃ bodhimaṇḍe vītināmetvā bārāṇasiyaṃ dhammacakkaṃ pavattetvā iminā anukkamena idañcidañca tṭhānaṃ patvā imasmiñca imasmiñca vatthusmiṃ paññattānīti evametesam pabbajjādīnaṃ vinayakammānaṃ ādito paṭṭhāya nidānadassanaṃ etassa vacane payojananti veditabbaṃ.

Tattha uruvelāyanti mahāvelāyaṃ; mahante vālikarāsimhīti attho. Atha vā “urū”ti vālikā vuccati; “velā”ti mariyādā; velātikkananahetu āhaṭṭa uru uruvelāti evampettha attho daṭṭhabbo. Atīte kira anuppanne buddhe dasasahassakulaputtā

tāpasapabbajjaṃ pabbajitvā tasmim padese viharantā ekadivasam sannipatitvā katikavattaṃ akaṃsu - “kāyakammavacīkammāni nāma paresampi pākaṭāni honti, manokammaṃ pana apākaṭaṃ; tasmā yo kāmavitakkaṃ vā byāpādavitakkaṃ vā vihiṃsāvitakkaṃ vā vitakketi, tassa añño codako nāma natthi, so attanāva attānaṃ codetvā pattapuṭena vālikaṃ āharitvā imasmim ṭhāne ākiratu, idamassa daṇḍakamma”nti. Tato paṭṭhāya yo tādisaṃ vitakkaṃ vitakketi, so tattha pattapuṭena vālikaṃ ākirati. Evaṃ tattha anukkamena mahāvālikarāsi jāto, tato naṃ pacchimā janatā parikkhipitvā cetiyatṭhānamakāsi. Taṃ sandhāya vuttaṃ - “uruvelāyanti mahāvelāyaṃ; mahante vālikarāsimhīti attho”ti. Tameva sandhāya vuttaṃ - “atha vā urūti vālikā vuccati; velāti mariyādā; velātikkamanahetu āhaṭā uru uruvelāti evampettha attho daṭṭhabbo”ti.

Bodhirukkhamūleti bodhi vuccati catūsu maggesu ñāṇaṃ; taṃ bodhiṃ bhagavā ettha pattoti rukkhopi “bodhirukkho”tveva nāmaṃ labhi, tassa bodhirukkhasa mūle bodhirukkhamūle. Paṭhamābhisambuddhoti paṭhamam abhisambuddho; abhisambuddho hutvā sabbapaṭhamam yevāti attho. Ekapallaṅkenāti sakimpi anuṭṭhahitvā yathāābhujitena ekeneva pallaṅkena. Vimuttisukhapaṭisaṃvedīti vimuttisukhaṃ phalasamāpattisukhaṃ paṭisaṃvedayamāno.

Paṭiccasamuppādanti paccayākāraṃ. Paccayākāro hi aññamaññaṃ paṭicca sahite dhamme uppādetīti “paṭiccasamuppādo”ti vuccati. Ayamettha saṅkhepo. Vitthāro pana sabbākārasampannaṃ vinicchayaṃ icchantena visuddhimaggato gahetabbo. Anulomapaṭilomanti anulomañca paṭilomañca. Tattha “avijjāpaccayā saṅkhārā”tiādinā nayena vutto avijjādiko paccayākāro attanā kattabbakiccakaraṇato “anulomo”ti vuccati. “Avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodho”tiādinā nayena vutto sveva anuppādanirodhena nirujjhamāno taṃ kiccaṃ na karotīti tassa akaraṇato “paṭilomo”ti vuccati. Purimanayena vā vutto pavattiyā anulomo, itaro tassā paṭilomoti evampettha attho daṭṭhabbo. Ādito pana paṭṭhāya yāva antaṃ, antato ca paṭṭhāya yāva ādiṃ pāpetvā avuttattā ito aññenatthena anulomapaṭilomatā na yujjati.

Manasākāsīti manasi akāsi. Tattha yathā anulomaṃ manasi akāsi, idaṃ tāva dassetuṃ “avijjāpaccayā saṅkhārā”tiādi vuttaṃ. Tattha avijjā ca sā paccayo cāti avijjāpaccayo. Tasmā avijjāpaccayā saṅkhārā sambhavantīti iminā nayena sabbapadesu attho veditabbo. Ayamettha saṅkhepo. Vitthāro pana sabbākārasampannaṃ vinicchayaṃ icchantena visuddhimaggatova gahetabbo.

Yathā pana paṭilomaṃ manasi akāsi, idaṃ dassetuṃ avijjāya tveva asesavirāganirodhā saṅkhāranirodhotiādi vuttaṃ. Tattha avijjāya tvevāti avijjāya tu eva. Asesavirāganirodhāti virāgasāṅkhātena maggena asesanirodhā. Saṅkhāranirodhoti saṅkhārānaṃ anuppādanirodho hoti. Evaṃ niruddhānaṃ pana saṅkhārānaṃ nirodhā viññāṇaṃ niruddhaṃ, viññāṇādīnañca nirodhā nāmarūpādīni niruddhāniyeva hontīti dassetuṃ saṅkhāranirodhā viññāṇanirodhotiādinī vatvā evametassa kevalassa dukkhakkhandhassa nirodho hotīti vuttaṃ. Tattha kevalassāti sakalassa; suddhassa vā sattavirahitassāti attho. Dukkhaṅkhandhassāti dukkharāsisā. Nirodho hotīti anuppādo hoti.

Etamatthaṃ viditvāti yvāyaṃ “avijjādivasena saṅkhārādikassa dukkhakkhandhassa samudayo ca avijjānirodhādivasena ca nirodho hoti”ti vutto, sabbākārena etamatthaṃ viditvā. Tāyaṃ velāyanti tāyaṃ tassa atthassa viditavelāyaṃ. Imaṃ

udānaṃ udānesīti imaṃ tasmim vidite atthe hetuno ca hetusamuppannadhammassa ca pajānanāya ānubhāvadīpakam “yadā have pātubhavantī”tiādikaṃ somanassayuttañāṇasamuṭṭhānaṃ udānaṃ udānesi, attamanavācam nicchāresīti vuttaṃ hoti.

Tassattho - yadā haveti yasmim bhava kāle. Pātubhavantīti uppajjanti. Dhammāti anulomapaccayākārapaṭivedhasādhakā bodhipakkhiyadhammā. Atha vā pātubhavantīti pakāsanti; abhisamayavasena byattā pākāṭā honti. Dhammāti catuvariyasaccadhammā. Ātāpo vuccati kilesasantāpanaṭṭhena vīriyaṃ; ātāpinoti sammappadhānavīriyavato. Jhāyatoti ārammaṇūpanijjhānalakkhaṇena ca lakkhaṇūpanijjhānalakkhaṇena ca jhānena jhāyantaṃ. Brāhmaṇassa bāhitapāpassa khīṇāsavassa. Athassa kaṅkhā vapayantīti athassa evaṃ pātubhūtaḍḍhammassa kaṅkhā vapayanti. Sabbāti yā etā “ko nu kho bhante phusatīti; no kallo pañhoti bhagavā avocā”tiādinā, tathā “katamaṃ nu kho bhante jarāmaraṇaṃ; kassa ca panidaṃ jarāmaraṇanti; no kallo pañhoti bhagavā avocā”tiādinā ca nayena paccayākāre kaṅkhā vuttā, yā ca paccayākārasseva appaṭividdhattā “ahosiṃ nu kho ahaṃ atītamaddhāna”ntiādikā soḷasa kaṅkhā āgatā, tā sabbā vapayanti apagacchanti nirujjhanti. Kasmā? Yato pajānāti sahetudhammanti yasmā avijjādikena hetunā sahetukaṃ imaṃ saṅkhārādiṃ kevalaṃ dukkhakkhandhadhammaṃ pajānāti aññāti paṭivijjhatīti.

2. Dutiyavāre - imaṃ udānaṃ udānesīti imaṃ tasmim vidite atthe “avijjāya tveva asesavirāgaṇirodhā saṅkhāraṇirodho”ti evaṃ pakāsitaṃ nibbānaṃ saṅkhātassa paccayakkhayaṃ avabodhānubhāvadīpakam vuttappakāraṃ udānaṃ udānesīti attho. Tatrāyaṃ saṅkhepattho - yasmā paccayānaṃ khayasaṅkhātāṃ nibbānaṃ avedi aññāsi paṭivijjhi, tasmā yadāssa ātāpino jhāyato brāhmaṇassa vuttappakārā dhammā pātubhavantī, athassa yā nibbānaṃ aviditattā uppajjeyyaṃ, tā sabbāpi kaṅkhā vapayantīti.

3. Tatiyavāre - imaṃ udānaṃ udānesīti imaṃ yena maggena so dukkhakkhandhassa samudayaṇirodhasaṅkhāto attho kiccavasena ca ārammaṇakiriyāya ca vidito, tassa ariyamaggassa ānubhāvadīpakam vuttappakāraṃ udānaṃ udānesīti attho. Tatrāpāyaṃ saṅkhepattho - yadā have pātubhavantī dhammā ātāpino jhāyato brāhmaṇassa, tadā so brāhmaṇo tehi vā uppannehi bodhipakkhiyadhammehi, yassa vā ariyamaggassa catusaccadhammā pātubhūtā, tena ariyamaggena vidhūpayam tiṭṭhati mārasenaṃ “kāmaṃ te paṭhamā senā”tiādinā nayena vuttappakāraṃ mārasenaṃ vidhūpayanto vidhamento viddhamasento tiṭṭhati. Kathaṃ? Sūriyova obhāsayamantalikkhaṃ, yathā sūriyo abbhuggato attano pabhāya antalikkhaṃ obhāsentova andhakāraṃ vidhamento tiṭṭhati, evaṃ sopi brāhmaṇo tehi dhammehi tena vā maggena saccāni paṭivijjhantova mārasenaṃ vidhūpayanto tiṭṭhatīti.

Evamettha paṭhamam udānaṃ paccayākārapaccavekkhaṇavasena, dutiyaṃ nibbānapaccavekkhaṇavasena, tatiyaṃ maggapaccavekkhaṇavasena uppannanti veditabbaṃ. Udāne pana “rattiyā paṭhamam yāmaṃ paṭiccasamuppādaṃ anulomaṃ, dutiyaṃ yāmaṃ paṭilomaṃ, tatiyaṃ yāmaṃ anulomapaṭiloma”nti vuttaṃ; taṃ sattāhassa accayena “sve āsanā vuṭṭhahissāmī”ti rattiṃ uppāditamanasikāraṃ sandhāya vuttaṃ. Tadā hi bhagavā yassa paccayākārapajānanassa ca paccayakkhayādhigamassa ca ānubhāvadīpikā purimā dve udānagāthā, tassa vasena ekekameva koṭṭhāsaṃ paṭhamayāmañca majjhimayāmañca manasākāsi, idha pana pāṭipadarattiyā evaṃ manasākāsi.

Bhagavā hi visākhapuṇṇamāya rattiyā paṭhamayāme pubbenivāsaṃ anussari, majjhimayāme dibbacakkhuṃ visodhesi, pacchimayāme paṭiccasamuppādaṃ anulomapaṭilomaṃ manasi katvā “idāni aruṇo uggamissatī”ti sabbaññutaṃ pāpuṇi. Sabbaññutappattisamanantameva ca aruṇo uggacchi. Tato taṃ divasaṃ teneva pallaṅkena vītināmetvā sampattāya pāṭipadarattiyā tīsu yāmesu evaṃ manasi katvā imāni udānāni udānesi. Iti pāṭipadarattiyā evaṃ manasi katvā taṃ “bodhirukkhamūle sattāhaṃ ekapallaṅkena nisīdī”ti evaṃ vuttasattāhaṃ tattheva vītināmesi.

Bodhikathā niṭṭhitā.

Ajapālakathā

4. Atha kho bhagavā sattāhassa accayena tamhā samādhimhā vuṭṭhahitvā bodhirukkhamūlā yena ajapālanigrodho tenupasaṅkamīti ettha na bhagavā tamhā samādhimhā vuṭṭhahitvā anantameva bodhirukkhamūlā yena ajapālanigrodho tenupasaṅkamī. Yathā pana “bhutvā sayatī”ti vutte na “hatthe adhovitvā mukhaṃ avikkhāletvā sayanasamīpaṃ agantvā aññaṃ kiñci ālāpasallāpaṃ akatvā sayatī”cceva vuttaṃ hoti, bhojanato pana pacchā sayatī, na nasayatīti idamevattha dīpitaṃ hoti. Evamidhāpi “na tamhā samādhimhā vuṭṭhahitvā anantameva pakkāmī”ti vuttaṃ hoti, vuṭṭhānato ca pana pacchā pakkāmī, na napakkāmīti idamevettha dīpitaṃ hoti.

Anantaraṃ pana apakkamitvā bhagavā kiṃ akāsīti? Aparānīpi tīṇi sattāhāni bodhisamīpeyeva vītināmesi. Tatrāyaṃ anupubbikathā - bhagavati kira buddhattaṃ patvā sattāhaṃ ekapallaṅkena nisinne “na bhagavā vuṭṭhātī; kiṃ nu kho aññepi buddhattakarā dhammā atthī”ti ekaccānaṃ devatānaṃ kaṅkhā udapādi. Atha bhagavā atṭhame divase samāpattito vuṭṭhāya devatānaṃ kaṅkhaṃ ñatvā kaṅkhāvidhamanattaṃ ākāse uppatitvā yamakapāṭihāriyaṃ dassetvā tāsaṃ kaṅkhaṃ vidhamitvā pallaṅkato īsakaṃ pācīnanissite uttaradisābhāge tathavā cattāri asaṅkhyeyyāni kappasatasahassaṅca upacitānaṃ pāramīnaṃ balādhigamanaṭṭhānaṃ pallaṅkaṃ bodhirukkhaṅca animisehi akkhīhi olokayamāno sattāhaṃ vītināmesi, taṃ tṭhānaṃ animisacetiyaṃ nāma jātaṃ. Atha pallaṅkassa ca tṭhitatṭhānassa ca antarā puratthimato ca pacchimato ca āyate ratanacaṅkame caṅkamanto sattāhaṃ vītināmesi, taṃ tṭhānaṃ ratanacaṅkamacetiyaṃ nāma jātaṃ. Tato pacchimadisābhāge devatā ratanagharaṃ māpayiṃsu. Tattha pallaṅkena nisīditvā abhidhammapiṭakaṃ visesato cettha anantanayaṃ samantapaṭṭhānaṃ vicinanto sattāhaṃ vītināmesi, taṃ tṭhānaṃ ratanagharacetiyaṃ nāma jātaṃ.

Evaṃ bodhisamīpeyeva cattāri sattāhāni vītināmetvā pañcame sattāhe bodhirukkhamūlā yena ajapālanigrodho tenupasaṅkamī. Tassa kira nigrodhassa chāyāya ajapālakā gantvā nisīdanti; tenassa ajapālanigrodhotveva nāmaṃ udapādi. Sattāhaṃ vimuttisukhapaṭisaṃvedīti tatrāpi dhammaṃ vicinantoyeva vimuttisukhaṃ paṭisaṃvedento nisīdi. Bodhito puratthimadisābhāge esa rukkho hoti. Evaṃ nisinne ca panettha bhagavati eko brāhmaṇo gantvā pañhaṃ pucchi. Tena vuttaṃ “atha kho aññataro”tiādi. Tattha huṃhuṅkajātiko so kira diṭṭhamaṅgaliko nāma, mānavasena kodhavasena ca “huṃhu”nti karonto vicarati, tasmā “huṃhuṅkajātiko”ti vuccati. “Huhukkajātiko”tipi paṭhanti.

Etamattham viditvāti etaṃ tena vuttassa vacanassa sikhāpattamattham viditvā tāyaṃ velāyaṃ imaṃ udānaṃ udānesi. Tassattho - yo bāhitapāpadhammatāya brāhmaṇo na diṭṭhamaṅgalikatāya, huṃhuṅkārahāvādipāpadhammayutto hutvā kevalaṃ jātimmattakena brahmaṇṇaṃ paṭijānāti, so brāhmaṇo bāhitapāpadhammatā huṃhuṅkārapahānena niḥuṃhuṅko, rāgādikasāvābhāvena nikkasāvo, bhāvanānuyogayuttacittatāya yatatto, sīlasaṃvarena vā saññatacittatāya yatatto, catumaggañāṇasaṅkhātehi vedehi antaṃ, vedānaṃ vā antaṃ gatattā vedantaḡ, maggabrahmacariyassa vusitattā vusitabrahmacariyo. Dhammena brahmavādaṃ vadeyya, “brāhmaṇo, aha”nti etaṃ vādaṃ dhammena vadeyya, yassa sakale lokasannivāse kuhiṅci ekārammaṇepi rāgussado dosussado mohussado mānussado diṭṭhussadoti ime ussada natthīti.

Ajapālakathā niṭṭhitā.

Mucalindakathā

5. Akālameghoti asampatte vassakāle uppannamegho. Ayaṃ pana gimhānaṃ pacchime māse udapādi. Sattāhavaddalikāti tasmaṃ uppanne sattāhaṃ avicchinnavuṭṭhikā ahoṣi. Sītavātaduddinīti sā ca pana sattāhavaddalikā udakaphusitasammissena sītavātena samantā paribbhamantena dūsitadivasattā sītavātaduddinī nāma ahoṣi. Atha kho mucalindo nāgarājāti tasseeva mucalindarukkhasa samīpe pokkharāṇiyā nibbatto mahānubhāvo nāgarājā. Sattakkhattuṃ bhogehi parikkhipitvāti evaṃ bhogehi parikkhipitvā uparimuddhani mahantaṃ phaṇaṃ karitvāva ṭhite; tasmaṃ tassa parikkhepabbhantaraṃ lohapāsāde bhaṇḍāgāragabbhappamāṇaṃ ahoṣi, tasmā bhagavā nivāte pihitadvāravātapāne kūṭāgāre nisinno viya jāto. Mā bhagavantaṃ sītantiādi tassa tathā karitvā ṭhānakāraṇaparidīpanaṃ. So hi “mā bhagavantaṃ sītaṃ bādhayittha, mā uṇhaṃ, mā ḍaṃsādisamphasso bādhayitthā”ti tathā karitvā aṭṭhāsi. Tattha kiṅcāpi sattāhavaddalikāya uṇhameva natthi, sace pana antarantarā megho vigaccheyya uṇhaṃ bhaveyya, tampi naṃ mā bādhayitthāti evaṃ tassa cintetuṃ yuttaṃ. Viddhanti ubbidhaṃ; meghavigamena dūrībhūtaṃti attho. Vigatavalāhakanti apagatameghaṃ. Devanti ākāsaṃ. Sakavaṇṇanti attano rūpaṃ.

Sukho vivekoti nibbānasaṅkhāto upadhiviveko sukho. Tuṭṭhassāti catumaggañāṇasantosena santuṭṭhassa. Sutadhammassāti pakāsitadhammassa. Passatoti taṃ vivekaṃ yaṃ vā kiṅci passitabbaṃ nāma, taṃ sabbaṃ attano vīriyabalādhigatena ñāṇacakkhunā passantassa. Abyāpajjanti akuppanabhāvo; etena mettāpubbabhāgo dassito. Pāṇabhūtesu saṃyamoti sattesu ca saṃyamo; avihiṃsanabhāvo sukhoti attho. Etena karuṇāpubbabhāgo dassito. Sukhā virāgatā lokeṭi vītarāgatāpi sukhāti dīpeti. Kāmānaṃ samatikkamoti yā “kāmaṇaṃ samatikkamo”ti vuccati; sā virāgatāpi sukhāti attho. Etena anāgāmmimaggō kathito. Asmimānassa yo vinayoti iminā pana arahattaṃ kathitaṃ; arahattaṇhi asmimānassa “passaddhivinayo”ti vuccati. Ito paraṇca sukhaṃ nāma natthi, tenāha “etaṃ ve paramaṃ sukha”nti.

Mucalindakathā niṭṭhitā.

Rājāyatanakathā

6. Mucalindamūlāti mahābodhito pācīnaḡe ṭhitamucalindarukkhamūlā. Rājāyatananti dakkhiṇadisābhāge ṭhitaṃ rājāyatanarukkhaṃ upasaṅkami. Tena kho

pana samayenāti katarena samayena. Bhagavato kira rājāyatanamūle sattāhaṃ ekapallaṅkena nisinnassa samādhito vuṭṭhānadivase aruṇuggamanavelāyameva “bhojanakiccena bhavitabba”nti ñatvā sakko devarājā osadhaharītaṃ upanesi. Bhagavā taṃ paribhuñji, paribhuttamattasseva sarīrakiccaṃ ahosi. Sakko mukhodakaṃ adāsi. Bhagavā mukhaṃ dhovitvā tasmimyeva rukkhamūle nisīdi. Evaṃ uggate aruṇamhi nisinne bhagavati.

Tena kho pana samayena tapussabhallikā vāṇijāti tapusso ca bhalliko cāti dve bhātaro vāṇijā. Ukkalāti ukkalajanapadato. Taṃ desanti yasmim̐ dese bhagavā viharati. Katarasmiñca dese bhagavā viharati? Majjhimadesa. Tasmā majjhimadesaṃ gantum addhānamaggappaṭipannā hontīti ayamettha attho. Ñātisālohitā devatāti tesam̐ ñātibhūtapubbā devatā. Etadavocāti sā kira nesaṃ sabbasakaṭāṇi appavattīni akāsi. Tato te kiṃ idanti maggadevatānaṃ baliṃ akaṃsu. Tesam̐ balikammakāle sā devatā dissamāneneva kāyena etaṃ avoca. Manthena ca madhupiṇḍikāya cāti abaddhasattunā ca sappimadhuphāṇitādīhi yojetvā baddhasattunā ca. Patimānethāti upaṭṭhahatha. Taṃ voti taṃ patimānanaṃ tumhākaṃ bhavissati dīgharattaṃ hitāya sukhāya. Yaṃ amhākanti yaṃ paṭiggahaṇaṃ amhākaṃ assa dīgharattaṃ hitāya sukhāya. Bhagavato etadahosi yo kirassa padhānānuyogakāle patto ahosi, so sujātāya pāyasaṃ dātum̐ āgacchantiyā eva antaradhāyi. Tenassa etadahosi - “patto me natthi, purimakāpi ca na kho tathāgatā hatthesu paṭiggaṇhanti, kimhi nu kho ahaṃ paṭiggaṇheyyaṃ manthañca madhupiṇḍakañcā”ti.

Parivitakkamaññāyāti ito pubbeva bhagavato sujātāya dinnabhojanaṃyeva ojaṇuppabandhanavasena aṭṭhāsi, ettakaṃ kālaṃ neva jighacchā na pipāsā na kāyadubbalyaṃ ahosi. Idāni panassa āhāraṃ paṭiggahetukāmatāya “na kho tathāgatā”tiadinā nayena parivitakko udapādi. Taṃ evaṃ uppannaṃ attano cetasā bhagavato cetoparivitakkamaññāya. Catuddisāti catūhi disāhi. Selamaye patteti muggavaṇṇasalamaye patte. Idam̐yeva bhagavā paṭiggahesi, teyeva sandhāya vuttaṃ. Cattāro pana mahārājāno paṭhamaṃ indanīlamaṇimaye patte upanāmesum̐, na te bhagavā aggahesi. Tato ime cattāropi muggavaṇṇasilām̐yeva patte upanāmesum̐, bhagavā cattāropi patte aggahesi tesam̐ pasādānurakkhaṇatthāya, no mahicchatāya. Gahetvā ca pana cattāropi yathā ekova patto hoti tathā adhiṭṭhahi, catunnampi ekasadiṣṭi puñṇavipāko ahosi. Evaṃ ekaṃ katvā adhiṭṭhite paṭiggahesi bhagavā paccagghe selamaye patte manthañca madhupiṇḍikañca. Paccaggheti paccagghasmim̐; pāṭekkaṃ mahagghasminti attho. Atha vā paccaggheti abhinave abbhunhe; taṅkhaṇe nibbattasminti attho. Dve vācā etesaṃ ahesunti dnevācika. Atha vā dvīhi vācāhi upāsakabhāvaṃ pattāti attho. Te evaṃ upāsakabhāvaṃ paṭivedetvā bhagavantaṃ āhaṃsu - “kassa dāni bhante amhehi ajja paṭṭhāya abhivādanapaccuṭṭhānaṃ kātappa”nti? Atha bhagavā sīsaṃ parāmasi, kesā hatthe laggim̐su. Te tesam̐ adāsi “ime tumhe pariharathā”ti. Te kesadhātuyo labhitvā amateneva abhisittā haṭṭhatuṭṭhā bhagavantaṃ vanditvā pakkamim̐su.

Rājāyatanakathā niṭṭhitā.

Brahmayācanakathā

7. Atha kho bhagavā sattāhassa accayena tamhā samādhimhā vuṭṭhahitvā vuttappakārametaṃ sabbam̐ kiccaṃ niṭṭhāpetvā rājāyatanamūlā punapi yena ajapālanigrodho tenupasaṅkami. Parivitakko udapādīti tasmim̐ nisinnamattasseva sabbabuddhānaṃ āciṇṇasamāciṇṇo ayaṃ cetaso parivitakko udapādi. Kasmā

panāyaṃ sabbabuddhānaṃ uppajjati? Dhammassa mahantabhāvaṃ garubhāvaṃ bhāriyabhāvaṃ paccavekkhaṇāya brahmunā yācite desetukāmatāya ca. Jānanti hi buddhā “evaṃ parivitakkite brahmā āgantvā dhammadesanaṃ yācissati, tato sattā dhamme gāraṃ uppādessanti, brahmagaruko hi lokasannivāso”ti. Iti imehi dvīhi kāraṇehi ayaṃ vitakko uppajjati.

Tattha adhigato kho myāyanti adhigato kho me ayaṃ. Ālayarāmāti sattā pañca kāmaguṇe allīyanti, tasmā te “ālayā”ti vuccanti. Tehi ālayehi ramantīti ālayarāmā. Ālayesu ratāti ālayaratā. Ālayesu suṭṭhumuditāti ālayasammuditā. Yadidanti nipāto. Tassa ṭhānaṃ sandhāya “yaṃ ida”nti paṭiccasamuppādaṃ sandhāya “yo aya”nti evamattho daṭṭhabbo. Idappaccayatāpaṭiccasamuppādoti imesaṃ paccayā idappaccayā, idappaccayāva idappaccayatā, idappaccayatā ca sā paṭiccasamuppādo cāti idappaccayatāpaṭiccasamuppādo. So mamassa kilamathoti yā ajānantānaṃ desanā nāma, so mama kilamatho assa; sā mama vihesā assāti attho. Bhagavantanti bhagavato. Anacchariyāti anu acchariyā. Paṭibhaṃsūti paṭibhānasaṅkhātassa ṇāṇassa gocarā ahesuṃ, parivitakkayitabbabhāvaṃ pāpuṇṇisu.

Halanti ettha hakāro nipātamatto; alanti attho. Pakāsītunti desituṃ. Alaṃ dāni me imaṃ kicchena adhigataṃ dhammaṃ desetunti vuttaṃ hoti. Paṭisotagāminti paṭisotaṃ vuccati nibbānaṃ; nibbānagāminti attho. Rāgarattāti kāmarāgabhavarāgadiṭṭhirāgena rattā. Na dakkhantīti na passissanti. Tamokhandhena āvuṭāti avijjārāsinaṃ ajjhotthaṭā. Appossukkatāyāti nirussukkabhāvena; adesetukāmatāyāti attho.

8. Yatra hi nāmāti yasmiṃ nāma loke. Bhagavato purato pāturahosīti dhammadesanāyācanatthaṃ dasasu cakkavāḷasahassesu mahābrahmāno gahetvā āgamma bhagavato purato pāturahosi. Apparajakkhajātikāti paññāmāye akkhimhi appaṃ rāgadosamoharajaṃ etesaṃ evaṃsabhāvāti apparajakkhajātikā. Bhavissanti dhammassa aññātāroti paṭivijjhitaro.

Pāturahosīti pātubhavi. Samalehi cintitoti rāgādīhi malehi samalehi chahi satthārehi cintito. Apāpuretanti vivara etaṃ. Amatassa dvāranti amatassa nibbānassa dvārabhūtaṃ ariyamaggaṃ. Suṇantu dhammaṃ vimalenānubuddhanti ime sattā rāgādimalānaṃ abhāvato vimalena sammāsambuddhena anubuddhaṃ catusaccadhammaṃ suṇantu.

Sele yathā pabbatamuddhaniṭṭhitoti selamāye ekagghane pabbatamuddhani yathāṭhitova yathā cakkhumā puriso samantato janataṃ passeyya, tvampi sumedha sundarapañña sabbaññutaññāṇena samantacakkhu bhagavā dhammamayaṃ paññāmayaṃ pāsādamāruya sayā apetasoko sokāvatiṇṇaṃ jātijarābhibhūtañca janataṃ avekkhassu upadhāraya.

Uṭṭhehīti bhagavato dhammadesanatthaṃ cārikacaraṇaṃ yācanto bhaṇati.

Vīrātīdīsū bhagavā vīriyavantatāya vīro.

Devaputtamaccukilesābhisaṅkhāramārānaṃ vijitattā vijitasaṅgāmo.

Jātikantārādinittaraṇasamatthatāya satthavāho. Kāmacchandaiṇassa abhāvato aṇaṇo.

9. Ajjhesananti yācanaṃ. Buddhacakkhunāti indriyaparopariyattañāṇena ca āsayānusayañāṇena ca. Imesañhi dvinnaṃ ṇāṇānaṃ buddhacakkhūti nāmaṃ. Apparajakkhāti paññācakkhumhi rāgādirajaṃ appaṃ yesaṃ, te apparajakkhā. Yesaṃ

taṃ mahantaṃ te mahārajakkhā. Yesaṃ saddhādāni indriyāni tikkhāni te tikkhindriyā. Yesaṃ tāni mudūni te mudindriyā. Yesaṃ teyeva saddhādayo ākāraṃ sundarā te svākārā. Yesaṃ teyeva saddhādayo ākāraṃ asundarā te dvākārā. Ye kathitakāraṇaṃ sallakkhenti, sukhena sakkā honti viññāpetuṃ te suviññāpayā. Ye paralokañca vajjañca bhayato passanti te paralokavajjabhayadassāvino. Uppaliniyanti uppalavane. Itaresupi eseva nayo. Antonimuggaposīnīti yāni udakassa anto nimuggāneva posayanti. Samodakaṃ t̥hitānīti udakena samaṃ t̥hitāni. Udakaṃ accuggamma t̥hitānīti udakaṃ atikkamitvā t̥hitāni.

Apārutāti vivaṭā. Amatassa dvārāti ariyamaggo. So hi amataśaṅkhātassa nibbānassa dvāraṃ. Pamuñcantu saddhanti sabbe attano saddhaṃ pamuñcantu. Pacchimapadadvaye ayamatto, ahañhi attano paṇaṃ suppayattimpī imaṃ paṇītaṃ uttamaṃ dhammaṃ kāyavācākilamathasāññī hutvā manujesu devamanussesu na bhāsinti.

Brahmayācanakathā nīṭṭhitā.

Pañcavaggiyakathā

10. Paṇḍitoti paṇḍiccena samannāgato. Byattoti veyyattiyena samannāgato. Medhāvīti t̥hānuppattiyā paññāya samannāgato. Apparajakkhajātikoti samāpattiyā vikkhambhitattā nikkilesajātiko visuddhasatto. Ājānissatīti sallakkhessati paṭivijjhissati. Bhagavatopi kho ñāṇaṃ udapādīti sabbaññūtaññāṇaṃ uppajji “īto sattamādivasamatthake kālaṃkatvā ākiñcaññāyatane nibbatto”ti. Mahājāniyoti sattadivasabbhantare pabbattamaggaphalato parihīnattā mahatī jāni assāti mahājāniyo akkhaṇe nibbattattā. Abhidosa kālaṃkatoti hiyyo kālaṃkato, sopi nevasaññānāsaññāyatane nibbattoti addasa. Bahūkārāti bahūpakārā. Padhānapahitattaṃ upaṭṭhahimsūti padhānatthāya pesitattabhāvaṃ mukhodakadānādīnā upaṭṭhahimsu.

11. Antarā ca gāyaṃ antarā ca bodhinti upako bodhimaṇḍassa ca gāyāya ca antare bhagavantaṃ addasa. Addhānamaggappaṭipannanti addhānamaggaṃ paṭipannaṃ.

Sabbābhibhūti sabbāṃ tebhūmakadhammaṃ abhibhavitvā t̥hito. Sabbavidūti sabbāṃ catubhūmakadhammaṃ avedim āññāsim. Sabbesu dhammesu anūpalittoti sabbesu tebhūmakadhammesu kilesalepena alitto. Sabbañjahoti sabbāṃ tebhūmakadhammaṃ jahitvā t̥hito. Taṇhakkhaye vimuttoti taṇhakkhaye nibbāne ārammaṇato vimutto. Sayāṃ abhiññāyāti sabbāṃ catubhūmakadhammaṃ attanāva jānitvā. Kamuddiseyyanti kaṃ aññaṃ “ayaṃ me ācariyo”ti uddiseyyaṃ.

Na me ācariyo atthīti lokuttaradhamme mayhaṃ ācariyo nāma natthi. Natthi me paṭipuggaloti mayhaṃ paṭibhāgapuggalo nāma natthi. Sītibhūtoti sabbakilesagginibbāpanena sītibhūto. Kilesānaṃyeveva nibbutattā nibbuto.

Kāsīnaṃ puranti kāsiraṭṭhe nagaraṃ. Āhañchaṃ amatadundubhinti dhammacakkappaṭilābhāya amatabheriṃ paharissāmīti gacchāmi.

Arahasi anantajinoti anantajino bhavituṃ yutto. Hupeyyapāvusoti āvuso evampi nāma bhavēyya. Sīsaṃ okampetvāti sīsaṃ cāletvā.

12. Saṇṭhapesunti katikaṃ akaṃsu. Bāhullikoti cīvarabāhullādīnaṃ atthāya paṭipanno. Padhānavibbhantoti padhānato vibbhanto bhaṭṭho parihīno. Āvatto bāhullāyāti cīvarādibahulabhāvatthāya āvatto. Odahatha bhikkhave sotanti upanetha bhikkhave sotam; sotindriyaṃ dhammasavanatthaṃ abhimukhaṃ karoṭhāti attho. Amatamadhigatanti amataṃ nibbānaṃ mayā adhigatanti dasseti. Iriyāyāti dukkarairiyāya. Paṭipadāyāti dukkarapaṭipadāya. Abhijānātha me noti abhijānātha nu me samanupassatha. Evarūpaṃ bhāsitametanti etaṃ evarūpaṃ vākyam bhāsitanti attho. Asakkhi kho bhagavā pañcavaggiye bhikkhū saññāpetunti “ahaṃ buddho”ti jānāpetum asakkhi.

13. Cakkhukaraṇīti paññācakkhum sandhāyāha. Ito paraṃ sabbam padatthato uttānameva. Adhippāyānusandhiyojanādibhedato pana papañcasūdaniyā majjhimaṭṭhakathāyaṃ vuttanayena veditabbaṃ. Ito paṭṭhāya hi ativitthārabbhīrukassa mahājanassa cittaṃ anurakkhantā suttantakathaṃ avaṇṇayitvā vinayakathaṃyeva vaṇṇayissāma.

18. Sāva tassa āyasmato upasampadā ahoṣīti āsāḥīpuṇṇamāya aṭṭhārasahi devatākoṭṭhi saddhiṃ sotāpattiphale patiṭṭhitassa “ehi bhikkhū”ti bhagavato vacanena abhinipphannā sāva tassa āyasmato ehibhikkhūpasampadā ahoṣi.

19. Atha kho āyasmato ca vappassāti ādimhi vappattherassa pāṭipadadivase dhammacakkhum upapādi, bhaddiyattherassa dutiyadivase, mahānāmattherassa tatiyadivase, assajittherassa catutthiyanti. Imesañca pana bhikkhūnaṃ kammaṭṭhānesu uppannamalavisodhanatthaṃ bhagavā antovihāreyeva ahoṣi. Uppanne upanne kammaṭṭhānamale ākāseṇa gantvā malaṃ vinodesi. Pakkhassa pana pañcamiyaṃ sabbe te ekato sannipātetvā anattasuttena ovadi. Tena vuttaṃ “atha kho bhagavā pañcavaggiye”tiādi.

24. Tena kho pana samayena cha loka arahanto hontīti pañcamiyā pakkhassa lokasmiṃ cha manussā arahanto hontīti attho.

Pañcavaggiyakathā niṭṭhitā.

Pabbajjākathā

31. Pubbānupubbakānanti pavenivasena porāṇānuporāṇānanti attho. Tena kho pana samayena ekasaṭṭhi loka arahanto hontīti purimā cha ime ca pañcapaññāsāti antovassamhiyeva ekasaṭṭhi manussā arahanto hontīti attho.

Tatra yasaādīnaṃ kulaputtānaṃ ayaṃ pubbayogo - atīte kira pañcapaññāsajanā sahāyakā vaggabandhena puññāni karontā anāthasarīrāni paṭijaggantā vicaranti, te ekadivasam gabbhiniṃ itthiṃ kālāṃkataṃ disvā “jhāpessāmā”ti susānaṃ nīharimṃsu. Tesu pañca jane “tumhe jhāpethā”ti susāne ṭhapetvā sesā gāmaṃ pavitṭhā. Yaso dārako taṃ sarīraṃ vijjhivā parivattetvā ca jhāpayamāno asubhasaññaṃ paṭilabhi. So itaresampi catunnaṃ janānaṃ “passatha bho imaṃ asuciṃ paṭikūla”nti dassesi. Tepi tattha asubhasaññaṃ paṭilabhimṃsu. Te pañcapi janā gāmaṃ gantvā sesasahāyakānaṃ kathayimṃsu. Yaso pana dārako gehampi gantvā mātāpitūnnañca bhariyāya ca kathesi. Te sabbepi asubhaṃ bhāvayimṃsu. Ayametesam pubbayogo. Tenāyasmato yasassa nāṭakajanesu susānasaññāyeva uppajji, tāyeva ca upanissayasampattiyaṃ sabbesaṃ visesādhigamo nibbattīti.

Atha kho bhagavā bhikkhū āmantesīti bhagavā yāva pacchimakattikapuṇṇamā, tāva bārāṇasiyaṃ viharanto ekadivasam te khīṇāsava saṭṭhi bhikkhū āmantesi.

32. Dibbā nāma dibbesu visayesu lobhapāsā. Mānusā nāma mānusakesu visayesu lobhapāsā. Mā ekena dveti ekena maggena dve mā agamittha. Assavanatāti assavanatāya. Parihāyantīti anadhigataṃ nādhigacchantā visesādhigamato parihāyanti.

33. Antakāti lāmaka hīnasatta. Antalikkhacaroti rāgapāsam sandhāyāha. Tañhi so “antalikkhacaroti”ti mantvā āha.

34. Nānādisā nānājanapadāti nānādisato ca nānājanapadato ca. Anujānāmi bhikkhave tumheva dāni tāsū tāsū disāsū tesu tesu janapadesu pabbājethātiādīmhi pabbajjāpekkham kulaputtam pabbājentena ye parato “na bhikkhave pañcahi ābādhehi phuṭṭho pabbājetabbo”tiādīm katvā yāva “na andhamūgabādhiro pabbājetabbo”ti evam paṭikkhittā puggalā, te vajjetvā pabbajjādosavirahito puggalo pabbājetabbo. Sopi ca mātāpitūhi anuññātoyeva. Tassa anujānanalakkhaṇam “na bhikkhave ananuññāto mātāpitūhi putto pabbājetabbo, yo pabbājeyya, āpatti dukkaṭassā”ti etasmim sutte vaṇṇayissāma.

Evam pabbajjādosavirahitam mātāpitūhi anuññātam pabbājentenāpi ca sace acchinnakeso hoti, ekasīmāya ca aññepi bhikkhū atthi, kesacchedanattāya bhaṇḍukammaṃ āpucchitabbaṃ. Tassa āpucchanākāram “anujānāmi, bhikkhave, saṅgham apaloketuṃ bhaṇḍukammāyā”ti ettha vaṇṇayissāma. Sace okāso hoti, sayam pabbājetabbo. Sace uddesaparipucchādīhi byāvaṭo hoti, okāsam na labhati, eko daharabhikkhu vattabbo “etaṃ pabbājehi”ti. Avuttopi ce daharabhikkhu upajjhāyam uddissa pabbājeti, vaṭṭati. Sace daharabhikkhu natthi, sāmaṇeropi vattabbo “etaṃ khaṇḍasīmam netvā pabbājetvā kāsāyāni acchādetvā ehi”ti. Saraṇāni pana sayam dātabbāni. Evam bhikkhunāva pabbajito hoti. Purisañhi bhikkhuto añño pabbājetum na labhati, mātugāmam bhikkhunito añño. Sāmaṇero pana sāmaṇerī vā āṇattiyā kāsāyāni dātum labhati. Kesoropanam yena kenaci kataṃ sukataṃ.

Sace pana bhabbarūpo hoti sahetuko ñāto yasassī kulaputto, okāsam katvāpi sayameva pabbājetabbo. “Mattikāmuṭṭhiṃ gahetvā nhāyitvā kese temetvā āgacchāhi”ti ca pana na vissajjetabbo. Pabbajitukāmānañhi paṭhamam balavaussāho hoti, pacchā pana kāsāyāni ca kesaharaṇasatthakañca disvā utrasanti, ettoyeva palāyanti, tasmā sayameva nahānatittham netvā sace nātidaharo hoti, “nahāhi”ti vattabbo. Kesā panassa sayameva mattikam gahetvā dhovitabbā. Daharakumārako pana sayam udakam otaritvā gomayamattikāhi ghaṃsitvā nahāpetabbo. Sacepissa kacchu vā piḷakā vā honti, yathā mātā puttam na jigucchatī, evameva ajigucchantena sādhuḥkam hatthapādasīsāni ghaṃsitvā nahāpetabbo. Kasmā? Ettakena hi upakārena kulaputtā ācariyupajjhāyesu ca sāsane ca balavasinehā tibbagāravā anivattidhammā honti, uppannam anabhiratiṃ vinodetvā therabhāvam pāpuṇanti, kataññū katavedino honti.

Evam nahāpanakāle pana kesamassum oropanakāle vā “tvam ñāto yasassī, idāni mayam tam nissāya paccayehi na kilamissāmā”ti na vattabbo, aññāpi aniyyānikakathā na kathetabbā. Atha khvassa “āvuso, suṭṭhu upadhārehi satim upaṭṭhāpehi”ti vatvā tacapañcakakammaṭṭhānam ācikkhitabbaṃ, ācikkhantena ca vaṇṇasaṇṭhānagandhāsavayokāsavasena asucijegucchapaṭikūlabhāvam

nijjīvanissattabhāvaṃ vā pākaṭaṃ karontena ācikkhitabbaṃ. Sace hi so pubbe madditasāṅkhāro hoti bhāvitabhāvano, kaṇṭakavedhāpekkho viya paripakkagaṇḍo, sūriyuggamanāpekkhaṃ viya ca pariṇatapadumaṃ, athassa āraddhamatte kammaṭṭhānamanasikāre indāsani viya pabbate kilesapabbate cuṇṇayamānaṃyeva ñāṇaṃ pavattati, khuraggeyeva arahattaṃ pāpuṇāti. Ye hi keci khuragge arahattaṃ pattā, sabbe te evarūpaṃ savanaṃ labhitvā kalyāṇamittena ācariyena dinnanayaṃ nissāya no anissāya. Tasmāssa āditova evarūpī kathā kathetabbāti.

Kesesu pana oropitesu haliddicuṇṇena vā gandhacuṇṇena vā sīsañca sarīrañca ubbaṭṭetvā gihigandhaṃ apanetvā kāsāyāni tikkhattuṃ vā dvikkhattuṃ vā sakiṃ vā paṭiggāhetabbo. Athāpissa hatthe adatvā ācariyo vā upajjhāyo vā sayameva acchādeti, vaṭṭati. Sacepi aññaṃ daharaṃ vā sāmaṇeraṃ vā upāsakaṃ vā āṇāpeti “āvuso, etāni kāsāyāni gahetvā etaṃ acchādehi”ti taṃyeva vā āṇāpeti “etāni gahetvā acchādehi”ti sabbaṃ vaṭṭati. Sabbaṃ tena bhikkhunāva dinnāṃ hoti.

Yaṃ pana nivāsanaṃ vā pārupanaṃ vā anāṇattiyā nivāseti vā pārupati vā, taṃ apanetvā puna dātabbaṃ. Bhikkhunā hi sahatthena vā āṇattiyā vā dinnameva kāsāvaṃ vaṭṭati, adinnaṃ na vaṭṭati, sacepi tasseva santakaṃ hoti, ko pana vādo upajjhāyamūlake! Ayaṃ “paṭhamāṃ kesamassuṃ ohāretvā kāsāyāni vatthāni acchādāpetvā ekaṃsaṃ uttarāsaṅgaṃ kārāpetvā”ti ettha vinicchayo.

Bhikkhūnaṃ pāde vandāpetvāti ye tattha sannipatitā bhikkhū, tesāṃ pāde vandāpetvā; atha saraṇaggahaṇatthaṃ ukkuṭikaṃ nisīdāpetvā añjaliṃ paggaṇhāpetvā evaṃ vadehīti vattabbo. “Yamahaṃ vadāmi, taṃ vadehī”ti vattabbo. Athassa upajjhāyena vā ācariyena vā “buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmī”tiādinaṃ nayena saraṇāni dātabbāni yathāvuttapaṭipāṭiyāva na uppaṭipāṭiyā. Sace hi ekapadampi ekakkharampi uppaṭipāṭiyā deti, buddhaṃ saraṇaṃyeva vā tikkhattuṃ datvā puna itaresu ekekaṃ tikkhattuṃ deti, adinnāni honti saraṇāni.

Imaṃca pana saraṇagamanūpasampadaṃ paṭikkhipitvā anuññātaupasampadā ekato suddhiyā vaṭṭati. Sāmaṇerapabbajjā pana ubhatosuddhiyāva vaṭṭati, no ekato suddhiyā. Tasmā upasampadāya sace ācariyo ñattidosañceva kammavācādosañca vajjetvā kammaṃ karoti, sukataṃ hoti. Pabbajjāya pana imāni tīṇi saraṇāni bukkārādhaṅkārādīnaṃ byañjanānaṃ ṭhānakaraṇasampadaṃ ahāpenteneva ācariyenapi antevāsikenapi vattabbāni. Sace ācariyo vattuṃ sakkoti, antevāsiko na sakkoti; antevāsiko vā sakkoti, ācariyo na sakkoti; ubhopi vā na sakkonti, na vaṭṭati. Sace pana ubhopi sakkonti, vaṭṭati.

Imāni ca pana dadamānena “buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmī”ti evaṃ ekasambandhāni anunāsikantāni vā katvā dātabbāni, “buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmī”ti evaṃ vicchinditvā makārantāni vā katvā dātabbāni. Andhakaṭṭhakathāyaṃ nāmaṃ sāvetvā “ahaṃ bhante buddharakkhito yāvajjīvaṃ buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmī”ti vuttaṃ, taṃ ekaatṭhakathāyampi natthi, pāḷiyampi na vuttaṃ, tesāṃ rucimattameva, tasmā na gahetabbaṃ. Na hi tathā avadantassa saraṇaṃ kuppatīti.

Anujānāmi bhikkhave imehi tīhi saraṇagamanehi pabbajjaṃ upasampadanti imehi buddhaṃ saraṇaṃ gacchāmītiādīhi evaṃ tikkhattuṃ ubhatosuddhiyā vuttehi tīhi saraṇagamanehi pabbajjañceva upasampadañca anujānāmīti attho. Tattha yasmā upasampadā parato paṭikkhittā, tasmā sā etarahi saraṇamatteneva na ruhati.

38. Anupahaccāti avināsetvā. Tejasā tejanti attano tejena nāgassa tejaṃ. Pariyādiyeyyanti abhibhaveyyaṃ, vināseyyaṃ vāti. Makkhanti kodhaṃ. Natveva ca kho arahā yathā ahanti attānaṃ “arahā aha”nti maññaṃāno vadati.

39. Nerañjarāyaṃ bhagavātiādikā gāthāyo pacchā pakkhittā.

44-49. Vissajjeyyanti sukkhāpanatthāya pasāretvā ṭhapeyyanti attho. “Bhante āhara hattha”nti evaṃ vadanto viya oṇatoti āharahattho. Uyyojetvāti vissajjetvā. Mandāmukhiyoti aggibhājanāni vuccanti.

51. Cirapaṭikāti cirakālato paṭṭhāya.

52. Kesamissantiādīsu kesā eva kesamissaṃ. Esa nayo sabbattha. Khārikājanti khāribhāro.

Uruvelapāṭihāriyakathā niṭṭhitā.

Bimbisārasamāgamakathā

55. Laṭṭhivaneti tāluyyāne. Suppatiṭṭhe cetiyeti aññatarasmim vaṭarukkhe; tassa kiretaṃ nāmaṃ. Dvādasanahutehīti ettha ekaṃ nahutaṃ dasasahassāni. Ajjhabhāsīti tesam kaṅkhācchedanatthaṃ abhāsi.

Kisakovadānoti tāpasacariyāya kisasarīrattā “kisako”ti laddhanāmānaṃ tāpasānaṃ ovādako anusāsako samānoti attho. Atha vā sayam kisako tāpaso samāno vadāno ca aññe ovadanto anusāsantotipi attho. Kathaṃ pahīnanti kena kāraṇena pahīnaṃ. Idaṃ vuttaṃ hoti - “tvaṃ uruvelavāsiaggi paricārakānaṃ tāpasānaṃ sayam ovādācariyo samāno kiṃ disvā pahāsi, pucchāmi taṃ etamatthaṃ kena kāraṇena tava aggihuttaṃ pahīna”nti.

Dutiyagāthāya ayamattho - ete rūpādi ke kāme itthiyo ca yañña abhivadanti, svāhaṃ etaṃ sabbampi rūpādikaṃ kāmappabhedam khandhupadhīsu malanti ñatvā yasmā ime yitṭhahutappabhedā yañña malameva vadanti, tasmā na yitṭhe na hute arañjiṃ; yitṭhe vā hute vā nābhīraminti attho.

Tatiyagāthāya - atha kocarahīti atha kvacarahi. Sesam uttānameva.

Catutthagāthāya - padanti nibbānapadaṃ. Santasabhāvatāya santaṃ. Upadhīnaṃ abhāvena anupadhikaṃ. Rāgakiñcanādīnaṃ abhāvena akiñcanaṃ. Tīsu bhavesu alaggaṭāya yaṃ kāmabhavaṃ yañña vadanti, tasmimpi kāmabhava asattaṃ. Jātijarāmaraṇānaṃ abhāvena anaññathābhāviṃ. Attanā bhāvitena maggeneva adhigantabbaṃ, na añña kenaci adhigametabbanti anaññaneyyaṃ. Yasmā īdisaṃ padamaddasaṃ, tasmā na yitṭhe na hute arañjiṃ. Tena kiṃ dasseti? Yo ahaṃ devamanussalokasampattisādhake na yitṭhe na hute arañjiṃ, so kiṃ vakkhāmi “ettha nāma me devamanussaloke rato mano”ti.

56. Evaṃ sabbaloke anabhiratibhāvaṃ pakāsetvā atha kho āyasmā uruvelakassapo “sāvako hamasmī”ti evaṃ bhagavato sāvakabhāvaṃ pakāsesi. Tañca kho ākāse vividhāni pāṭihāriyāni dassetvā. Dhammacakkhūnti sotāpattimaggaññaṃ.

57. Assāsakāti āsīsanā; patthanāti attho. Esāhaṃ bhanteti ettha pana kiñcāpi maggappaṭivedhenevassa siddhaṃ saraṇagamaṃ, tattha pana nicchaya gamanameva gato, idāni vācāya attasanniyyātanaṃ karoti.

Maggavasenevāyaṃ niyatasaraṇataṃ patto, taṃ paresaṃ vācāya pākaṭaṃ karonto paṇipātagamanañca gacchanto evaṃ vadati.

58. Siṅgīnikkhasavaṇṇoti siṅgīsuvaṇṇanikkhena samānavaṇṇo. Dasavāsoti dasasu ariyavāsesu vutthavāso. Dasadhammavidūti dasakammaphavīdū. Dasabhi cupetoti dasahi asekkhehi aṅgehi upeto. Sabbadhidantoti sabbesu danto; bhagavato hi cakkhuādīsu kiñci adantaṃ nāma natthi.

59. Bhagavantaṃ bhuttāviṃ onītapattapāṇiṃ ekamantaṃ nisīdīti bhagavantaṃ bhuttavantaṃ pattato ca apanītapāṇiṃ sallakkhetvā ekasmiṃ padese nisīdīti attho. Atthikānanti buddhābhivādanagamanena ca dhammasavanena ca atthikānaṃ. Abhikkamanīyanti abhigantaṃ sakkuṇeyyaṃ. Appākiṇṇanti anākiṇṇaṃ. Appasaddanti vacanasaddena appasaddaṃ. Appanigghosanti nagaranigghosasaddena appanigghosaṃ. Vijanavātanti anusaṅcaraṇajanassa sarīravātena virahitaṃ. “Vijanavāda”ntipi pāṭho; anto janavādena rahitanti attho. “Vijanapāta”ntipi pāṭho; janasaṅcāravirahitanti attho. Manussarāhaseyyakanti manussānaṃ rahassakiriyaṭṭhāniyaṃ. Paṭisallānasārūppanti vivekānurūpaṃ.

Sāriputtamoggallānapabbajjākathā

60. Sāriputtamoggallānāti sāriputto ca moggallāno ca. Tehi katikā katā hoti “yo paṭhamaṃ amataṃ adhigacchati, so ārocutū”ti te kira ubhopi gihikāle upatisso kolutoti evaṃ paññāyamānanāmā aḍḍhateyyasatamāṇavakaparivārā giraggasamajjaṃ agamaṃsu. Tatra nesaṃ mahājanaṃ disvā etadahosi - “ayaṃ nāma evaṃ mahāsattanikāyo appatte vassasate maraṇamukhe patissatī”ti. Atha ubhopi utṭhitāya parisāya aññamaññaṃ pucchitvā ekajjhāsayaṃ paccupaṭṭhitamaraṇasaññā sammantayimṃsu “samma maraṇe sati amatenāpi bhavitabbaṃ, handa mayaṃ amataṃ pariyesāma”ti amatapariyesanattamaṃ sañcayassa channaparibbājakassa santike sapaṇisā pabbajitvā katipāheneva tassa ñāṇavisaye pāraṃ gantvā amataṃ apassantā pucchimṃsu “kiṃ nu kho, ācariya, aññopettha sāro atthī”ti? “Natthāvuso, ettakameva ida”nti ca sutvā “tucchaṃ idaṃ āvuso nissāraṃ, yo dāni amhesu paṭhamaṃ amataṃ adhigacchati, so itarassa ārocutū”ti katikaṃ akaṃsu. Tena vuttaṃ - “tehi katikā katā hotī”tiādi.

Pāsādikena abhikkantenātiādīsu itthambhūtalakkaṇe karaṇavacanaṃ veditabbaṃ. Atthikehi upaṇñātaṃ magganti etaṃ anubandhanassa kāraṇavacanaṃ; idaṃhi vuttaṃ hoti - “yaṃnūnāhaṃ imaṃ bhikkhuṃ piṭṭhito piṭṭhito anubandheyyaṃ, kasmā? Yasmā idaṃ piṭṭhito piṭṭhito anubandhanaṃ nāma atthikehi upaṇñātaṃ maggaṃ ñāto ceva upagato ca maggo”ti attho. Atha vā atthikehi amhehi “maraṇe sati amatenāpi bhavitabba”nti evaṃ kevalaṃ atthīti upaṇñātaṃ nibbānaṃ nāma, taṃ magganto pariyesantoti evampettha attho daṭṭhabbo.

Piṇḍapātaṃ ādāya paṭikkamīti sudinnakaṇḍe vuttappakāraṃ aññataraṃ kuṭṭamūlaṃ upasaṅkamitvā nisīdī. Sāriputtopi kho “akālo kho tāva pañhaṃ pucchitu”nti kālaṃ āgamayamāno ekamantaṃ ṭhatvā vattapaṭipattipūraṇattamaṃ katabhattakiccassa therassa attano kamaṇḍaluto udakaṃ datvā dhotahatthapādena therena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā pañhaṃ pucchi. Tena vuttaṃ - “atha kho sāriputto paribbājako”tiādi. Na tāhaṃ sakkomīti na te ahaṃ sakkomī. Ettha ca paṭisambhidāppatto thero na ettakaṃ na sakkoti. Atha kho imassa dhammagāravaṃ uppādessāmīti sabbākārena buddhavisaye avisayabhāvaṃ gahetvā evamāha.

Ye dhammā hetuppabhavāti hetuppabhavā nāma pañcakkhandhā; tenassa dukkhasaccaṃ dasseti. Tesaṃ hetuṃ tathāgato āhāti tesaṃ hetu nāma samudayasaccaṃ; tañca tathāgato āhāti dasseti. Tesañca yo nirodhoti tesaṃ ubhinnaṃpi saccānaṃ yo appavattinirodho; tañca tathāgato āhāti attho. Tenassa nirodhasaccaṃ dasseti. Maggasaccaṃ panettha sarūpato adassitampi nayato dassitaṃ hoti, nirodhe hi vutte tassa sampāpako maggo vuttova hoti. Atha vā tesañca yo nirodhoti ettha tesaṃ yo nirodho ca nirodhupāyo cāti evaṃ dvepi saccāni dassitāni hontīti. Idāni tamevatthaṃ paṭipādentō āha - “evaṃvādī mahāsamaṇo”ti.

Eseva dhammo yadi tāvadevāti sacepi ito uttari natthi, ettakameva idaṃ sotāpattiphalamattameva pattaḃbaṃ, tathāpi eso eva dhammoti attho. Paccabyattha padamasokanti yaṃ mayaṃ pariyesamānā vicarāma, taṃ padamasokaṃ paṭividdhāttha tumhe; pattaṃ taṃ tumhehīti attho. Adiṭṭhaṃ abbhatītaṃ bahuṃkehi kappanahutehīti amhehi nāma idaṃ padaṃ bahuṃkehi kappanahutehi adiṭṭhameva abbhatītaṃ; iti tassa padassa adiṭṭhabhāvena dīgharattaṃ attano mahājānibhāvaṃ dīpeti.

62. Gambhīre ñāṇavisayeti gambhīre ceva gambhīrassa ca ñāṇassa visayabhūte. Anuttare upadhisāṅkhaṇeti nibbāne. Vimutteti tadārammaṇāya vimuttiyā vimutte. Byākāsīti “etaṃ me sāvakaṃyugaṃ bhavissati aggaṃ bhaddayuga”nti vadanto sāvakaṃpāramiññāṇe byākāsī. Sāva tesaṃ āyasmantānaṃ upasampadā ahoṣīti sā ehibhikkhūpasampadāyeve tesaṃ upasampadā ahoṣī. Evaṃ upasampannesu ca tesu mahāmoggallānatthero sattahi divasehi arahatte paṭiṭṭhito, sārīputtatthero aḍḍhamāseṇa.

Atīte kira anomadassī nāma buddho loke uḍapādi. Tassa sarado nāma tāpaso sake assame nānāpupphēhi maṇḍapaṃ katvā pupphāsaneyeva bhagavantaṃ nisīdāpetvā bhikkhusaṅghassaṃpi tatheva maṇḍapaṃ katvā pupphāsanāni paññāpetvā aggasāvakaḃhāvaṃ patthesi. Patthayitvā ca sirīvaḍḍhassa nāma seṭṭhino pesesi “mayā aggasāvakaṭṭhānaṃ patthitaṃ, tvampi āgantvā ekaṃ ṭhānaṃ patthehī”ti. Seṭṭhi nīluppalamaṇḍapaṃ katvā buddhappamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ, tattha bhojetvā dutiyasāvakaḃhāvaṃ patthesi. Tesu saradatāpaso sārīputtatthero jāto, sirīvaḍḍho mahāmoggallānattheroti idaṃ nesaṃ pubbakammaṃ.

63. Aputtakatāyātiādīsu yesaṃ puttā pabbajanti, tesaṃ aputtakatāya. Yāsaṃ paṭi pabbajanti, tāsaṃ vedhabyāya vidhavābhāvāya. Ubhayenāpi kulupacchedāya. Sañcayānīti sañcayassa antevāsikāni. Magadhānaṃ giribbajanti magadhānaṃ janapadassa giribbajaṃ nagaraṃ. Mahāvīrāti mahāvīriyavanto. Nayamānānanti nayamānesu. Bhummatthe sāmivacanaṃ, upayogatthe vā. Kā usūyā vijānatanti dhammena nayantīti evaṃ vijānantānaṃ kā issā.

Sārīputtamoggallānapabbajākathā niṭṭhitā.

Upajjhāyavattakathā

64-65. Anupajjhāyakāti vajjāvajjaṃ upanijjhāyakena garuṇā virahitā. Anāḃkappasampannāti na ākappena sampannā; samaṇasārūppācāravirahitāti attho. Uparibhojaneti bhojanassa upari. Uttiṭṭhapattanti piṇḍāya caraṇakapattaṃ. Tasmiñhi manussā ucchiṭṭhasaññino, tasmā uttiṭṭhapattanti vuttaṃ. Atha vā uṭṭhahitvā pattaṃ upanāmentīti evampettha attho daṭṭhabbo. Anujānāmi bhikkhave upajjhāyanti upajjhāyaṃ gahetuṃ anujānāmīti attho. Puttacittaṃ upaṭṭhapessatīti putto me ayanti

evaṃ gehassitapemavasena cittaṃ upaṭṭhapessati. Esa nayo dutiyapadehi. Sagāravā sappatissāti garubhāvañceva jeṭṭhakabhāvañca upaṭṭhapetvā. Sabhāgavuttinoti sabhāgajīvika. Sāhūti vātiādīni pañca padāni upajjhāyabhāvasampañcchanavevacanāni. Kāyena viññāpetīti evaṃ saddhivihārikena “upajjhāyo me bhante hohī”ti tikkhattuṃ vutte sace upajjhāyo “sāhū”tiādīsu pañcasu padesu yassa kassaci padassa vasena kāyena vā vācāya vā kāyavācāhi vā “gahito tayā upajjhāyo”ti upajjhāyaggahaṇaṃ viññāpeti, gahito hoti upajjhāyo. Idameva hi ettha upajjhāyaggahaṇaṃ, yadidaṃ upajjhāyassa imesu pañcasu padesu yassa kassaci padassa vācāya vā sāvanaṃ kāyena vā atthaviññāpananti. Keci pana sādūti sampañcchanaṃ sandhāya vadanti. Na taṃ pamāṇaṃ, āyācanadānamattena hi gahito hoti upajjhāyo, na ettha sampañcchanaṃ aṅgaṃ. Saddhivihārikenāpi na kevalaṃ iminā me padena upajjhāyo gahitoti ñātuṃ vaṭṭati. “Ajjatagge dāni thero mayhaṃ bhāro, ahampi therassa bhāro”ti idampi ñātuṃ vaṭṭati.

66. Tatrāyaṃ sammāvattanāti yaṃ vuttaṃ sammā vattitabbanti, tatra ayaṃ sammāvattanā. Kālasseva uṭṭhāya upāhanā omuñcitvāti sacassa paccūsakāle caṅkamanatthāya vā dhotapādapariharaṇatthāya vā paṭimukkā upāhanā pādagaṭā honti, tā kālasseva uṭṭhāya upanetvā. Dantakaṭṭhaṃ dātabbanti mahantaṃ majjhimaṃ khuddakanti tīṇi dantakaṭṭhāni upanetvā tato yaṃ tīṇi divasāni gaṇhāti, catutthadivasato paṭṭhāya tādīsameva dātabbaṃ. Sace aniyamaṃ katvā yaṃ vā taṃ vā gaṇhāti, atha yādisaṃ labhati tādīsaṃ dātabbaṃ.

Mukhodakaṃ dātabbanti sītañca uṇhañca udakaṃ upanetvā tato yaṃ tīṇi divasāni vaḷaṇṇeti, catutthadivasato paṭṭhāya tādīsameva mukhadhovanodakaṃ dātabbaṃ. Sace aniyamaṃ katvā yaṃ vā taṃ vā gaṇhāti, atha yādisaṃ labhati tādīsaṃ dātabbaṃ. Sace duvidhampi vaḷaṇṇeti, duvidhampi upanetabbā. Udakaṃ mukhadhovanatṭhāne ṭhapetvā vaccakuṭito paṭṭhāya sammajjitabbā. There vaccakuṭiṃ gate pariveṇaṃ sammajjitabbā; evaṃ pariveṇaṃ asuññaṃ hoti. There vaccakuṭito anikkhanteyeva āsanaṃ paññāpetabbā. Sarīrakiccaṃ katvā āgantvā tasmīṃ nisinnassa “sace yāgu hoti”tiādīnā nayena vuttavattaṃ kātabbaṃ. Uklāpoti kenaci kacavarena saṅkiṇṇo, sace pana añño kacavaro natthi, udakaphusitāneva honti, hatthenapi pamajjitabbo.

Saguṇaṃ katvāti dve cīvarāni ekato katvā, tā ekato katā dvehi saṅghāṭiyo dātabbā. Sabbañhi cīvaraṃ saṅghaṭitattā “saṅghāṭi”ti vuccati. Tena vuttaṃ - “saṅghāṭiyo dātabbā”ti. Nātidūre gantabbāṃ nāccāsanneti ettha sace upajjhāyaṃ nivattitvā olokentaṃ ekena vā dvīhi vā padavītiḥārehi sampāpuṇāti, ettāvataṃ nātidūre nāccāsanne gato hotīti veditabbā. Pattapariyāpannaṃ paṭiggahetabbanti sace upajjhāyena bhikkhācāre yāguyā vā bhatte vā laddhe patto uṇho vā bhāriko vā hoti, attano pattaṃ tassa datvā so patto gahetabboti attho. Na upajjhāyassa bhaṇamānassa antarantarā kathā opātetabbāti antaraghaṇe vā aññatra vā bhaṇamānassa anitṭhite tassa vacane aññā kathā na samuṭṭhāpetabbā. Ito paṭṭhāya ca pana yattha yattha nakārena paṭisedho kariyati, sabbattha dukkaṭāpatti veditabbā. Ayañhi khandhakadhammatā. Āpattisāmantā bhaṇamānoti padasodhammaduṭṭhullādivasena āpattiyā āsannaṇācaṃ bhaṇamāno. Nivāretabboti “kiṃ bhante īdisaṃ nāma vattuṃ vaṭṭati, āpatti na hoti”ti evaṃ pucchanta viya vāretabbo. Vāressāmīti pana katvā “mahallaka, mā evaṃ bhaṇā”ti na vattabbo.

Paṭhamataraṃ āgantvāti sace āsanne gāmo hoti, viḥāre vā gilāno bhikkhu hoti, gāmato paṭhamataraṃ āgantabbā. Sace dūre gāmo hoti, upajjhāyena saddhiṃ

āgacchanto natthi, teneva saddhiṃ gāmato nikkhamitvā cīvarena pattam veṭhetvā antarāmaggaṭo paṭhamataram āgantabbaṃ. Evaṃ nivattantena paṭhamataram āgantvā āsanapaññāpanādi sabbam kiccaṃ kātabbam. Sinnam hotīti tintam sedaggahitam. Caturaṅgulaṃ kaṇṇam ussāretvāti kaṇṇam caturaṅgulappamāṇam atirekam katvā evaṃ cīvaram saṃharitabbaṃ. Kiṃ kāraṇā? Mā majjhe bhaṅgo ahoṣīti. Samam katvā saṃharitassa hi majjhe bhaṅgo hoti, tato niccam bhijjamānam dubbalaṃ hoti tam nivāraṇatthametam vuttam. Tasmā yathā ajja bhaṅgaṭṭhāneyeva sve na bhijjati, tathā divase divase caturaṅgulaṃ ussāretvā saṃharitabbaṃ. Obhoge kāyabandhanam kātabbanti kāyabandhanam saṃharitvā cīvarabhoge pakkhipitvā ṭhapetabbaṃ.

Sace piṇḍapāto hotīti ettha yo gāmeyeva vā antaragare vā paṭikkamane vā bhuñjitvā āgacchati, piṇḍam vā na labhati, tassa piṇḍapāto na hoti, gāme abhuttassa pana laddhabhikkhassa vā hoti; tasmā “sace piṇḍapāto hoti”tiādi vuttam. Sacepi tassa na hoti, bhuñjitukāmo ca hoti, udakam datvā attanā laddhatopi piṇḍapāto upanetabbo. Pāṇiyena pucchitabboti bhuñjamāno tikkhattum “pāṇiyam bhante āhāriyatū”ti pāṇiyena pucchitabbo. Sace kālo atthi, upajjhāye bhutte sayam bhuñjitabbaṃ. Sace upakaṭṭho kālo, pāṇiyam upajjhāyassa santike ṭhapetvā sayampi bhuñjitabbaṃ.

Anantarahitāyāti taṭṭikadhammakhaṇḍādīsu yena kenaci anattatāya paṃsusakkharamissāya bhūmiyā pattho na ṭhapetabboti attho. Sace pana kālavaṇṇakatā vā sudhābaddhā vā hoti nirajamattikā, tathārūpāya bhūmiyā ṭhapetum vaṭṭati. Dhotavālikāyapi ṭhapetum vaṭṭati. Paṃsurajasakkharādīsu na vaṭṭati. Tatra pana paṇṇam vā ādhāraṃ vā ṭhapetvā tatra nikkhipitabbo. Pārato antam orato bhoganti idam cīvaravaṃsādīnam heṭṭhā hattham pavesetvā abhimukhena hatthena saṇikam nikkhipanattam vuttam. Ante pana gahetvā bhogena cīvaravaṃsādīnam upari nikkhipantassa bhittiyam bhogo paṭihaññati, tasmā tathā na kātabbam.

Cuṇṇam sannetabbanti nhānacuṇṇam udakena temetvā piṇḍi kātabbā. Ekamantaṃ nikkhipitabbanti ekasmiṃ niddhūme ṭhāne ṭhapetabbaṃ. Jantāghare parikkammaṃ nāma aṅgāramattikaunhodakadānādikaṃ sabbam kiccaṃ. Udaṇepi parikkammanti aṅgapaccaṅgaghaṃsanādikaṃ sabbam kiccaṃ. Pāṇiyena pucchitabboti jantāghare uṇhasantāpena pipāsā hoti, tasmā pucchitabbo.

Sace ussaḥatīti sace pahoti; na kenaci gelaññena abhibhūto hoti; agilānena hi saddhivihārikena saṭṭhivassenāpi sabbam upajjhāyavattam kātabbam, anādarena akarontassa vattabhede dukkaṭam. Nakārapaṭisaṃyuttesu pana padesu gilānassāpi paṭikkhittakiriyaṃ karontassa dukkaṭameva. Appaṭighaṃsantenāti bhūmiyaṃ appaṭighaṃsantena. Kavāṭapiṭṭhanti kavāṭaṇca piṭṭhasaṅghāṇca acchupantena. Santānakanti yaṃkiñci kīṭakulāvakaṃmakkaṭakasuttādi. Ullokā paṭhamam ohāretabbanti ullokato paṭhamam ullokaṃ ādimkatvā avaharitabbanti attho. Ālokaṃsandhikaṇṇabhāgāti ālokaṃsandhibhāgā ca kaṇṇabhāgā ca antarabāhīravātapānakavāṭakāni ca gabbhassa ca cattāro koṇā pamajjitabbāti attho.

Yathāpaññattam paññapetabbanti yathā paṭhamam paññattam ahosi, tattheva paññapetabbaṃ. Etadatthameva hi yathāpaññattam sallakkhetvā nīharitvā ekamantaṃ nikkhipitabbanti purimavattam paññattam. Sace pana paṭhamam ajānantena kenaci paññattam ahosi, samantato bhittim dvaṅgulamattena vā

tivaṅgulamattena vā mocetvā paññāpetabbaṃ. Idañhi paññāpanavattaṃ. Sace kaṭasārako hoti atimahanto ca, chinditvā koṭiṃ nivattetvā bandhitvā paññāpetabbo. Sace koṭiṃ nivattetvā bandhituṃ na jānāti, na chinditabbo. Puratthimā vātapānā thaketabbāti puratthimāya vātapānā thaketabbā. Evaṃ sesāpi vātapānā thaketabbā.

Vūpakāsetabboti aññattha netabbo. Vūpakāsāpetabboti añño bhikkhu vattabbo “theraṃ gahetvā aññattha gacchā”ti vivecetabbanti vissajjāpetabbaṃ. Vivecāpetabbanti añño vattabbo “theraṃ diṭṭhigataṃ vissajjāpehī”ti. Ussukkaṃ kātābanti parivāsādānatthaṃ so so bhikkhu upasaṅkamitvā yācitabbo. Sace attanā paṭibalo hoti, attanāva dātabbo. No ce paṭibalo hoti, aññena dāpetabbo. Kinti nu khoti kena nu kho upāyena. Esa nayo sabbattha. Lahukāya vā pariṇāmeyyāti ukkhepanīyaṃ akatvā tajjanīyaṃ vā niyassaṃ vā kareyyāti attho. Tena hi “upajjhāyassa ukkhepanīyakammaṃ kattukāmo saṅgho”ti ñatvā ekamekaṃ bhikkhuṃ upasaṅkamitvā “mā bhante amhākaṃ upajjhāyassa kammaṃ karitthā”ti yācitabbā. Sace karontiyeva, “tajjanīyaṃ vā niyassaṃ vā karoṭhā”ti yācitabbā. Sace karontiyeva, atha upajjhāyo “sammā vattatha bhante”ti yācitabbo. Iti taṃ sammā vattāpetvā “paṭippassambhetha bhante kamma”nti bhikkhū yācitabbā.

Samparivattakaṃ samparivattakanti samparivattetvā samparivattetvā. Na ca acchinne theve pakkamitabbanti yadi appamattakampi rajanaṃ gaḷati, na tāva pakkamitabbaṃ. Na upajjhāyaṃ anāpucchā ekaccassa patto dātabbotiādi sabbāṃ upajjhāyassa visabhāgapuggalavasena kathitaṃ. Na upajjhāyaṃ anāpucchā gāmo pavisitabboti piṇḍāya vā aññena vā karaṇīyena pavisitukāmena āpucchitvāva pavisitabbo. Sace upajjhāyo kālasseva vuṭṭhāya dūraṃ bhikkhācāraṃ gantukāmo hoti, “dahaṛā piṇḍāya pavisantū”ti vatvā gantabbaṃ. Avatvā gate pariveṇaṃ gantvā upajjhāyaṃ apassantena gāmaṃ pavisitūṃ vaṭṭati. Sace gāmaṃ pavisantopi passati, diṭṭhaṭṭhānato paṭṭhāya āpucchitūṃyeva vaṭṭati.

Na susānaṃ gantabbanti vāsathāya vā dassanatthāya vā na gantabbaṃ. Na disā pakkamitabbāti ettha pakkamitukāmena kammaṃ ācikkhitvā yāvatatiyaṃ yācitabbo. Sace anujānāti, sādhu; no ce anujānāti, taṃ nissāya vasato cassa uddeso vā paripucchā vā kammaṭṭhānaṃ vā na sampajjati, upajjhāyo bālo hoti abyatto, kevalaṃ attano santike vasāpetukāmatāya eva gantuṃ na deti, evarūpe nivārentepi gantuṃ vaṭṭati. Vuṭṭhānamassa āgametabbanti gelaññato vuṭṭhānaṃ assa āgametabbaṃ; na katthaci gantabbaṃ. Sace añño bhikkhu upaṭṭhāko atthi, bhesajjaṃ pariyesitvā tassa hatthe datvā “bhante ayaṃ upaṭṭhahissatī”ti vatvā gantabbaṃ.

Upajjhāyavattakathā niṭṭhitā.

Saddhivihārikavattakathā

67. Upajjhāyena saddhivihārikamhi sammāvattanāyaṃ - saṅgahetabbo anuggahetabboti uddesādīhissa saṅgaho ca anuggaho ca kattabbo. Tattha uddesoti pālīvācanaṃ. Paripucchāti pālīyā atthavaṇṇanā. Ovādoti anotiṇṇe vatthusmiṃ “idaṃ karohi, idaṃ mā karitthā”ti vacanaṃ. Anusāsanīti otiṇṇe vatthusmiṃ. Api ca otiṇṇe vā anotiṇṇe vā paṭhamaṃ vacanaṃ ovādo; punappunaṃ vacanaṃ anusāsanīti. Sace upajjhāyassa patto hotīti sace atirekapatto hoti. Esa nayo sabbattha. Parikkhāroti aññopi samaṇaparikkhāro. Idha ussukkaṃ nāma dhammikenā nāyena uppajjamānaupāyapariyesanaṃ. Ito paraṃ dantakaṭṭhadānaṃ ādiṃ katvā ācamanakumbhiyā udakāsīñcanapariyosānaṃ vattaṃ gilānasseva saddhivihārikassa

kātabbaṃ. Anabhirativūpakāsanādi pana agilānassāpi kattabbameva. Cīvaraṃ rajantenāti “evaṃ rajeyyāsī”ti upajjhāyato upāyaṃ sutvā rajantena. Sesam vuttanayeneva veditabbaṃ.

Saddhivihārikavattakathā niṭṭhitā.

Nasammāvattanādikathā

68. Na sammā vattantīti yathāpaññattaṃ upajjhāyavattaṃ na pūrenti. Yo na sammā vatteyyāti yo yathāpaññattaṃ vattaṃ na pūreyya; so dukkaṭaṃ āpajjati attho. Paṇāmetabboti apasādetabbo. Na adhimattaṃ pemaṃ hotīti upajjhāyamhi adhimattaṃ gehassitapemaṃ na hoti. Nādhimattā bhāvanā hotīti adhimattā mettābhāvanā na hoti; vuttapaṭipakkhanayena sukkapakkho veditabbo. Alaṃ paṇāmetunti yutto paṇāmetuṃ.

Appaṇāmento upajjhāyo sātisāro hotīti sadoso hoti, āpattiṃ āpajjati; tasmā na sammā vattanto paṇāmetabbova. Na sammāvattanāya ca yāva cīvararajanaṃ tāva vatte akariyamāne upajjhāyassa parihāni hoti. Tasmā taṃ akarontassa nissayamuttakassāpi amuttakassāpi āpattiyeva. Ekaccassa pattadānato paṭṭhāya amuttakanissayasseva āpatti.

Saddhivihārikā sammā vattanti, upajjhāyo sammā na vattati, upajjhāyassa āpatti. Upajjhāyo sammā vattati, saddhivihārikā sammā na vattanti, tesam āpatti. Upajjhāye vattaṃ sādiyante saddhivihārikā bahukāpi honti, sabbesaṃ āpatti. Sace upajjhāyo “mayhaṃ upaṭṭhāko atthi, tumhe attano sajjhāyamanasikārādīsu yogaṃ karoṭhā”ti vadati, saddhivihārikānaṃ anāpatti. Sace upajjhāyo sādiyaṃ vā asādiyaṃ vā na jānāti, bālo hoti, saddhivihārikā bahukā. Tesu eko vattasampanno bhikkhu “upajjhāyassa kiccaṃ ahaṃ karissāmi, tumhe appossukkā viharathā”ti evañce attano bhāraṃ katvā itare vissajjeti, tassa bhārakaraṇato paṭṭhāya tesam anāpatti.

Nasammāvattanādikathā niṭṭhitā.

Rādhabrāhmaṇavattakathā

69. Rādhabrāhmaṇavattthusmiṃ - kiñcāpi āyasmā sārīputto bhagavatā bārāṇasiyaṃ tīhi saraṇagamanehi anuññātaṃ pabbajjañceva upasampadañca jānāti, bhagavā pana taṃ lahukaṃ upasampadaṃ paṭikkhipitvā ñatticatutthakammena garukaṃ katvā upasampadaṃ anuññātukāmo. Athassa thero ajjhāsayaṃ veditvā “kathāhaṃ bhante taṃ brāhmaṇaṃ pabbājemi upasampādemī”ti āha. Buddhānañhi parisā ajjhāsayaṃ kusalaṃ honti, ayañca buddhapaṇisāya aggo.

Byattena bhikkhunā paṭibalenāti ettha byatto nāma yassa sātṭhakathaṃ vinayapiṭakaṃ vācuggataṃ pavattati, tasmīṃ asati yassa antamaso idaṃ ñatticatutthakammavācāmattampi suggahitaṃ hoti, vācuggataṃ pavattati, ayampi imasmīṃ atthe byatto. Yo pana kāsasosasemhādīnā vā gelaññena oṭṭhadantajivhādīnaṃ vā asampattiyā pariyattiyaṃ vā akataparicayattā na sakkoti parimaṇḍalehi padabyañjanehi kammavācaṃ sāvetuṃ, byañjanaṃ vā padaṃ vā hāpeti, aññathā vā vattabbaṃ aññathā vadati, ayaṃ appaṭibalo. Tabbiparīto imasmīṃ atthe “paṭibalo”ti veditabbo. Saṅgho ñāpetabboti saṅgho jānāpetabbo. Tato paraṃ yaṃ saṅgho jānāpetabbo, taṃ dassetuṃ “suṇātu me bhante”tiādīmāha.

71. Upasampannasamanantarāti upasampanno hutvā samanantarā. Anācāraṃ ācaratīti paṇṇattivītikkaṃ karoti. Ullumpatu mantī uddharatu maṃ, akusalā vuṭṭhāpetvā kusale patiṭṭhapetu; sāmaṇerabhāvā vā uddharitvā bhikkhubhāve patiṭṭhāpetūti. Anukampaṃ upādāyāti anuddayaṃ paṭicca; mayi anukappaṃ katvāti attho.

73. Aṭṭhitā hotīti niccappavattinī hoti. Cattāro nissayeti cattāro paccaye. Yasmā cattāro paccaye nissāya attabhāvo pavattati, tasmā te nissayāti vuccanti.

Rādhabrāhmaṇavatthukathā niṭṭhitā.

Ācariyavattakathā

75. Kintāyaṃ bhikkhu hotīti kiṃ te ayaṃ bhikkhu hoti. Aññehi ovadiyo anusāsiyoti aññehi ovaditabbo ceva anusāsitaṃ ca. Bāhullāya āvatto yadidaṃ gaṇabandhikanti gaṇabandho etassa bāhullassa atthīti gaṇabandhikaṃ, bāhullaṃ. Yaṃ idaṃ gaṇabandhikaṃ nāma bāhullaṃ, tadatthāya atilahuṃ tvaṃ āpannoti vuttaṃ hoti.

76. Abyattāti paññāveyyattiyena virahitā. Aññattaropi aññatitthiyapubboti pasūro paribbājako. So kira “dhammaṃ thenessāmī”ti udāyittherassa santike pabbajitvā tena sahadhammikaṃ vuccamāno tassa vādaṃ āropesi. Anujānāmi bhikkhave byattena bhikkhunātiādimhi byatto pubbe bhikkhunovādakavaṇṇanāyaṃ vuttalakkaṇoyeva. Yo pana antevāsino vā saddhivihārikassa vā gilānassa sakkoti upaṭṭhānādīni kātuṃ, ayaṃ idha paṭibaloti adhippeto. Vuttampi cetam -

“Pañcahupāli, aṅgehi samannāgatena bhikkhunā upasampādetabbaṃ, nissayo dātabbo, sāmaṇero upaṭṭhāpetabbo. Katamehi pañcahi? Paṭibalo hoti antevāsiṃ vā saddhivihāriṃ vā gilānaṃ upaṭṭhātuṃ vā upaṭṭhāpetuṃ vā, anabhirataṃ vūpakāsetuṃ vā vūpakāsāpetuṃ vā, uppannaṃ kukkucçaṃ dhammato vinodetuṃ, abhidhamme vinetuṃ, abhivinaye vinetū”nti.

77. Pakkhasaṅkantesūti titthiyapakkhasaṅkantesu. Anujānāmi bhikkhave ācariyanti ācārasamācārasikkhāpanakaṃ ācariyaṃ anujānāmi. Ācariyo bhikkhave antevāsikamhītiādi sabbaṃ “upajjhāyo bhikkhave saddhivihārikamhī”tiādinā nayena vuttavaseneva veditabbaṃ. Nāmamattameva hi ettha nānaṃ.

Ācariyavattakathā niṭṭhitā.

Paṇāmanākhamaṇākathā

80. Antevāsikā ācariyesu na sammā vattantīti ettha pana yaṃ pubbe “nasammāvattanāya ca yāva cīvararajanaṃ, tāva vatte akariyamāne upajjhāyassa parihāni hoti, tasmā taṃ akarontassa nissayamuttakassāpi amuttakassāpi āpattiye vā”ti ca, “ekaccassa pattadānato paṭṭhāya amuttakanissayasessa āpatti”ti ca lakkaṇaṃ vuttaṃ, na teneva lakkaṇena nissayantevāsikassa āpatti veditabbā. Nissayantevāsikena hi yāva ācariyaṃ nissāya vasati, tāva sabbaṃ ācariyavattaṃ kātappaṃ. Pabbajjāupasampadādhammantevāsikehi pana nissayamuttakehipi ādito paṭṭhāya yāva cīvararajanaṃ, tāva vattaṃ kātappaṃ; anāpucchitvā pattadānādīni hi pana etesaṃ anāpatti. Etesu ca pabbajjantevāsiko ca upasampadantevāsiko ca ācariyassa yāvajīvaṃ bhāro. Nissayantevāsiko ca dhammantevāsiko ca yāva samīpe vasanti, tāvadeva. Tasmā ācariyenāpi tesu sammā vattitabbaṃ. Ācariyantevāsikesu hi yo yo na sammā vattati, tassa tassa āpatti.

Nissayapaṭippassaddhikathā

83. Upajjhāyamhā nissayapaṭippassaddhīsu - upajjhāyo pakkanto vātiādīsu ayaṃ vinicchayo - pakkantoti tamhā āvāsā vippavasitukāmo pakkanto disaṃ gato. Evaṃ gate ca pana tasmaṃ sace vihāre nissayadāyako atthi, yassa santike aññadāpi nissayo vā gahitapubbo hoti, yo vā ekasambhogaparibhogo, tassa santike nissayo gahetabbo, ekadivasampi parihāro natthi. Sace tādiso natthi, añño lajjī pesalo atthi, tassa lajjīpesalabhāvaṃ jānantaṃ tadaheva nissayo yācitabbo. Sace deti, iccetaṃ kusalaṃ. Atha pana “tumhākaṃ upajjhāyo lahuṃ āgamissatī”ti pucchati, upajjhāyena ca tathā vuttaṃ, “āma, bhante”ti vattabbaṃ. Sace vadati “tena hi upajjhāyassa āgamaṇaṃ āgamethā”ti vaṭṭati. Atha panassa pakatiyā pesalabhāvaṃ na jānāti, cattāri pañca divasāni tassa bhikkhuno sabhāgataṃ oloketvā okāsaṃ kāretvā nissayo gahetabbo.

Sace pana vihāre nissayadāyako natthi, upajjhāyo ca “ahaṃ katipāhena āgamissāmi, mā ukkaṇṭhitthā”ti vatvā gato, yāva āgamaṇā parihāro labbhati. Athāpi naṃ tattha manussā paricchinnakālato uttaripi pañca vā dasa vā divasāni vāsentiyeva, tena vihāraṃ pavatti pesetabbā “dahaṇā mā ukkaṇṭhantu, ahaṃ asukadivasamā nāma āgamissāmi”ti. Evampi parihāro labbhati. Atha āgacchato antarāmagge nadīpūrena vā corādīhi vā upaddavo hoti, thero udakosakkaṇaṃ vā āgacchati, sahāye vā pariyasati, tañce pavattiṃ dahaṇā suṇanti, yāva āgamaṇā parihāro labbhati. Sace pana so “idhevāhaṃ vasissāmi”ti paṇānāti, parihāro natthi. Yattha nissayo labbhati, tattha gantabbaṃ.

Vibbhante pana kālaṇkate pakkhasaṅkate vā ekadivasampi parihāro natthi. Yattha nissayo labbhati, tattha gantabbaṃ. Āṇattīti pana nissayapaṇāmanā vuccati. Tasmā “paṇāmemi ta”nti vā “mā idha paṭikkamī”ti vā “nīhara te pattacīvara”nti vā “nāhaṃ tayā upaṭṭhātabbo”ti vāti iminā pālīnayaṇa “mā maṃ gāmapavesanaṃ āpucchī”tiādinaṃ pālīmuttakaṇayaṇa vā yo nissayapaṇāmanāya paṇāmito hoti, tena upajjhāyo khamāpetabbo.

Sace āditova na khamati, daṇḍakammaṃ āharitvā tikkhattuṃ tāva sayameva khamāpetabbo. No ce khamati, tasmaṃ vihāre mahāthere gahetvā khamāpetabbo. No ce khamati, sāmanta vihāre bhikkhū gahetvā khamāpetabbo. Sace evampi na khamati, aññattha gantvā upajjhāyassa sabhāgānaṃ santike vasitabbaṃ “appeva nāma sabhāgānaṃ me santike vasatīti nātvāpi khameyyā”ti. Sace evampi na khamati, tatteva vasitabbaṃ. Tatra ce dubbhikkhādidosena na sakkā hoti vasitūṃ, taṃyeva vihāraṃ āgantvā aññassa santike nissayaṃ gahetvā vasitūṃ vaṭṭati. Ayamāṇattiyaṃ vinicchayo.

Ācariyamhā nissayapaṭippassaddhīsu ācariyo pakkanto vā hotīti ettha koci ācariyo āpucchitvā pakkamati, koci anāpucchitvā. Antevāsikopi evameva. Tatra sace antevāsiko ācariyaṃ āpucchati “asukaṃ nāma bhante ṭhānaṃ gantuṃ icchāmi kenacideva karaṇīyena”ti, ācariyena ca “kadā gamissasī”ti vutto “sāyanhe vā rattim vā utṭahitvā gamissāmi”ti vadati, ācariyopi “sādhū”ti sampaṭicchati, taṅkhaṇaṇṇeva nissayo paṭippassambhati.

Sace pana “bhante asukaṃ nāma t̥hānaṃ gantukāmomhī”ti vutte ācariyo “asukasmiṃ nāma gāme piṇḍāya caritvā pacchā jānissasī”ti vadati, so ca “sādhū”ti sampaṭicchati, tato ce gato, sugato. Sace pana na gacchati, nissayo na paṭippassambhati. Athāpi “gacchāmī”ti vutte ācariyena “mā tāva gaccha, rattiṃ mantetvā jānissāmā”ti vutto mantetvā gacchati, sugato. No ce gacchati, nissayo na paṭippassambhati. Ācariyaṃ anāpucchā pakkamantassa pana upacārasīmātikame nissayo paṭippassambhati. Antoupacārasīmato paṭinivattantassa na paṭippassambhati.

Sace pana ācariyo antevāsikaṃ āpucchati “āvuso asukaṃ nāma t̥hānaṃ gamissāmī”ti, antevāsikena ca “kadā”ti vutte “sāyanhe vā rattibhāge vā”ti vadati, antevāsikopi “sādhū”ti sampaṭicchati, taṅkhaṇaṇṇeva nissayo paṭippassambhati.

Sace pana ācariyo “sve piṇḍāya caritvā gamissāmī”ti vadati, itaro ca “sādhū”ti sampaṭicchati, ekadivasam tāva nissayo na paṭippassambhati, punadivase paṭippassaddho hoti. “Asukasmiṃ nāma gāme piṇḍāya caritvā jānissāmi mama gamanaṃ vā agamanaṃ vā”ti vatvā sace na gacchati, nissayo na paṭippassambhati. Athāpi “gacchāmī”ti vutte antevāsikena “mā tāva gacchatha, rattiṃ mantetvā jānissathā”ti vutto mantetvāpi na gacchati, nissayo na paṭippassambhati.

Sace ubhopi ācariyantevāsikā kenaci karaṇīyena bahisīmaṃ gacchanti, tato ce ācariyo gamiyacitte uppanne anāpucchāva gantvā dvinnam leḍḍupātānaṃ antoyeva nivattati, nissayo na paṭippassambhati. Sace dve leḍḍupāte atikkamitvā nivattati, paṭippassaddho hoti. Ācariyupajjhāyā dve leḍḍupāte atikkamma aññasmiṃ vihāre vasanti, nissayo paṭippassambhati.

Ācariye vibbhante kālaṅkate pakkhasaṅkate ca taṅkhaṇaṇṇeva paṭippassambhati. Āṇattiyaṃ pana sacepi ācariyo muñcitukāmovā hutvā nissayapaṇāmanāya paṇāmeti, antevāsiko ca “kiñcāpi maṃ ācariyo paṇāmeti, atha kho hadayena muduko”ti sālāyova hoti, nissayo na paṭippassambhatiyeva. Sacepi ācariyo sālāyo, antevāsiko nirālayo, “na dāni imaṃ nissāya vasissāmī”ti dhuraṃ nikkhipati, evampi na paṭippassambhati. Ubhinnaṃ sālāyabhāve pana na paṭippassambhatiyeva. Ubhinnaṃ dhuranikkhepena paṭippassambhati. Paṇāmitena daṇḍakammaṃ āharitvā tikkhattum khamāpetabbo. No ce khamati, upajjhāye vuttanayena paṭipajjitabbaṃ.

Upajjhāyena vā samodhānagatoti ettha dassanasavanavasena samodhānaṃ veditabbaṃ. Sace hi ācariyaṃ nissāya vasanto saddhivihāriko ekavihāre cetiyaṃ vā vandantaṃ ekagāme piṇḍāya vā carantaṃ upajjhāyaṃ passati, nissayo paṭippassambhati. Upajjhāyo passati, saddhivihāriko pana na passati, na paṭippassambhati. Maggappaṭipannaṃ vā ākāseṇa vā gacchantam upajjhāyaṃ disvā dūrattā bhikkhūti jānāti, upajjhāyoti na jānāti, na paṭippassambhati. Sace jānāti, paṭippassambhati. Uparipāsāde upajjhāyo vasati, heṭṭhā saddhivihāriko, tam adisvāva yāguṃ pivitvā pakkamati, āsanāsālāya vā nisinnaṃ adisvāva ekamante bhuñjitvā pakkamati, dhammassavanamaṇḍape vā nisinnampi tam adisvāva dhammaṃ sutvā pakkamati, nissayo na paṭippassambhati. Evaṃ tāva dassanavasena samodhānaṃ veditabbaṃ.

Savanavasena pana sace upajjhāyassa vihāre vā antaraghare vā dhammaṃ kathentassa anumodanaṃ vā karontassa saddaṃ sutvā “upajjhāyassa me saddo”ti sañjānāti, nissayo paṭippassambhati. Asañjānantassa na paṭippassambhatīti ayaṃ samodhāne vinicchayo.

Upasampādetabbapañcakakathā

84. Idāni yaṃ pubbe “anujānāmi bhikkhave byattena bhikkhunā paṭibalena dasavassena vā atirekadasavassena vā upasampādetuṃ, nissayaṃ dātu”nti saṅkhepato upajjhāyācariyānaṃ lakkhaṇaṃ vuttaṃ, taṃ vitthārato dassetuṃ “pañcahi, bhikkhave, aṅgehi samannāgatenā”tiādimāha. Tattha pañcahi aṅgehīti pañcahi aguṇaṅgehi. So hi sīlakkhandhādīhi asamannāgatattāva aguṇaṅgehi samannāgato hoti. Na upasampādetabbanti upajjhāyena hutvā na upasampādetabbaṃ. Na nissayo dātabboti ācariyena hutvā nissayo na dātabbo. Ettha ca na asekkhena sīlakkhandhenāti ca attanā na asekkhenāti ca assaddhoti ca ādīsu tīsu pañcakesu ayuttavasena paṭikkhepo kato, na āpattiaṅgavasena. Yo hi asekkhehi sīlakkhandhādīhi asamannāgato pare ca tattha samādapetuṃ asakkonto assaddhiyādidosa yuttova hutvā parisā pariharati, tassa parisā sīlādīhi parihāyatiyeva, na vaḍḍhati. Tasmā tena na upasampādetabbantiādi ayuttavasena vuttaṃ, na āpattiaṅgavasena. Na hi khīṇāsavasassa upajjhāyācariyabhāvo bhagavatā anuññāto. Yadi tasseva anuññāto abhaviṣṣa, “sace upajjhāyassa anabhirati uppannā hotī”tiādiṃ na vadeyya. Yasmā pana khīṇāsavassa parisā sīlādīhi na parihāyati, tasmā “pañcahi bhikkhave aṅgehi samannāgatena bhikkhunā upasampādetabba”ntiādi vuttaṃ.

Adhisīle sīlavipannotiādisu pārājikañca saṅghādisesañca āpanno adhisīle sīlavipanno nāma. Itare pañcāpattikkhandhe āpanno ajjhācāre ācāravipanno nāma. Sammādiṭṭhiṃ pahāya antaggāhikāya diṭṭhiyā samannāgato atidiṭṭhiyā diṭṭhivipanno nāma. Yattakaṃ suttaṃ parisā pariharantassa icchitabbaṃ, tena virahitattā appassuto. Yaṃ tena jānitabbaṃ āpattādi, tassa ajānanato duppañño. Imasmiṃ pañcake purimāni tīṇi padāni ayuttavasena vuttāni, pacchimāni dve āpattiaṅgavasena.

Āpattiṃ na jānātīti “idaṃ nāma mayā kata”nti vutte “imaṃ nāma āpattiṃ ayaṃ āpanno”ti na jānāti. Vuṭṭhānaṃ na jānātīti vuṭṭhānagāminito vā desanāgāminito vā āpattito evaṃ nāma vuṭṭhānaṃ hotīti na jānāti. Imasmiṃ pañcake purimāni dve padāni ayuttavasena vuttāni, pacchimāni tīṇi āpattiaṅgavasena.

Ābhisamācārikāya sikkhāyāti khandhakavatte vinetuṃ na paṭibalo hotīti attho. Ādibrahmacariyakāyāti sekkhapaṇṇattiyaṃ vinetuṃ na paṭibaloti attho. Abhidhammeti nāmarūpaparicchede vinetuṃ na paṭibaloti attho. Abhivinayeti sakale vinayapīṭake vinetuṃ na paṭibaloti attho. Vinetuṃ na paṭibaloti ca sabbattha sikkhāpetuṃ na sakkotīti attho. Dhammato vivecetunti dhammena kāraṇena vissajjāpetuṃ. Imasmi pañcake sabbapadesu āpatti. Āpattiṃ na jānātītiādi pañcakasmimpi sabbapadesu āpatti. Ūnadasavassapariyosānapañcakepi eseṇa nayo. Iti ādito tayo pañcakā, catutthe tīṇi padāni, pañcame dve padānīti sabbepi cattāro pañcakā ayuttavasena vuttā. Catutthapañcake dve padāni, pañcame tīṇi, chaṭṭhasattamaaṭṭhamā tayo pañcakāti sabbepi cattāro pañcakā āpattiaṅgavasena vuttā; sukkapakkhe aṭṭhasu anāpattiyevāti.

Upasampādetabbachakkakathā

85. Chakkesu ūnadasavassapadaṃ viseso, taṃ sabbattha āpattikaraṃ. Sesam vuttanayeneva veditabbaṃ. Tattha ubhayāni kho panassa pātimokkhāni vitthārena na svāgatāni hotīti ubhatovibhaṅgavasena na svāgatāni. Na suvibhattānīti mātikāvibhaṅgavasena. Na suppvattīnīti vācuggatavasena. Na suvinicchitāni suttaso anubyañjanasoti mātikāto ca vibhaṅgato ca na suṭṭhu vinicchitāni.

Upasampādetabbachakkakathā niṭṭhitā.

Aññatitthiyapubbavatthukathā

86. Aññatitthiyapubbavatthusmiṃ - yo tāva ayaṃ pasūro, so titthiyapakkantakattā na upasampādetabbo. Yo pana aññopi nayidha pabbajitapubbo āgacchati, tasmīṃ yaṃ kattabbaṃ taṃ dassetuṃ “yo so bhikkhave aññopī”tiādimāha. Tattha tassa cattāro māse parivāso dātabboti ayaṃ titthiyaparivāso nāma; appaṭicchannaparivāsotipi vuccati. Ayaṃ pana naggaparibbājakasseva ājīvakassa vā acelakassa vā dātabbo. Sace sopi sātakaṃ vā vāḷakambalādīnaṃ aññataraṃ titthiyaddhajaṃ vā nivāsetvā āgacchati, nāssa parivāso dātabbo. Aññassa pana tāpasapaṇḍaraṅgādikassa na dātabbova.

Paṭhamam kesamassuntiādinā tassa āditova sāmaṇerapabbajjaṃ dasseti. Evaṃ pabbājentehi pana tasmīṃ saṅghamajjhe nisinneyeva “tvam pabbājehi, tvam ācariyo hohi, tvam upajjhāyo hohi”ti therā bhikkhū na vattabbā. Evaṃ vuttā hi sace tassa ācariyupajjhāyabhāvena jigucchantaṃ na sampāṭicchanti, atha so “nayime mayhaṃ saddahantī”ti kujjhitvāpi gaccheyya. Tasmā taṃ ekamantaṃ netvā tassa ācariyupajjhāyā pariyesitabbā.

87. Evaṃ kho bhikkhave aññatitthiyapubbo ārādhako hoti, evaṃ anārādhakoti ayamassa parivāsavattadassanattaṃ mātikā. Kathaṃca bhikkhavesetiādi tasseeva vibhaṅgo. Tattha atikālena gāmaṃ pavasatīti bhikkhūnaṃ vattakaraṇavelāyameva gāmaṃ piṇḍāya pavasati. Atidivā paṭikkamatīti kulagharesu itthipurisadārakadārikādīhi saddhiṃ gehassitakathaṃ kathento tattheva bhuñjitvā bhikkhūsu pattacīvaraṃ paṭisāmetvā uddesaparipucchādīni vā karontesu paṭisallīnesu vā āgacchati; na upajjhāyavattaṃ nācariyavattaṃ karoti, aññadatthu vasanaṭṭhānaṃ pavasitvā niddāyati. Evampi bhikkhave aññatitthiyapubbo anārādhako hotīti evampi karonto parivāsavattassa sampādako pūrako na hoti.

Vesiyāgocaro vātiādīsu vesiyāti āmisakiñcikkhasampadānādinā sulabhajjhācārā rūpūpajjivikā itthiyo. Vidhavāti matapatikā vā pavutthapatikā vā itthiyo; tā yena kenaci saddhiṃ mittabhāvaṃ patthenti. Thullakumārikāti yobbannappattā yobbannātītā vā kumāriyo; tā purisādhippāyāva vicaranti, yena kenaci saddhiṃ mittabhāvaṃ patthenti. Paṇḍakāti ussannakilesā avūpasantapariḷhā napuṃsakā; te pariḷhāhavegābhībūtā yena kenaci saddhiṃ mittabhāvaṃ patthenti. Bhikkhuniyoti samānapabbajjā itthiyo; tāhi saddhiṃ khippameva vissāso hoti, tato sīlaṃ bhijjati.

Tattha vesiyānaṃ kulesu kulupako hutvā piṇḍapātacariyādīhi vā apadisitvā sinehasanthavajātena hadayena abhiṇhadassanasallāpakāmatāya tasmaṃ santikaṃ upasaṅkamanto “vesiyāgocaro”ti vuccati, so nacirasseeva “asukavesiyā saddhiṃ gato”ti vattabbataṃ pāpuṇāti. Esa nayo sabbattha. Sace pana vesiyādayo salākabhattādīni denti, bhikkhūhi saddhiṃ gantvā saddhiṃyeva bhuñjitvā vā gahetvā

vā āgantum vaṭṭati. Gilānā bhikkhuniyo ovaditum vā dhammaṃ vā desetum uddesaparipecchādini vā dātum gacchantehi bhikkhūhi saddhiṃ gantum vaṭṭati. Yo pana tathā āgantvā mittasanthavavasena gacchati, ayaṃ anārādhako hoti.

Uccāvacāni karaṇīyānīti mahantakhuddakāni kammāni. Tattha ghaṇṭiṃ paharitvā samaggena saṅghena sannipatitvā kattabbāni cetiyamahāpāsādapatisaṅkharaṇādini kammāni uccāni nāma. Cīvaradhovanarajanādini khandhakapariyāpannāni ca aggisālavattādini ābhisamācārikāni avacāni nāma. Tattha na dakkho hotīti tesu kammesu cheko susikkhito na hoti. Na analasoti utṭhānavīriyasampanno na hoti; “bhikkhusaṅghassa kammaṃ atthī”ti sutvā pageva bhattakiccaṃ katvā gabbhantaraṃ pavisitvā yāvadatthaṃ supitvā sāyaṃ nikkhamati. Tatrupāyāyāti tesu kammesu upāyabhūtāya. Vīmaṃsāyāti ṭhānuppattikavīmaṃsāya. “Idamevaṃ kattabbaṃ, idamevaṃ na kattabba”nti tasmiṃyeva khaṇe uppannapaññāya samannāgato na hoti. Na alaṃ kātum na alaṃ saṃvidhātunti sahatthāpi kātum samattho na hoti; “gaṇhatha bhante, gaṇha dahara, gaṇha sāmaṇera, sace tumhe vā na karissatha, amhe vā na karissāma, ko dāni imaṃ karissatī”ti evaṃ ussāhaṃ janetvā saṃvidhātum aññamaññaṃ kāretumpi samattho na hoti. Bhikkhūhi “kammaṃ karissāmā”ti vutte kiñci rogaṃ apadisati, bhikkhūnaṃ kammaṃ karontānaṃ samīpeneva vicarati, sīsameva dasseti, ayampi anārādhako hoti.

Na tibbacchando hotīti balavacchando na hoti. Uddeseti pāḷipariyāpuṇane. Paripecchāyāti atthasavane. Adhisīleti pātimokkhasīle. Adhicitteti lokiyasamādhībhāvanāya. Adhipaññāyāti lokuttaramaggabhāvanāya.

Saṅkanto hotīti idhāgato hoti. Tassa satthunoti tassa titthāyatanaśāmikassa. Tassa diṭṭhiyāti tassa santakāya laddhiyā. Idāni sāyeva laddhi yasmā tassa titthakarassa khamati ceva ruccati ca “idameva sacca”nti ca daḷhaggāhena gahitā; tasmā tassa khanti ruci ādāyoti vuccati. Tena vuttaṃ - “tassa khantiyā tassa ruciyā tassa ādāyassā”ti. Avaṇṇe bhaññaṃāneti garahāya bhaññaṃānāya. Anabhiraddhoti aparipuṇṇasaṅkappo; no paggaḥitacitto. Udaggoti abbhunnatakāyacitto. Idam bhikkhave saṅghātanikaṃ aññatitthiyapubbassa anārādhanīyasmiṃti bhikkhave yamidaṃ tassa satthuno tasseeva ca laddhiyā avaṇṇe bhaññaṃāne “kiṃ ime paraṃ garahantī”ti kāyavacīvikāranibbattaṃ anattamanattaṃ, buddhādīnañca avaṇṇe bhaññaṃāne attamanattaṃ, yañca tasseeva satthuno tasseeva ca laddhiyā vaṇṇe bhaññaṃāne attamanattaṃ, buddhādīnañca vaṇṇabhaṇane anattamanattaṃ, idaṃ aññatitthiyapubbassa anārādhanīyasmiṃ saṅghātanikaṃ, anārādhake parivāsavattaṃ apūrake kamme idaṃ liṅgaṃ, idaṃ lakkhaṇaṃ, idamacalappamāṇanti vuttaṃ hoti. Evaṃ anārādhako kho bhikkhave aññatitthiyapubbo āgato na upasampādetabboti ito ekenapi aṅgena samannāgato na upasampādetabbo. Sukkapakkhe sabbaṃ vuttavipallāsenā veditabbaṃ.

Evaṃ ārādhako kho bhikkhaveti evaṃ nātikālena gāmappavesanā nātidivā paṭikkamaṇaṃ, na vesiyādigocaratā, sabrahmacārīnaṃ kiccesu dakkhatādi, uddesādisu tibbacchandatā, titthiyānaṃ avaṇṇabhaṇane attamanatā, buddhādīnaṃ avaṇṇabhaṇane anattamanatā, titthiyānaṃ vaṇṇabhaṇane anattamanatā, buddhādīnaṃ vaṇṇabhaṇane attamanatāti imesaṃ aṭṭhannaṃ titthiyavattānaṃ paripūraṇena ārādhako paritosako bhikkhūnaṃ aññatitthiyapubbo āgato upasampādetabbo.

Sace pana upasampadamāḷakepi ekaṃ vattaṃ bhindati, puna cattāro māse parivasitabbaṃ. Yathā pana bhinnasikkhāya sikkhamānāya puna sikkhāpadāni ca sikkhāsammuti ca diyyati, evaṃ nayimassa kiñci puna dātabbamatthi. Pubbe dinnaparivāsoyeva hi tassa parivāso. Tasmā puna cattāro māse parivasitabbaṃ. Sace parivasanto antarā aṭṭha samāpattiyo nibbatteti, lokiyadhammo nāma kuppanasabhāvo, na upasampādetabbo. Cattāro māse pūritavattova upasampādetabbo. Sace pana parivasanto cattāri mahābhūtāni pariggaṇhati, upādārūpāni paricchindati, nāmarūpaṃ vavatthapeti, tilakkhaṇaṃ āropetvā vipassanaṃ ārabhati, lokiyadhammo nāma kuppanasabhāvo, neva upasampādetabbo. Sace pana vipassanaṃ vaḍḍhetvā sotāpattimaggaṃ paṭilabhati, paripuṇṇaṃ yeveva hoti vattaṃ. Samūhatāni sabbadiṭṭhigatāni abbuḷhaṃ vicikicchāsallaṃ taṃdivasameva upasampādetabbo. Sacepi titthiyaliṅge ṭhito sotāpanno hoti, parivāsakiccaṃ natthi, tadaheva pabbājetvā upasampādetabbo.

Upajjhāyamūlakaṃ cīvaraṃ pariyesitabbanti upajjhāyaṃ issaraṃ katvā tassa cīvaraṃ pariyesitabbaṃ. Pattampi tatheva. Tasmā yadi upajjhāyassa pattacīvaraṃ atthi, “imassa dehi”ti vattabbo. Atha natthi, aññe dātukāmā honti, tehipi upajjhāyasseeva dātabbaṃ “idaṃ tumhākaṃ katvā imassa dethā”ti. Kasmā? Titthiyā nāma vilomā honti “saṅghena me pattacīvaraṃ dinnaṃ, kiṃ mayhaṃ tumhesu āyatta”nti vatvā ovādānusāsaniṃ na kareyyuṃ, upajjhāyena pana āyattaṃ jīvikkattā tassa vacanakaro bhavissati. Tenassa “upajjhāyamūlakaṃ cīvaraṃ pariyesitabba”nti vuttaṃ. Bhaṇḍukammāyāti kesoropanatthaṃ. Bhaṇḍukammakathā parato āgamissati.

Aggikāti aggiparicaraṇakā. Jaṭilakāti tāpasā. Ete bhikkhave kiriyavādinoti ete kiriyāṃ na paṭibāhanti, “atthi kammaṃ, atthi kammavipāko”ti evaṃ diṭṭhikā. Sabbabuddhā hi nekkhammapāramiṃ pūrayamānā etadeva pabbajjaṃ pabbajitvā pūresuṃ, mayāpi tatheva pūritā, na etesaṃ sāsane pabbajjā vilomā, tasmā upasampādetabbā, na tesāṃ parivāso dātabboti. Imāhaṃ bhikkhave ñātinaṃ āveṇikaṃ parihāraṃ dammīti imaṃ ahaṃ tesāṃ pāṭekkaṃ odissakaṃ parihāraṃ dadāmi. Kasmā evamāha? Te hi titthāyatane pabbajitāpi sāsanaṃ avaṇṇakāmā na honti, amhākaṃ ñātisetṭhassa sāsanaṃ vaṇṇavādinova honti, tasmā evamāhāti.

Aññatitthiyapubbavatthukathā niṭṭhitā.

Pañcābādhavatthukathā

88. Magadhesu pañca ābādhā ussannā hontīti magadhanāmake janapade manussānañca amanussānañca pañca rogā ussannā vuḍḍhippattā phātipattā honti. Jīvakakomārabhaccakathā cīvarakkhandhake āvibhavissati. Na bhikkhave pañcahi ābādhehi phuṭṭho pabbājetabboti ye te kuṭṭhādayo pañca ābādhā ussannā, tehi phuṭṭho abhibhūto na pabbājetabbo.

Tattha kuṭṭhanti rattakuṭṭhaṃ vā hotu kāḷakuṭṭhaṃ vā, yaṃ kiñci kiṭibhadaddukacchuādippabhedampi sabbāṃ kuṭṭhamevāti vuttaṃ. Tañce nakhapitṭhippamāṇampi vaḍḍhanakapakkhe ṭhitaṃ hoti, na pabbājetabbo. Sace pana nivāsanapārūpanehi pakatipaṭicchanne ṭhāne nakhapitṭhippamāṇaṃ avaḍḍhanakapakkhe ṭhitaṃ hoti, vaṭṭati. Mukhe pana hatthapādapiṭṭhesu vā sacepi

avaḍḍhanakapakkhe ʒhitam nakhapitʒhito ca khuddakatarampi, na vaʒḡatīyevāti kurundiyam vuttam. Tikicchāpetvā pabbājentenāpi pakativanṇe jāteyeva pabbājetabbo. Godhāpitʒhisadisacunṇaokiraṇakasarīrampi pabbājetum na vaʒḡati.

Gaṇḍoti medagaṇḍo vā hotu añṇo vā yo koci kolaʒḡhimattakopi ce vaḍḍhanakapakkhe ʒhito gaṇḍo hoti, na pabbājetabbo. Paʒicchannaʒḡhāne pana kolaʒḡhimatte avaḍḍhanakapakkhe ʒhito vaʒḡati. Mukhādiḡe appaʒicchannaʒḡhāne avaḍḍhanakapakkhe ʒhitopi na vaʒḡati. Tikicchāpetvā pabbājentenāpi sarīram saṇchaviṃ kāretvāva pabbājetabbo. Uṇṇigaṇḍā nāma honti gothanā viya aṇḡulikā viya ca tattha tattha lambanti, etepi gaṇḍāyeva. Tesu sati pabbājetum na vaʒḡati. Daharakāle khīraṇḡlakā yobbannakāle ca mukhe kharapiḡlakā nāma honti, mahallakakāle nassanti, na tā gaṇḍasaṇkhyam gacchanti, tāsu sati pabbājetum vaʒḡati. Aṇṇe pana sarīre kharapiḡlakā nāma aparā padumakaṇṇikā nāma honti, aṇṇā sāsapaḡijakā nāma sāsapamattā eva sakalasarīram pharanti, tā sabbā kuʒḡhajātikā eva. Tāsu sati na pabbājetabbo.

Kilāsoti na bhijjanakam na paggharaṇakam padumapuṇḍarīkapattavanṇam kuʒḡham, yena gunnam viya sabalam sarīram hoti, tasmim kuʒḡthe vuttanayeneva vinicchayo veditabbo. Sosoti sosabyādhī; tasmim sati na pabbājetabbo. Apamāroti pittummāro vā yakkhummāro vā; tattha pubbaverikena amanussena gahito duttikiccho hoti. Appamattakepi pana apamāre sati na pabbājetabbo.

Paṇcābādhavatthukathā niʒḡhitā.

Rājabhaʒavattukathā

90. Rājabhaʒavattusmim - paccantam uccinathāti paccantam vaḍḍhetha. Core palāpetvā corabhayena vuʒḡhite gāme āvāsāpetvā ārakkham datvā kasikammādīni pavattāpethāti vuttam hoti. Rājā pana sotāpannattā “core ghāthetha, hanathā”ti na āṇāpeti. Upajjhāyassa deva sīsam chinditabbantiādi sabbam “pabbajjāya upajjhāyo seʒḡho, tato ācariyo, tato gaṇo”ti cintetvā idam vohāre aḍḍavinicchaye āgatanti āhamṣu. Na bhikkhave rājabhaʒo pabbājetabboti ettha amacco vā hotu mahāmatto vā sevako vā kiṇci ʒhānantaram patto vā appatto vā, yo koci raṇṇo bhattavetanabhaʒo, sabbo rājabhaʒoti saṇkhyam gacchati, so na pabbājetabbo. Tassa pana puttanaṭṭabhātukā ye rājato bhattavetanam na gaṇhanti, te pabbājetum vaʒḡati. Yo pana rājato laddham nibaddhabhogam vā māsasamvaccharaparibbayaṃ vā raṇṇoyeva niyyātetī, puttabhātuke vā tam ʒhānam sampaʒicchāpetvā rājānam “na dānāham devassa bhaʒo”ti āpucchati, yena vā yam kammakāraṇā vetanam gahitam, tam kammam kataṃ hoti, yo vā pabbajassūti raṇṇā anuṇṇāto hoti, tampi pabbājetum vaʒḡati.

Rājabhaʒavattukathā niʒḡhitā.

Coravatthukathā

91. Coravatthūsu - manussā passitvāti yehi gihikāle diʒḡhapubbo ye ca “ayam so”ti añṇesam suṇanti, te passitvā ubbijjantipi...pe... dvārampi thakenti. Ye pana na jānanti, tesam gharesu bhikkham labhati. Na bhikkhaveti bhagavā sayam dhammassāmī, tasmā āyatim akaraṇatthāya bhikkhūnam sikkhāpadaṃ paṇṇapento evamāha. Tattha dhajam bandhitvā viya vicaratīti dhajabandho. Mūladevādayo viya loke pākaʒoti vuttam hoti. Tasmā yo gāmaghātam vā panthaduhanam vā nagare

sandhicchedādikammaṃ vā karonto vicarati, paññāyati ca “asuko nāma idaṃ idaṃ karotī”ti, so na pabbājetabbo. Yo pana rājaputto rajjaṃ patthento gāmaghātādīni karoti, so pabbājetabbo. Rājāno hi tasmim̐ pabbajite tussanti, sace pana na tussanti, na pabbājetabbo. Pubbe mahājane pākaṭo coro pacchā corakammaṃ pahāya pañcasīlādīni samādiyati, tañce manussā evaṃ jānanti, pabbājetabbo. Ye pana ambalabujādīcorakā sandhicchedādīcorā eva vā adissamānā theyyaṃ karonti, pacchāpi iminā nāma idaṃ katanti na paññāyanti, tepi pabbājetuṃ vaṭṭati.

92. Kāraṃ bhinditvāti aṭṭabandhanādiṃ bhinditvā. Abhayūvarāti ettha bhayena uparamantīti bhayūvarā, ete pana laddhābhayattā na bhayūvarāti abhayūvarā; pakārassa cettha vakāro katoti veditabbo. Na bhikkhave kārabhedako pabbājetabboti kāro vuccati bandhanāgāraṃ. Idha pana andubandhanaṃ vā hotu saṅkhalikabandhanaṃ vā rajjubandhanaṃ vā gāmabandhanaṃ vā nigamabandhanaṃ vā nagarabandhanaṃ vā purisagutti vā janapadabandhanaṃ vā dīpabandhanaṃ vā, yo etesu yaṃkiñci bandhanaṃ bhinditvā vā chinditvā vā muñcitvā vā vivaritvā vā passamānānaṃ vā apassamānānaṃ vā palāyati, so kārabhedakoti saṅkhyāṃ gacchati. Tasmā īdiso kārabhedako coro dīpabandhanaṃ bhinditvā dīpantaraṃ gatopi na pabbājetabbo. Yo pana na coro, kevalaṃ hatthakammaṃ akaronto “evaṃ no apalāyanto karissatī”ti rājayuttādīhi baddho, so kāraṃ bhinditvā palātopi pabbājetabbo. Yo pana gāmanigamapaṭṭanādīni keṇiyā gahetvā taṃ asampādentō bandhanāgāraṃ pavesito hoti, so palāyitvā āgato na pabbājetabbo. Yopi kasikammādīhi dhanāṃ sampādetvā jīvanto “nidhānaṃ iminā laddha”nti pesuññaṃ upasaṃharitvā kenaci bandhāpito hoti, taṃ tattheva pabbājetuṃ na vaṭṭati, palāyitvā gataṃ pana gataṭṭhāne pabbājetuṃ vaṭṭati.

93. Na bhikkhave likhitakoti ettha likhitako nāma na kevalaṃ “yattha passati tattha hantabbo”ti, atha kho yo koci corikaṃ vā aññaṃ vā garuṃ rājāparādhaṃ katvā palāto, rājā ca naṃ paṇṇe vā potthake vā “itthannāmo yattha dissati, tattha gahetvā māretabbo”ti vā “hatthapādānissa chinditabbānī”ti vā “ettakaṃ nāma daṇḍaṃ āharāpetabbo”ti vā likhāpeti, ayaṃ likhitako nāma, so na pabbājetabbo.

94. Kasāhato katadaṇḍakammoti ettha yo vacanapesanādīni akaronto haññati, na so katadaṇḍakammo. Yo pana keṇiyā vā aññathā vā kiñci gahetvā khāditvā puna dātuṃ asakkonto “ayameva te daṇḍo hotū”ti kasāhi haññati, ayaṃ kasāhato katadaṇḍakammo. So ca kasāhi vā hato hotu addhadaṇḍakādīnaṃ vā aññatarena, yāva allavaṇo hoti, tāva na pabbājetabbo. Vaṇe pana pākatike katvā pabbājetabbo. Sace pana jāṇūhi vā kapparehi vā nāḷikerapāsāṇādīhi vā ghātetvā mutto hoti, sarīre cassa gaṇṭhiyo paññāyanti, na pabbājetabbo. Phāsukaṃ katvā eva gaṇṭhīsu sannisinnāsu pabbājetabbo.

95. Lakkhaṇāhato katadaṇḍakammoti ettha katadaṇḍakammabhāvo purimanayeneva veditabbo. Yassa pana nalāṭe vā ūruādīsu vā tattena lohena lakkhaṇaṃ āhataṃ hoti, so sace bhujisso yāva allavaṇo hoti, tāva na pabbājetabbo. Sacepissa vaṇā ruḷhā honti, chaviyā samapariccheda, lakkhaṇaṃ na paññāyati, timaṇḍalavatthassa uttarāsaṅge kate paṭicchannokāse ce hoti, pabbājetuṃ vaṭṭati, appaṭicchannokāse ce na vaṭṭati.

Coravatthukathā niṭṭhitā.

Ināyikavatthukathā

96. Na bhikkhave iṇāyikoti ettha iṇāyiko nāma yassa pitipitāmahehi vā iṇaṃ gahitaṃ hoti, sayamaṃ vā iṇaṃ gahitaṃ hoti, yaṃ vā āthapetvā mātāpitūhi kiñci gahitaṃ hoti, so taṃ iṇaṃ paresamaṃ dhāretīti iṇāyiko. Yaṃ pana aññe ñātakā āthapetvā kiñci gaṇhanti, so na iṇāyiko. Na hi te taṃ āthapetuṃ issarā, tasmā taṃ pabbājetuṃ vaṭṭati, itamaṃ na vaṭṭati. Sace panassa ñātisālohitā “mayamaṃ dassāma, pabbājetha na”nti iṇaṃ attano bhāraṃ karonti, añño vā koci tassa ācārasampattiṃ disvā “pabbājetha naṃ, ahaṃ iṇaṃ dassāmi”ti vadati, pabbājetuṃ vaṭṭati. Tesu asati bhikkhunā tathārūpassa upaṭṭhākassāpi ārocetabbaṃ “sahetuko satto iṇapalibodhena na pabbajati”ti. Sace so paṭipajjati, pabbājetabbo. Sacepi attano kappiyabhaṇḍamaṃ atthi, “etaṃ dassāmi”ti pabbājetabbo. Sace pana neva ñātakādayo paṭipajjanti, na attano dhanamaṃ atthi, “pabbājetvā bhikkhāya caritvā mocessāmi”ti pabbājetuṃ na vaṭṭati. Sace pabbājeti dukkaṭamaṃ. Palātopi ānetvā dātabbo. No ce deti, sabbaṃ iṇaṃ gīvā hoti. Ajānitvā pabbājayato anāpatti. Passantena pana ānetvā iṇasāmikānaṃ dassetabbo. Apassantassa gīvā na hoti.

Sace iṇāyiko aññaṃ desaṃ gantvā pucchiyamānopi “nāhamaṃ kassaci kiñci dhāremi”ti vatvā pabbajati, iṇasāmikiko ca taṃ pariyesanto tattha gacchati, daharo taṃ disvā palāyati, so ca theramaṃ upasaṅkamitvā “ayamaṃ bhante kena pabbājito, mama ettakamaṃ nāma dhanamaṃ gahetvā palāto”ti vadati, therena vattabbaṃ “mayā upāsaka ‘aṇaṇo aha’nti vadanto pabbājito, kiṃ dāni karomi, passa me pattacīvaramatta”nti ayamaṃ tattha sāmīci. Palāte pana gīvā na hoti.

Sace pana naṃ therassa sammukhāva disvā “ayamaṃ mama iṇāyiko”ti vadati, “tava iṇāyikamaṃ tvameva jānāhi”ti vattabbo. Evampi gīvā na hoti. Sacepi so “pabbajito ayamaṃ idāni kuhiṃ gamissati”ti vadati, therena “tvameva jānāhi”ti vattabbo. Evampissa palāte gīvā na hoti. Sace pana thero “kuhiṃ dāni ayamaṃ gamissati, idheva acchatū”ti vadati, so ce palāyati, gīvā hoti. Sace so sahetukasatto hoti vattasampanno, therena “īdiso aya”nti vattabbaṃ. Iṇasāmikiko ce “sādhū”ti vissajjeti, iccetaṃ kusalaṃ. Sace pana “upaḍḍhupaḍḍhamaṃ dethā”ti vadati, dātabbaṃ. Aparena samayena atīrādhako hoti, “sabbaṃ dethā”ti vuttepī dātabbameva. Sace pana uddesaparipucchādīsu kusalo hoti bahūpakāro bhikkhūnaṃ, bhikkhācāravattena pariyesitvāpi iṇaṃ dātabbamevāti.

Iṇāyikavatthukathā niṭṭhitā.

Dāsavatthukathā

97. Na bhikkhave dāsoti ettha cattāro dāsā - antojāto, dhanakkīto, karamarānīto, sāmaṃ dāsabyamaṃ upagatoti. Tattha antojāto nāma jātidāso gharadāsiyā putto. Dhanakkīto nāma mātāpitūnaṃ santikā putto vā sāmikānaṃ santikā dāso vā dhanamaṃ datvā dāsacārittaṃ āropetvā kīto. Ete dvepi na pabbājetabbā. Pabbājentena tattha tattha cārittavasena adāsaṃ katvā pabbājetabbā.

Karamarānīto nāma tiroraṭṭhamaṃ vilopaṃ vā katvā upalāpetvā vā tiroraṭṭhato bhujissamānusakāni āharanti, antoraṭṭheya vā katāparādhamaṃ kiñci gāmaṃ rājā “vilumpathā”ti āṇāpeti, tato mānusakānipi āharanti. Tattha sabbe purisā dāsā, itthiyo dāsiyo. Evarūpo karamarānīto dāso yehi ānīto, tesamaṃ santike vasanto vā bandhanāgāre baddho vā purisehi rakkhiyamāno vā na pabbājetabbo. Palāyitvā pana gato, gataṭṭhāne pabbājetabbo. Rañña tuṭṭhena “karamarānītake muñcathā”ti vatvā vā sabbasādhāraṇena vā nayena bandhanā makkhe kate pabbājetabbova.

Sāmaṃ dāsabyaṃ upagato nāma jīvitahetu vā ārakkhahetu vā “ahaṃ te dāso”ti sayameva dāsabhāvaṃ upagato. Rājūnaṃ hatthiassagomahiṃsagopakādayo viya, tādiso dāso na pabbājetabbo. Rañño vaṇṇadāsīnaṃ puttā honti amaccaputtasadisā, tepi na pabbājetabbā. Bhujissitthiyo asaṃyatā vaṇṇadāsīhi saddhiṃ vicaranti, tāsāṃ putte pabbājetuṃ vaṭṭati. Sace sayameva paṇṇaṃ āropenti, na vaṭṭati. Bhaṭiputtakagaṇādīnaṃ dāsāpi tehi adinnā na pabbājetabbā. Vihāresu rājūhi ārāṃikadāsā nāma dinnā honti, tepi pabbājetuṃ na vaṭṭati. Bhujisse pana katvā pabbājetuṃ vaṭṭati. Mahāpaccariyaṃ “antojātadhanakkītake ānetvā bhikkhusaṅghassa ārāṃike demāti denti, takkaṃ sīse āsittakasadisāva honti, te pabbājetuṃ vaṭṭati”ti vuttaṃ. Kurundiyaṃ pana “ārāṃikaṃ demāti kappiyavohārena denti, yena kenaci vohārena dinno hotu, neva pabbājetabbo”ti vuttaṃ. Duggatamanussā saṅghaṃ nissāya jīvissāmāti vihāre kappiyakārakā honti, etepi pabbājetuṃ vaṭṭati. Yassa mātāpitaro dāsā, mātā eva vā dāsī, pitā adāso, taṃ pabbājetuṃ na vaṭṭati. Yassa pana mātā adāsī, pitā dāso, taṃ pabbājetuṃ vaṭṭati. Bhikkhusa ṇātakā vā upaṭṭhākā vā dāsaṃ denti “imaṃ pabbājetha, tumhākaṃ veyyāvaccaṃ karissatī”ti attanovāssa dāso atthi, bhujisso katova pabbājetabbo. Sāmikā dāsaṃ denti “imaṃ pabbājetha, sace abhiramissati, adāso vibbhamissati ce, amhākaṃ dāsova bhavissatīti ayaṃ tāvakālīko nāma, taṃ pabbājetuṃ na vaṭṭatī”ti kurundiyaṃ vuttaṃ. Nissāmikadāso hoti, sopi bhujisso katova pabbājetabbo. Ajānanto pabbājetvā vā upasampādetvā vā pacchā jānāti, bhujissaṃ kātumeva vaṭṭati.

Imassa ca atthassa pakāsanatthaṃ idaṃ vatthuṃ vadanti - ekā kira kuladāsī ena saddhiṃ anurādhapurā palāyitvā rohaṇe vasamānā puttāṃ paṭilabhi, so pabbajitvā upasampannakāle lajjī kukkuccako ahoṣi. Athekadivasaṃ mātaraṃ pucchi - “kiṃ upāsike tumhākaṃ bhātā vā bhaginī vā natthi, na kañci ṇātakāṃ passāmī”ti. “Tāta, ahaṃ anurādhapure kuladāsī, tava pitarā saddhiṃ palāyitvā idha vasāmī”ti. Sīlavā bhikkhu “asuddhā kira me pabbajjā”ti saṃvegaṃ labhitvā mātaraṃ tassa kulassa nāmagottaṃ pucchitvā anurādhapuraṃ āgamma tassa kulassa gharadvāre atṭhāsī. “Aticchatha bhante”ti vuttepi nātikkami, te āgantvā “kiṃ bhante”ti pucchimsu. “Tumhākaṃ itthannāmā dāsī palātā atthī”ti? Atthi bhante. Ahaṃ tassā putto, sace maṃ tumhe anujānātha, pabbajjaṃ labhāmi, tumhe mayhaṃ sāmikāti. Te haṭṭhatuṭṭhā hutvā “suddhā bhante tumhākaṃ pabbajjā”ti taṃ bhujissaṃ katvā mahāvihāre vasāpesuṃ catūhi paccayehi paṭijaggantā. Thero taṃ kulaṃ nissāya vasamānoyeva arahattaṃ pāpuṇīti.

Dāsavatthukathā niṭṭhitā.

Kammārabhaṇḍuvatthādīkathā

98-99. Kammārabhaṇḍūti tulādhāraṃuṇḍako suvaṇṇakāraputto, pañcasikho taruṇadārakoti vuttaṃ hoti. Saṅghaṃ apaloketuṃ bhaṇḍukammāyāti saṅghaṃ bhaṇḍukammatthāya āpucchituṃ anujānāmīti attho. Tatrāyaṃ āpucchanaṇḍī - sīmāpariyāpanne bhikkhū sannipātetvā pabbajjāpekkhaṃ tattha netvā “saṅghaṃ bhante imassa dārakassa bhaṇḍukammaṃ āpucchāmī”ti tikkhattuṃ vā dvikkhattuṃ vā sakīṃ vā vattabbaṃ. Ettha ca “imassa dārakassa bhaṇḍukammaṃ āpucchāmī”tipi “imassa samaṇakaraṇaṃ āpucchāmī”tipi “imassa pabbājanaṃ āpucchāmī”tipi “ayaṃ samaṇo hotukāmo”tipi “ayaṃ pabbajitukāmo”tipi vattuṃ vaṭṭatiyeva.

Sace sabhāgaṭṭhānaṃ hoti, dasa vā vīsaṃ vā tiṃsaṃ vā bhikkhū vasantīti paricchedo paññāyati, tesāṃ ṭhitokāsaṃ vā nisinnokāsaṃ vā gantvāpi purimanayeneva āpucchitabbaṃ. Pabbajjāpekkhaṃ vināva daharabhikkhū vā sāmaṇere vā pesetvāpi “eko bhante pabbajjāpekkho atthi tassa bhaṇḍukammaṃ āpucchāmā”tiādinā nayena āpucchāpetuṃ vaṭṭati.

Sace keci bhikkhū senāsaṇaṃ vā gumbādīni vā pavisitvā niddāyanti vā samaṇadhammaṃ vā karonti, āpucchakā ca pariyesantāpi adisvā “sabbe āpucchitā amhehi”ti saññino honti, pabbajjā nāma lahukaṃ kammaṃ, tasmā pabbajito supabbajitova pabbājentassāpi anāpatti.

Sace pana mahāvihāro hoti anekabhikkhusahassāvāso, sabbe bhikkhū sannipātetumpi dukkaraṃ, pageva paṭipāṭiyā āpucchituṃ, khaṇḍasīmāyaṃ vā ṭhatvā nadīsamuddādīni vā gantvā pabbājetabbo. Yo pana navamuṇḍo vā hoti vibbhantako vā nigaṇṭhādīsu aññataro vā dvaṅgulakeso vā ūnadvaṅgulakeso vā, tassa kesacchedanakiccaṃ natthi, tasmā bhaṇḍukammaṃ anāpucchitvāpi tādisaṃ pabbājetuṃ vaṭṭati. Dvaṅgulātirittakeso pana yo hoti antamaso ekasikhāmattadharopi, so bhaṇḍukammaṃ āpucchitvāva pabbājetabbo. Upālivatthu mahāvibhaṇḍe vuttanayameva.

100. Ahivātakarogenāti māribyādhinā; yatra hi so rogo uppajjati, taṃ kulaṃ dvipadacatuppadaṃ sabbaṃ nassati, yo bhittiṃ vā chadanaṃ vā bhinditvā palāyati, tirogāmādigato vā hoti, so muccati. Tathā cettha pitāputtā muccimṣu. Tena vuttaṃ - “pitāputtakā sesā hontī”ti.

Kākuḍḍepakanti yo vāmahatthena leḍḍuṃ gahetvā nisinno sakkoti āgatāgate kāke uḍḍāpetvā purato nikkhittaṃ bhattaṃ bhuñjituṃ, ayaṃ kākuḍḍepako nāma, taṃ pabbājetuṃ vaṭṭati.

102. Ittaroti appamattako; katipāhameva vāso bhavissatīti attho.

103. Ogaṇenāti parihīnagaṇena; appamattakena bhikkhusaṅghenāti attho. Abyattena yāvajīvanti ettha sacāyaṃ vuḍḍhataraṃ ācariyaṃ na labhati, upasampadāya saṭṭhivasso vā sattativasso vā hotu, navakatarassāpi byattassa santike ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggahetvā “ācariyo me āvuso hohi, āyasmato nissāya vacchāmī”ti evaṃ tikkhattuṃ vatvā nissayo gahetabbova. Gāmappavesanaṃ āpucchantenāpi ukkuṭikaṃ nisīditvā añjaliṃ paggahetvā gāmappavesanaṃ āpucchāmi ācariyā”ti vattabbaṃ. Esa nayo sabbaāpucchanesu. Pañcakachakkesu cettha yattakaṃ suttaṃ nissayamuttakassa icchitabbaṃ, taṃ bhikkhunovādakavaṇṇanāyaṃ vuttaṃ. Tassa natthitāya ca appassuto; atthitāya ca bahussutoti veditabbo. Sesāṃ vuttanayeneva.

Kammārabhaṇḍuvatthādikathā niṭṭhitā.

Rāhulavatthukathā

105. Yena kapilavatthu tena cārikaṃ pakkāmīti ettha ayaṃ anupubbikathā. Suddhodanamahārājā kira bodhisattassa abhinikkhamanadivasato paṭṭhāya “mama putto buddho bhavissāmīti nikkhanto, jāto nu kho buddho”ti pavattisavanatthaṃ ohitasotova viharati. So bhagavato padhānacariyañca sambodhiñca dhammacakkappavattanādīni ca suṇanto “idāni kira me putto rājagahaṃ upanissāya viharatī”ti sutvā ekaṃ amaccaṃ āṇāpesi - “ahaṃ tāta vuḍḍho mahallako, sādhu me jīvantasseva puttaṃ dassehī”ti. So “sādhū”ti paṭissuṇitvā purisasahassaparivāro

rājagahaṃ gantvā bhagavato pāde vanditvā nisīdi. Athassa bhagavā dhammakathaṃ kathesi, so pasīditvā pabbajjañceva upasampadañca yāci. Tato naṃ bhagavā ehibhikkhūpasampadāya upasampādesi, so sapaṇiso arahattaṃ patvā tattheva phalasamāpattisukhaṃ anubhavamāno vihāsi. Rājā teneva upāyena aparepi aṭṭha dūte pahīni, tepi sabbe sapaṇisā tattheva arahattaṃ patvā tattheva vihariṃsu. “Iminā nāma kāraṇena te nāgacchantī”ti rañño koci pavattimattampi ārocento natthi.

Atha rājā bodhisattena saddhiṃ ekadivasamjātaṃ kāludāyiṃ nāma amaccaṃ pahīnitukāmo purimanayeneva yāci, so “sace ahaṃ pabbajitum labhāmi, dassessāmī”ti āha. Taṃ rājā “pabbajitvāpi me puttaṃ dassehi”ti pahīni; sopi purisasahassapaṇivāro gantvā tattheva sapaṇivāro arahattaṃ pāpuṇi. So ekadivasam sambhatesu sabbasassesu vissatṭhakammantesu janapadamanussesu pupphitesu thalajajalajapupphesu paṭipajjanakkhame magge bhagavantam vanditvā satṭhimattāhi gāthāhi gamanavaṇṇaṃ vaṇṇesi. Bhagavā “kimeta”nti pucchi. “Bhante tumhākaṃ pitā suddhodanamahārājā mahallakomhi, jīvantasseva me puttaṃ dassehi”ti maṃ pesesi, sādhu bhante bhagavā ñātakānaṃ saṅgahaṃ karotu, kālo cārikaṃ pakkamitunti. Tena hi saṅghassa ārocehi, “bhikkhū gamiyavattaṃ pūressantī”ti. “Sādhu bhante”ti thero tathā akāsi. Bhagavā aṅgamagadhavāsīnaṃ kulaputtānaṃ dasahi sahassehi kapilavatthuvāsīnaṃ dasahīti sabbeheva vīsatisahashehi khīṇāsavehi parivuto rājagahā nikkhamitvā rājagahato satṭhiyojanikaṃ kapilavatthum divase divase yojanaṃ gacchanto dvīhi māsehi pāpuṇissāmīti aturitacārikaṃ pakkāmi. Tena vuttaṃ - “yena kapilavatthu tena cārikaṃ pakkāmī”ti.

Evaṃ pakkante ca bhagavati udāyitthero nikkhantadivasato paṭṭhāya suddhodanamahārājassa gehe bhattakiccaṃ karoti. Rājā theram parivisitvā pattaṃ gandhacuṇṇena ubbaṭṭetvā uttamabhojanaṃ pūretvā “bhagavato dehī”ti therassa hatthe ṭhapeti. Theropi tattheva karoti. Iti bhagavā antarāmagge rañño yeva piṇḍapātaṃ paribhuñji. Theropi ca bhattakiccāvasāne divase divase rañño āroceti “ajja bhagavā ettakaṃ āgato”ti, buddhaguṇapaṭisaṃyuttāya ca kathāya sākiyānaṃ bhagavati saddhaṃ uppādesi. Teneva naṃ bhagavā “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvakānaṃ bhikkhūnaṃ kulappasādakānaṃ yadidaṃ kāludāyī”ti etadagge ṭhapesi.

Sākiyāpi kho anuppatte bhagavati “amhākaṃ ñātisetṭhaṃ passissāmā”ti sannipatitvā bhagavato vasanaṭṭhānaṃ vīmaṃsamānā nigrodhasakkassa ārāmo ramaṇīyoti sallakkhetvā tattha sabbaṃ paṭijagganavidhiṃ kāretvā gandhapupphādihatthā paccuggamaṃ karontā sabbālaṅkārapaṭimaṇḍite daharadahare nāgarikadārake ca dārikāyo ca paṭhamam pahīṇiṃsu, tato rājakumāre ca rājakumārikāyo ca tesam anantarā sāmam gantvā gandhapupphacuṇṇādīhi pūjayamānā bhagavantam gahetvā nigrodhārāmameva agamaṃsu. Tatra bhagavā vīsatisahasakhīṇāsavaparivuto paññattavarabuddhāsane nisīdi. Sākiyā mānājātikā mānathaddhā, te “siddhatthakumāro amhehi daharatarova amhākaṃ kaniṭṭho, bhāgineyyo, putto, nattā”ti cintetvā daharadahare rājakumāre āhaṃsu - “tumhe vandatha, mayaṃ tumhākaṃ piṭṭhito nisīdissāmā”ti.

Tesu evaṃ nisinnesu bhagavā tesam ajjhāsayam oloketvā “na maṃ ñātī vandanti, handa ne vandāpayissāmī”ti abhiññāpādaṃ catutthajjhānaṃ samāpajjitvā vuṭṭhāya iddhiyā ākāsaṃ abbhuggantvā tesam sīse pādapaṃsum okiramaṇo viya kaṇḍambamūle yamakapāṭihāriyasadisam pāṭihāriyamakāsi. Rājā taṃ acchariyam disvā āha - “bhagavā tumhākaṃ maṅgaladivase brāhmaṇassa vandanaṭṭhaṃ

upanītānaṃ pāde vo parivattitvā brāhmaṇassa matthake patitṭhite disvāpi ahaṃ tumhe vandiṃ, ayaṃ me paṭhamavandanā. Vappamaṅgaladivase jambucchāyāya sirisayane nipannānaṃ vo jambucchāyāya aparivattanaṃ disvāpi pāde vandiṃ, ayaṃ me dutiyavandanā. Idāni imaṃ adiṭṭhapubbaṃ pāṭihāriyaṃ disvāpi tumhākaṃ pāde vandāmi, ayaṃ me tatiyavandanā”ti.

Suddhodanamahārājena pana vandite bhagavati avanditvā tṭhito nāma ekasākiyopi nāhosi, sabbeyeva vandiṃsu. Iti bhagavā ñātayo vandāpetvā ākāso oruyha paññatte āsane nisīdi. Nisinne bhagavati sikhāppatto ñātisamāgamo ahoṣi, sabbe ekaggā sannipatiṃsu. Tato mahāmegho pokkharavassaṃ vassī, tambavaṇṇamudakaṃ heṭṭhā viravantaṃ gacchati. Kassaci sarīre ekabindumattampi na patati, taṃ disvā sabbe acchariyabbhutaṃ ahesuṃ. Bhagavā “na idāneva mayhaṃ ñātisamāgame pokkharavassaṃ vassati, atītepi vassī”ti imissā aṭṭhuppattiyā vessantarajātaṃ kathesi. Dhammadesanaṃ sutvā sabbe uṭṭhāya vanditvā padakkhiṇaṃ katvā pakkamiṃsu. Ekopi rājā vā rājamahāmatto vā “sve amhākaṃ bhikkhaṃ gaṇhathā”ti vatvā gato nāma natthi.

Bhagavā dutiyadivase vīsati bhikkhusahassaparivāro kapilavatthumaṃ piṇḍāya pāvīsi, na koci paccuggantvā nimantesi vā pattaṃ vā aggahesi. Bhagavā indakhīle tṭhito āvajjesi - “kathaṃ nu kho pubbe buddhā kulānagare piṇḍāya carīṃsu, kiṃ uppaṭipāṭiyā issarajanānaṃ gharāni agamaṃsu, udāhu sapadānacārikaṃ carīṃsū”ti. Tato ekabuddhassapi uppaṭipāṭiyā gamanaṃ adisvā “mayāpi idāni ayameva vaṃso ayaṃ pavenī paggaheṭṭhā, āyatiṇca me sāvakāpi mameva anusikkhantā piṇḍacāriyavattaṃ pūressantī”ti koṭiyaṃ nivīṭṭhagehato paṭṭhāya sapadānaṃ piṇḍāya carati. “Ayyo kira siddhatthakumāro piṇḍāya caratī”ti catubhūmakādīsū pāsādesu sīhapañjaraṃ vivaritvā mahājano dassanabyāvaṇṇaṃ ahoṣi. Rāhulamātāpi devī “ayyaputto kira imasmiṃyeva nagare mahatā rājānubhāvena suvaṇṇasivikādīhi vicaritvā idāni kesamassaṃ ohāretvā kāsāyavattavasano kapālahattho piṇḍāya carati, “sobhati nu kho no vā”ti sīhapañjaraṃ vivaritvā olokayamānā bhagavantaṃ nānāvīrāgasamujjalāya sarīrappabhāya nagaravīthiyo obhāsetvā buddhasiriyā virocamaṇaṃ disvā uṇhīsato paṭṭhāya yāva pādatalā naraśīhagāthāhi nāma aṭṭhahi gāthāhi abhitthavitvā rañño santikaṃ gantvā “tumhākaṃ putto piṇḍāya caratī”ti rañño ārocesi. Rājā saṃviggahadayo hatthena sāṭakaṃ saṇṭhāpayamāno turitaturitaṃ nikkhamitvā vegena gantvā bhagavato purato tṭhatvā āha - “kiṃ bhante amhe lajjāpetha, kimatthaṃ piṇḍāya caratha, kiṃ ettakānaṃ bhikkhūnaṃ na sakkā bhattaṃ laddhanti evaṃsaññino ahuvatthā”ti. Vaṃsacārittametaṃ mahārāja amhākaṃti. Nanu bhante amhākaṃ mahāsammatakhattiyavaṃso nāma vaṃso, tattha ca ekakhattiyopi bhikkhācāro nāma natthīti. Ayaṃ mahārāja vaṃso nāma tava vaṃso, amhākaṃ pana buddhavaṃso vaṃso nāma, sabbabuddhā ca piṇḍacārikā ahesunti antaravīthiyaṃ tṭhitova -

“Uttiṭṭhe nappamajjeyya, dhammaṃ sucariṃ care;
Dhammacārī sukhaṃ seti, asmiṃ loke paramhi cā”ti.

Imaṃ gāthamāha. Gāthāpariyosāne rājā sotāpattiphalaṃ sacchākāsi.

“Dhammaṃ care sucariṃ, na naṃ ducariṃ care;
Dhammacārī sukhaṃ seti, asmiṃ loke paramhi cā”ti.

Imaṃ pana gāthaṃ sutvā sakadāgāmiphale paṭiṭṭhāsi, dhammapālajātakaṃ sutvā anāgāmiphale paṭiṭṭhāsi, maraṇasamaye setacchattassa heṭṭhā sirisayane nipannoyeva arahattaṃ pāpuṇi. Araññavāsena padhānānuyogakiccaṃ rañño nāhosi.

Sotāpattiphalañca sacchikatvā eva pana bhagavato pattaṃ gahetvā sapariṣaṃ bhagavantaṃ mahāpāsādaṃ āropetvā paṇītena khādanīyena bhojanīyena parivisi. Bhattakiccāvasāne sabbaṃ itthāgāraṃ āgantvā bhagavantaṃ vandi ṭhapetvā rāhulamātaraṃ. Sā pana “gaccha ayyaputtaṃ vandāhi”ti pariṇāna vuccamānāpi “sace mayhaṃ guṇo atthi, sayameva ayyaputto āgamissati, āgataṃ naṃ vandissāmi”ti vatvā na agamāsi. Atha bhagavā rājānaṃ pattaṃ gāhāpetvā dvīhi aggasāvakehi saddhiṃ rājadhītāya sirigabbhaṃ gantvā “rājadhītā yathāruciya vandamānā na kiñci vattabbā”ti vatvā paññatte āsane nisīdi. Sā vegena āgantvā gopphakesu gahetvā pādapiṭṭhiyaṃ sīsaṃ parivattetvā parivattetvā yathājñāsayā vandi.

Rājā rājadhītāya bhagavati sinehabahumānādiguṇasampattiṃ kathesi. Bhagavā “anacchariyaṃ mahārāja yaṃ idāni paripakke ñāṇe tayā rakkhiyamānā rājadhītā attānaṃ rakkhi, sā pubbe anārakkhā pabbatapāde vicaramānā aparipakke ñāṇe attānaṃ rakkhi”ti vatvā candakinnarijātakaṃ kathesi.

Taṃdivasameva ca nandarājakumārassa kesavissajjanaṃ paṭṭabandho ghamaṅgalaṃ āvāhamaṅgalaṃ chattamaṅgalanti pañca mahāmaṅgalāni honti. Bhagavā nandaṃ pattaṃ gāhāpetvā maṅgalaṃ vatvā utṭhāyāsanaṃ pakkāmi. Janapadakalyāṇī kumāraṃ gacchantāṃ disvā “tuvaṭaṃ kho ayyaputta āgaccheyyāsi”ti vatvā gīvaṃ pasāretvā olokesi. Sopi bhagavantaṃ “pattaṃ gaṇhathā”ti vattum avisahamāno viharāmyeva agamāsi. Taṃ anicchamānaṃyeva bhagavā pabbājesi. Iti bhagavā kapilapuraṃ āgantvā dutiyadivase nandaṃ pabbājesi.

Sattame divase rāhulamātā kumāraṃ alaṅkaritvā bhagavato santikaṃ pesesi - “passa tāta etaṃ vīsatisahassasamaṇaparivutaṃ suvaṇṇavaṇṇaṃ brahmarūpavaṇṇaṃ samaṇaṃ, ayaṃ te pitā, etassa mahantā nidhaya ahesuṃ, tyassa nikkhamanato paṭṭhāya na passāma, gaccha naṃ dāyajjaṃ yāca, ahaṃ tāta kumāro chattaṃ ussāpetvā cakkavattī bhavissāmi, dhanena me attho, dhanāṃ me dehi, sāmiko hi putto pitusantakassā”ti. Rāhulakumāro bhagavato santikaṃ gantvāva pitusinehaṃ paṭilabhivā haṭṭhacitto “sukhā te samaṇa chāyā”ti vatvā aññampi bahuṃ attano anurūpaṃ vadanto aṭṭhāsi. Bhagavā katabhattakicco anumodanaṃ katvā utṭhāyāsanaṃ pakkāmi. Kumāropi “dāyajjaṃ me samaṇa dehi, dāyajjaṃ me samaṇa dehī”ti bhagavantaṃ anubandhi. Tena vuttaṃ - “anupubbena cārikaṃ caramāno yena kapilavatthu...pe... dāyajjaṃ me samaṇa dehī”ti.

Atha kho bhagavā āyasmantaṃ sārīputtaṃ āmantesīti bhagavā kumāraṃ na nivattāpesi, pariṇānopi bhagavatā saddhiṃ gacchantāṃ nivattetuṃ na visahati. Atha ārāmaṃ gantvā “yaṃ ayaṃ pitusantakaṃ dhanāṃ icchatī, taṃ vaṭṭānugataṃ savighātaṃ, handassa bodhimaṇḍe paṭiladdhaṃ sattavidhaṃ ariyadhanaṃ demi, lokuttaradāyajjassa naṃ sāmikaṃ karomī”ti āyasmantaṃ sārīputtaṃ āmantesi. Āmantetvā ca panāha - “tena hi tvaṃ sārīputta rāhulakumāraṃ pabbājehī”ti. Yasmā ayaṃ dāyajjaṃ yācati, tasmā naṃ lokuttaradāyajjapaṭilābhāya pabbājehīti attho.

Idāni yā sā bhagavatā bārāṇasiyaṃ tīhi saraṇagamanehi pabbajjā ca upasampadā ca anuññātā, tato yasmā upasampadaṃ paṭikkhipitvā garubhāve ṭhapetvā ñatticatutthena kammena upasampadā anuññātā, pabbajjā pana neva paṭikkhittā, na

puna anuññātā, tasmā anāgate bhikkhūnaṃ vimati uppajjissati - “ayaṃ pabbajjā nāma pubbe upasampadāsadisā, kiṃ nu kho idānipi upasampadā viya kammavācāya eva kattabbā, udāhu saraṇagamanehī”ti. Imañca panatthaṃ viditvā bhagavā puna tīhi saraṇagamanehi sāmaṇerapabbajjaṃ anujānitukāmo, tasmā dhammasenāpati taṃ bhagavato ajjhāsayaṃ viditvā bhagavantaṃ puna pabbajjaṃ anujānāpetukāmo āha - “kathāhaṃ bhante rāhulakumāraṃ pabbājemī”ti.

Atha kho āyasmā sārīputto rāhulakumāraṃ pabbājesīti kumārassa mahāmoggallānatthero kese chinditvā kāsāyāni datvā saraṇāni adāsi. Mahākassapatthero ovādācariyo ahosi. Yasmā pana upajjhāyamūlakā pabbajjā ca upasampadā ca, upajjhāyova tattha issaro, na ācariyo, tasmā vuttaṃ - “atha kho āyasmā sārīputto rāhulakumāraṃ pabbājesī”ti.

Evaṃ “kumāro pabbajito”ti sutvā uppannasamvegena hadayena atha kho suddhodano sakkoti sabbaṃ vattabbaṃ. Tattha yasmā uñchācariyāya jīvato pabbajitassa avisesena “varaṃ yācāmī”ti vutte “yācassū”ti vacanaṃ appatirūpaṃ, na ca buddhānaṃ āciṇṇaṃ, tasmā “atikkantavarā kho gotama tathāgatā”ti vuttaṃ. Yañca bhante kappati yañca anavajjanti yaṃ tumhākañceva dātuṃ kappati, anavajjañca hoti, mama ca sampañcchanapaccayā viññūhi na garahitabbaṃ, taṃ yācāmīti attho. Tathā nande adhimattaṃ rāhuleti yatheva kira bodhisattaṃ evaṃ nandampi rāhulampi maṅgaladivase nemittakā “cakkavattī bhavissati”ti byākariṃsu. Atha rājā “puttassa cakkavattisiriṃ passissāmī”ti ussāhajāto bhagavato pabbajjāya mahantaṃ icchāvighātaṃ pāpuṇi. Tato “nandassa cakkavattisiriṃ passissāmī”ti ussāhaṃ janesi, tampi bhagavā pabbājesi. Iti tampi dukkhaṃ adhivāsetvā “idāni rāhulassa cakkavattisiriṃ passissāmī”ti ussāhaṃ janesi, tampi bhagavā pabbājesi. Tenassa “idāni kulavaṃsopi pacchinno, kuto cakkavattisiri”ti adhikataṃ dukkhaṃ uppajji. Tena vuttaṃ - “tathā nande adhimattaṃ rāhule”ti. Rañño pana ito pacchā anāgāmiṃ phalappatti veditabbā.

Sādhu bhante ayyāti idaṃ kasmā āha? So kira cintesi - “yatra hi nāma ahampi buddhamāmakko dhammamāmakko saṅghamāmakko samāno attano piyataraputte pabbājiyamāne ñativiyogadukkhaṃ adhivāsetuṃ na sakkomi, aññe janā puttānattakesu pabbājitesu kathāṃ adhivāsessanti, tasmā aññesampi tāva evarūpaṃ dukkhaṃ mā ahosī”ti āha. Bhagavā “sāsane niyyānikakāraṇaṃ rājā vadatī”ti dhammakathaṃ katvā “na bhikkhave ananuññāto mātāpitūhi putto pabbājetabbo”ti sikkhāpadaṃ paññāpesi.

Tattha mātāpitūhīti jananijanake sandhāya vuttaṃ. Sace dve atthi, dvepi āpucchitabbā. Sace pitā mato mātā vā, yo jīvati so āpucchitabbo. Pabbajitāpi āpucchitabbāva. Āpucchantaṃ sayaṃ vā gantvā āpucchitabbaṃ, añño vā pesetabbo, so eva vā pesetabbo “gaccha mātāpitāro āpucchitvā ehī”ti. Sace “anuññātomhī”ti vadati, saddahantaṃ pabbājetabbo. Pitā sayaṃ pabbajito puttampi pabbājetukāmo hoti, mātaraṃ āpucchitvāva pabbājetu. Mātā vā dhītaraṃ pabbājetukāmā, pitaraṃ āpucchitvāva pabbājetu. Pitā puttadārena anatthiko palāyi, mātā “imaṃ pabbājethā”ti puttāṃ bhikkhūnaṃ deti, “pitāssa kuhi”nti vutte “cittakeḷiyaṃ kīlitaṃ palāto”ti vadati, taṃ pabbājetuṃ vaṭṭati. Mātā kenaci purisena saddhiṃ palātā hoti, pitā pana “pabbājethā”ti deti, etthāpi eseva nayo. Pitā vippavuttho hoti, mātā puttāṃ “pabbājethā”ti anujānāti, “pitā tassa kuhi”nti vutte “kiṃ tumhākaṃ pitārā, ahaṃ jānissāmī”ti vadati, pabbājetuṃ vaṭṭatīti kurundiyaṃ vuttaṃ.

Mātāpitāro matā, dārako cūlamātādīnaṃ santike saṃvaddho, tasmīṃ pabbājiyamāne ñātakā kalahaṃ vā karonti, khiyyanti vā, tasmā vivādupacchedanattahaṃ āpucchitvāva pabbājetabbo. Anāpucchā pabbājentassa pana āpatti natthi. Daharakāle gahetvā posanakā mātāpitāro nāma honti, tesupi eseva nayo. Putto attānaṃ nissāya jīvati, na mātāpitāro. Sacepi rājā hoti, āpucchitvāva pabbājetabbo. Mātāpitūhi anuññāto pabbajitvā puna vibbhamati, sacepi satakkhattuṃ pabbajitvā vibbhamati, āgatāgatakāle punappunaṃ āpucchitvāva pabbājetabbo. Sace evaṃ vadanti - “ayaṃ vibbhamitvā gehaṃ āgato amhākaṃ kammaṃ na karoti, pabbajitvā tumhākaṃ vattaṃ na pūreti, natthi imassāpucchana-kiccaṃ, āgatāgataṃ pabbājeyyāthā”ti evaṃ nissatṭhaṃ puna anāpucchāpi pabbājetuṃ vaṭṭati.

Yopi daharakāleyeva “ayaṃ tumhākaṃ dinno, yadā icchatha, tadā pabbājeyyāthā”ti evaṃ dinno hoti, sopi āgatāgato puna anāpucchāva pabbājetabbo. Yaṃ pana daharakāleyeva “imaṃ bhante pabbājeyyāthā”ti anujānitvā pacchā vuḍḍhippattakāle nānujānanti, ayaṃ na anāpucchā pabbājetabbo. Eko mātāpitūhi saddhiṃ bhaṇḍitvā “pabbājetha ma”nti āgacchati, “āpucchitvā ehī”ti ca vutto “nāhaṃ gacchāmi, sace maṃ na pabbājetha, vihāraṃ vā jhāpemi, satthena vā tumhe paharāmi, tumhākaṃ ñātakaupaṭṭhākānaṃ vā āramacchedanādīhi anattahaṃ uppādemi, rukkhā vā patitvā marāmi, coramajjhaṃ vā pavisāmi, desantaraṃ vā gacchāmi”ti vadati, taṃ jīvasseva rakkhaṇattahāya pabbājetuṃ vaṭṭati. Sace panassa mātāpitāro āgantvā “kasmā amhākaṃ puttāṃ pabbājayitthā”ti vadanti, tesāṃ tamattahaṃ ārocetvā “rakkhaṇattahāya naṃ pabbājayimha, paññāyatha tumhe puttenā”ti vattabbā. “Rukkhā patissāmi”ti āruhitvā pana hatthapāde muñcantāṃ pabbājetuṃ vaṭṭatiyeva.

Ekopi videsaṃ gantvā pabbajjaṃ yācati, āpucchitvā ce gato, pabbājetabbo. No ce daharabhikkhuṃ pesetvā āpucchāpetvā pabbājetabbo, atidūrañce hoti; pabbājetvāpi bhikkhūhi saddhiṃ pesetvā dassetuṃ vaṭṭati. Kurundiyāṃ pana vuttaṃ - “sace dūraṃ hoti maggo ca mahākantāro, ‘gantvā āpucchissāmā’ti pabbājetuṃ vaṭṭatī”ti. Sace pana mātāpitūnaṃ bahū puttā honti, evaṃ vadanti - “bhante etesaṃ dārakānaṃ yaṃ icchatha, taṃ pabbājeyyāthā”ti. Dārake vīmaṃsitvā yaṃ icchati, so pabbājetabbo. Sacepi sakalena kulena vā gāmena vā anuññātaṃ hoti “bhante imasmiṃ kule vā gāme vā yaṃ icchatha, taṃ pabbājeyyāthā”ti. Yaṃ icchati, so pabbājetabboti.

Yāvatake vā pana ussahatīti yattake sakkoti.

Rāhulavatthukathā niṭṭhitā.

Sikkhāpadadaṇḍakammavatthukathā

106. Dasasu sikkhāpadesu purimānaṃ pañcannaṃ atikkamo nāsanavatthu, pacchimānaṃ atikkamo daṇḍakammavatthu.

107. Appatissāti bhikkhū jeṭṭhakaṭṭhāne issariyaṭṭhāne na ṭhapenti. Asabhāgavuttikāti samānajīvikā na bhavanti, visabhāgajīvikāti attho. Alābhāya parisakkatīti yathā lābhaṃ na labhanti; evaṃ parakkamati. Anattahāyāti upaddavāya. Avāsāyāti “kinti imasmiṃ āvāse na vaseyyu”nti parakkamati. Akkosati paribhāsātīti akkosati ceva bhayadassanena ca tajjeti. Bhedetīti pesuññaṃ upasaṃharitvā bhedetī. Āvaraṇaṃ kātunti “mā idha pavisā”ti nivāraṇaṃ kātuṃ. Yattha vā vasati yattha vā paṭikkamatīti yattha vasati vā pavisati vā; ubhayenāpi attano pariveṇaṇca vassaggena pattasenāsanaṇca vuttaṃ.

Mukhadvārikaṃ āhāraṃ āvaraṇaṃ karontīti “ajja mā khāda, mā bhuñjā”ti evaṃ nivārenti. Na bhikkhave mukhadvāriko āhāro āvaraṇaṃ kātābboti ettha “mā khāda, mā bhuñjā”ti vadatopi “āhāraṃ nivāressāmī”ti pattacīvaraṃ anto nikkhipatopi sabbapayogesu dukkaṭaṃ. Anācārassa pana dubbacasāmaṇerassa daṇḍakammaṃ katvā yāguṃ vā bhattaṃ vā pattacīvaraṃ vā dassetvā “ettake nāma daṇḍakamme āhaṭṭe idaṃ lacchasi”ti vattum vaṭṭati. Bhagavatā hi āvaraṇameva daṇḍakammaṃ vuttaṃ. Dhammasaṅgāhakattherehi pana aparādhānurūpaṃ udakadāruvālikādīnaṃ āharāpanampi kātābbanti vuttaṃ, tasmā tampi kātābbaṃ. Tañca kho “oramissati viramissati”ti anukampāya, na “nassissati vibbhamissati”tiādinayappavattena pāpajjhāsayena “daṇḍakammaṃ karomī”ti ca uṇhapāsāṇe vā nipajjāpetum pāsāṇiṭṭhakādīni vā sīse nikkhipāpetum udakaṃ vā pavesetum na vaṭṭati.

Sikkhāpadadaṇḍakammavattukathā niṭṭhitā.

Anāpucchāvaraṇavattuādikathā

108. Na bhikkhave upajjhāyaṃ anāpucchāti ettha “tumhākaṃ sāmaṇerassa ayaṃ nāma aparādhō, daṇḍakammamassa karoṭhā”ti tikkhattum vutte, sace upajjhāyo daṇḍakammaṃ na karoti, sayaṃ kātum vaṭṭati. Sacepi āditova upajjhāyo vadati “mayhaṃ sāmaṇerānaṃ dose sati tumhe daṇḍakammaṃ karoṭhā”ti kātum vaṭṭatiyeva. Yathā ca sāmaṇerānaṃ evaṃ saddhivihārikantevāsikānampi daṇḍakammaṃ kātum vaṭṭati.

Apalālentīti “tumhākaṃ pattaṃ dassāma, cīvaraṃ dassāmā”ti attano upaṭṭhānakaraṇatthaṃ saṅgaṇhanti. Na bhikkhave aññassa parisā apalāletabbāti ettha sāmaṇerā vā hontu upasampannā vā, antamaso dussīlabhikkhussāpi parassa parisabhūte bhinditvā gaṇhitum na vaṭṭati, ādīnavaṃ pana vattum vaṭṭati “tayā nhāyitum āgatenā gūthamakkhanaṃ viya kataṃ dussīlaṃ nissāya viharantenā”ti. Sace so sayameva jānitvā upajjhaṃ vā nissayaṃ vā yācati, dātum vaṭṭati.

Anujānāmi bhikkhave dasahaṅgehi samannāgataṃ sāmaṇeraṃ nāsetunti ettha kaṇṭakasikkhāpadavaṇṇanāyaṃ vuttāsu tīsu nāsanāsu liṅganāsanāva adhippetā, tasmā yo pāṇātipātādīsu ekampi kammaṃ karoti, so liṅganāsanāya nāsetabbo. Yathā ca bhikkhūnaṃ pāṇātipātādīsu nānāpattiyo honti, na tathā sāmaṇerānaṃ. Sāmaṇero hi kunthakipillikampi māretvā maṅguraṇḍakampi bhinditvā nāsetabbatamyeva pāpuṇāti, tāvadevassa saraṇagamanāni ca upajjhāyaggahaṇaṇca senāsanaggāho ca paṭippassambhati, saṅghalābhaṃ na labhati, liṅgamattameva ekaṃ avasiṭṭhaṃ hoti. So sace ākiṇṇadosova hoti, āyatim saṃvare na tiṭṭhati, nikkaḍḍhitabbo. Atha sahasā virajjhivā “duṭṭhu mayā kata”nti puna saṃvare ṭhātukāmo hoti, liṅganāsanakiccaṃ natthi. Yathānivatthapārutasseva saraṇāni dātabbāni, upajjhāyo dātabbo, sikkhāpadāni pana saraṇagamaneneva ijjhanti. Sāmaṇerānañhi saraṇagamaṇaṃ bhikkhūnaṃ upasampadakkammavācāsadisam, tasmā bhikkhūnaṃ viya catupārisuddhisīlaṃ, imināpi dasasīlāni samādinneva honti, evaṃ santapi dāhīkaraṇatthaṃ āyatim saṃvare patitṭhāpanatthaṃ puna dātabbāni. Sace purimikāya puna saraṇāni gahitāni, pacchimikāya vassāvāsikaṃ lacchati. Sace pacchimikāya gahitāni, saṅghena apaloketvā lābho dātabbo.

Adinnādāne tiṇasalākamattenāpi vatthunā, abrahmacariye tīsu maggesu yattha katthaci vipaṭṭipattiyā, musāvāde hassādhippāyatāyapi musā bhaṇite assamaṇo hoti, nāsetabbatam āpajjati. Majjapāṇe pana bhikkhuno ajānitvāpi bījato paṭṭhāya majjama

pivantassa pācittiyam. Sāmaṇero jānitvā pivanto sīlabhedam āpajjati, na ajānitvā. Yāni panassa itarāni pañca sikkhāpadāni, tesu bhinnesu na nāsetabbo, daṇḍakammaṃ kātabbam. Sikkhāpade pana puna dinnepi adinnepi vaṭṭati. Daṇḍakammena pana pīletvā āyatim samvare tṭhapanatthāya dātabbameva. Sāmaṇerānam majjapānam sacittakam pārājikavatthu, ayam viseso.

Avanṇabhāsane pana araham sammāsambuddhotiādīnam paṭipakkhavasena buddhassa vā, svākkhātotiādīnam paṭipakkhavasena dhammassa vā, suppaṭipannotiādīnam paṭipakkhavasena saṅghassa vā avanṇam bhāsanto ratanattayam nindanto garahanto ācariyupajjhāyādīhi “mā evam avacā”ti avanṇabhāsane ādīnavam dassetvā nivāretabbo. Sace yāvatatiyam vuccamāno na oramati, kaṇṭakanāsanāya nāsetabboti kurundiyam vuttam. Mahāatṭhakathāyam pana “sace evam vuccamāno tam laddhim nissajjati, daṇḍakammaṃ kāretvā accayam desāpetabbo. Sace na nissajjati, tatheva ādāya paggayha tiṭṭhati, liṅganāsanāya nāsetabbo”ti vuttam, tam yuttam. Ayameva hi nāsanā idha adhippetāti.

Micchādiṭṭhikepi eseva nayo. Sassatucchedānañhi aññataradiṭṭhiko sace ācariyādīhi ovadiyamāno nissajjati, daṇḍakammaṃ kāretvā accayam desāpetabbo. Appaṭinissajjantova nāsetabboti. Bhikkhunidūsako cettha kāmam abrahmacāriggahaṇena gahitova abrahmacārim pana āyatim samvare tṭhātukāmaṃ saraṇāni datvā upasampādetum vaṭṭati. Bhikkhunidūsako āyatim samvare tṭhātukāmopi pabbajjampi na labhati, pageva upasampadanti etamattham dassetum “bhikkhunidūsako”ti idam visum dasamam aṅgam vuttanti veditabbam.

Anāpucchāvaraṇavatthuādīkathā niṭṭhitā.

Paṇḍakavatthukathā

109. Dahare dahareti taruṇe taruṇe. Moḷigalleti thūlasarīre. Hatthibhaṇḍe assabhaṇḍeti hatthigopake ca assagopake ca.

Paṇḍako bhikkhaveti ettha āsittapaṇḍako usūyapaṇḍako opakkamikapaṇḍako pakkhapaṇḍako napuṃsakapaṇḍakoti pañca paṇḍakā. Tattha yassa paresam aṅgajātam mukhena gahetvā asucinā āsittassa pariḷāho vūpasammati, ayam āsittapaṇḍako. Yassa paresam ajjhācāram passato usūyāya uppannāya pariḷāho vūpasammati, ayam usūyapaṇḍako. Yassa upakkamena bijāni apanītāni, ayam opakkamikapaṇḍako. Ekacco pana akusalavipākānubhāvena kāḷapakkhe paṇḍako hoti, juṇhapakkhe panassa pariḷāho vūpasammati, ayam pakkhapaṇḍako. Yo pana paṭisandhiyamyeva abhāvako uppanno, ayam napuṃsakapaṇḍakoti. Tesu āsittapaṇḍakassa ca usūyapaṇḍakassa ca pabbajjā na vāritā, itaresam tiṇṇam vāritā. Tesu pakkhapaṇḍakassa yasmim pakkhe paṇḍako hoti, tasmimyevassa pakkhe pabbajjā vāritāti kurundiyam vuttam. Yassa cettha pabbajjā vāritā, tam sandhāya idam vuttam - “anupasampanno na upasampādetabbo upasampanno nāsetabbo”ti. Sopi liṅganāsaneneva nāsetabbo. Ito param “nāsetabbo”ti vuttasupi eseva nayo.

Paṇḍavatthukathā niṭṭhitā.

Theyyasamvāsakavatthukathā

110. Purāṇakulaputtoti purāṇassa anukkamena pārījuññaṃ pattassa kulassa putto. Mātipakkhapitipakkhato kolañña khīṇā vinaṭṭhā matā assāti khīṇakolañño.

Anadhigatanti appattaṃ. Phāṭimkāṭunti vaḍḍhetuṃ. līṅhāti uyyojanatthe nipāto.
Anuyuññijyamānoti ekamantaṃ netvā
kesamassuoropanakāsāyapaṭiggahaṇasaraṇagamanaupajjhāyaggahaṇakammavācāni
ssayadhamme pucchiyamāno. Etamatthaṃ ārocesīti etaṃ sayamaṃ pabbajitabhāvaṃ
ādito paṭṭhāya ācikkhi.

Theyyasaṃvāsako bhikkhavi ettha tayo theyyasaṃvāsakā - līṅgatthenako,
saṃvāsatthenako, ubhayatthenakoti. Tattha yo sayamaṃ pabbajitvā vihāraṃ gantvā na
bhikkhuvassāni gaṇeti, na yathāvuḍḍhaṃ vandanaṃ sādīyati, na āsanena paṭibāhati,
na uposathapavāraṇādīsu sandissati, ayaṃ līṅgamattasseva thenitattā līṅgatthenako
nāma.

Yo pana bhikkhūhi pabbājito sāmaṇero samānopi videsaṃ gantvā “ahaṃ dasavasso
vā vīsativasso vā”ti musā vatvā bhikkhuvassāni gaṇeti, yathāvuḍḍhaṃ vandanaṃ
sādīyati, āsanena paṭibāhati, uposathapavāraṇādīsu sandissati, ayaṃ
saṃvāsamattasseva thenitattā saṃvāsatthenako nāma. Bhikkhuvassagaṇanādiko hi
sabbopi kiriyabhedo imasmiṃ atthe “saṃvāso”ti veditabbo. Sikkhaṃ paccakkhāya
“na maṃ koci jānātī”ti evaṃ paṭipajjantepi eseva nayo.

Yo pana sayamaṃ pabbajitvā vihāraṃ gantvā bhikkhuvassāni gaṇeti, yathāvuḍḍhaṃ
vandanaṃ sādīyati, āsanena paṭibāhati, uposathapavāraṇādīsu sandissati, ayaṃ
līṅgassa ceva saṃvāsassa ca thenitattā ubhayatthenako nāma. Ayaṃ tividhopi
theyyasaṃvāsako anupasampanno na upasampādetabbo, upasampanno nāsetabbo,
puna pabbajjaṃ yācantopi na pabbājetabbo.

Ettha ca asammohatthaṃ idaṃ pakīṇṇakaṃ veditabbaṃ -

“Rājadubbhikkhakantāra-roga-veribhayehi vā;
Cīvarāharaṇatthaṃ vā, līṅgaṃ ādiyatīdha yo.

Saṃvāsaṃ nādhivāseti, yāva so suddhamānaso;
Theyyasaṃvāsako nāma, tāva esa na vuccatī”ti.

Tatrāyaṃ vitthāranayo - idhekaccassa rājā kuddho hoti, so “evaṃ me sotthi
bhavissatī”ti sayameva līṅgaṃ gahetvā palāyati. Taṃ disvā rañño ārocenti. Rājā
“sace pabbājito, na taṃ labbhā kiñci kātu”nti tasmīṃ kodhaṃ paṭivineti, so
“vūpasantaṃ me rājabhaya”nti saṅghamajjhaṃ anosarivāva gihilīṅgaṃ gahetvā
āgato pabbājetabbo. Athāpi “sāsaṇaṃ nissāya mayā jīvitaṃ laddhaṃ, handa dāni
ahaṃ pabbajāmī”ti uppannaṃvego teneva līṅgena āgantvā āgantukavattaṃ na
sādīyati, bhikkhūhi puṭṭho vā apuṭṭho vā yathābhūtamattānaṃ āvikatvā pabbajjaṃ
yācati, līṅgaṃ apanetvā pabbājetabbo. Sace pana vattaṃ sādīyati, pabbajitālayaṃ
dasseti, sabbhaṃ pubbe vuttaṃ vassagaṇanādibhedaṃ vidhiṃ paṭipajjati, ayaṃ na
pabbājetabbo.

Idha panekacco dubbhikkhe jīvitumaṃ asakkonto sayameva līṅgaṃ gahetvā
sabbapāsaṇḍiyabhattāni bhuñjanto dubbhikkhe vītivatte saṅghamajjhaṃ
anosarivāva gihilīṅgaṃ gahetvā āgatoti sabbhaṃ purimasadisameva.

Aparo mahākantāraṃ nittharitukāmo hoti, satthavāho ca pabbajite gahetvā gacchati.
So “evaṃ maṃ satthavāho gahetvā gamissatī”ti sayameva līṅgaṃ gahetvā
satthavāhena saddhiṃ kantāraṃ nittharitvā khemantaṃ patvā saṅghamajjhaṃ

anosarivāva gihiliṅgaṃ gahetvā āgatoti sabbaṃ purimasadisameva.

Aparo rogabhaye uppanne jīvitum asakkonto sayameva liṅgaṃ gahetvā sabbapāsaṇḍiyabhaddāni bhuñjanto rogabhaye vūpasante saṅghamajjhaṃ anosarivāva gihiliṅgaṃ gahetvā āgatoti sabbaṃ purimasadisameva.

Aparassa eko veriko kuddho hoti, ghātetukāmo naṃ vicarati, so “evaṃ me sotthi bhavissatī”ti sayameva liṅgaṃ gahetvā palāyati. Veriko “kuhiṃ so”ti pariyesanto “pabbajitvā palāto”ti sutvā “sace pabbajito, na taṃ labbhā kiñci kātu”nti tasmiṃ kodhaṃ paṭivineti. So “vūpasantaṃ me veribhaya”nti saṅghamajjhaṃ anosarivāva gihiliṅgaṃ gahetvā āgatoti sabbaṃ purimasadisameva.

Aparo ñātikulaṃ gantvā sikkhaṃ paccakkhāya gihi hutvā “imāni cīvarāni idha vinassissanti, sacepi imāni gahetvā vihāraṃ gamissāmi, antarāmagge maṃ ‘coro’ti gahessanti, yaṃnūnāhaṃ kāyaparihāriyāni katvā gaccheyya”nti cīvarāharaṇatthaṃ nivāsetvā ca pārupitvā ca vihāraṃ gacchati. Taṃ dūratova āgacchantāṃ disvā sāmaṇerā ca daharā ca abbhuggacchanti, vattaṃ dassenti. So na sādiyati, yathābhūtamattānaṃ āvikaroti. Sace bhikkhū “na dāni mayaṃ taṃ muñcissāmā”ti balakkārena pabbājetukāmā honti, kāsāyāni apānetvā puna pabbājetabbo. Sace pana “nayime mama hīnāyāvattabhāvaṃ jānanti”ti taṃyeva bhikkhubhāvaṃ paṭijānitvā sabbaṃ pubbe vuttaṃ vassagaṇaṇādibhedāṃ vidhiṃ paṭipajjati, ayaṃ na pabbājetabbo.

Aparo mahāsāmaṇero ñātikulaṃ gantvā uppabbajitvā kammantānuṭṭhānena ubbāḷho hutvā puna “dāni ahaṃ samaṇova bhavissāmi, theropi me uppabbajitabhāvaṃ na jānātī”ti tadeva pattacīvaraṃ ādāya vihāraṃ āgacchati, nāpi tamatthaṃ bhikkhūnaṃ āroceti, sāmaṇerabhāvaṃ paṭijānāti, ayaṃ theyyasamvāsakoyeva pabbajjaṃ na labhati. Sacepissa liṅgaggahaṇakāle evaṃ hoti, “nāhaṃ kassaci ārocessāmī”ti vihāraṇca gato āroceti, gahaṇeneva theyyasamvāsako. Athāpissa “gahaṇakāle ācikkhissāmī”ti cittaṃ uppannaṃ hoti, vihāraṇca gantvā “kuhiṃ tvaṃ āvuso gato”ti vutto “na dāni maṃ ime jānanti”ti vañcetvā nācikkhati, “nācikkhissāmī”ti saha dhuranikkhepena ayampi theyyasamvāsakova. Sace panassa gahaṇakālepi “ācikkhissāmī”ti cittaṃ uppannaṃ hoti, vihāraṃ gantvāpi ācikkhati, ayaṃ puna pabbajjaṃ labhati.

Aparo daharasāmaṇero mahanto vā pana abyatto, so purimanayeneva uppabbajitvā ghare vacchakarakkhaṇādīni kammāni kātum na icchati, tamenāṃ ñātakā tāniyeva kāsāyāni acchādetvā thālakāṃ vā pattaṃ vā hatthe datvā “gaccha samaṇova hohī”ti gharā nīharanti. So vihāraṃ gacchati, neva naṃ bhikkhū jānanti “ayaṃ uppabbajitvā puna sayameva pabbajito”ti, nāpi sayāṃ jānāti, “yo evaṃ pabbajati, so theyyasamvāsako nāma hotī”ti. Sace taṃ paripuṇṇavassaṃ upasampādenti, sūpasampanno. Sace pana anupasampannakāleyeva vinayavinicchaye vattamāne suṇāti, “yo evaṃ pabbajati, so theyyasamvāsako nāma hotī”ti. Tena “mayā evaṃ kata”nti bhikkhūnaṃ ācikkhitabbaṃ, evaṃ puna pabbajjaṃ labhati. Sace “na dāni maṃ koci jānātī”ti nāroceti, dhuraṃ nikkhittamatte theyyasamvāsako.

Bhikkhu sikkhaṃ paccakkhāya liṅgaṃ anapanetvā dussīlakammaṃ katvā vā akatvā vā puna sabbaṃ pubbe vuttaṃ vassagaṇaṇādibhedāṃ vidhiṃ paṭipajjati, theyyasamvāsako hoti. Sikkhaṃ appaccakkhāya salīṅge ṭhito methunaṃ paṭisevitvā vassagaṇaṇādibhedāṃ vidhiṃ āpajjanto theyyasamvāsako na hoti, pabbajjāmatthaṃ labhati. Andhakaṭṭhakathāyaṃ pana eso theyyasamvāsakoti vuttaṃ, taṃ na

gahetabbam.

Eko bhikkhu kāsāye saussāhova odātaṃ nivāsetvā methunaṃ paṭisevitvā puna kāsāyāni nivāsetvā vassagaṇanādibhedam sabbam vidhiṃ āpajjati, ayampi theyyasaṃvāsako na hoti, pabbajjāmatam labhati. Sace pana kāsāye dhuraṃ nikkhipitvā odātaṃ nivāsetvā methunaṃ paṭisevitvā puna kāsāyāni nivāsetvā vassagaṇanādibhedam sabbam vidhiṃ āpajjati, theyyasaṃvāsako hoti.

Sāmaṇero saliṅge t̥hito methunādiassamaṇakaraṇadhammaṃ āpajjitvāpi theyyasaṃvāsako na hoti. Sacepi kāsāye saussāhova kāsāyāni apanetvā methunaṃ paṭisevitvā puna kāsāyāni nivāseti, neva theyyasaṃvāsako hoti. Sace pana kāsāye dhuraṃ nikkhipitvā naggo vā odātanivattho vā methunasevanādīhi assamaṇo hutvā kāsāyaṃ nivāseti, theyyasaṃvāsako hoti. Sacepi gihibhāvaṃ patthayamāno kāsāvaṃ ovaṭṭikaṃ vā katvā aññena vā ākārena gihinivāsanena nivāseti “sobhati nu kho me gihiliṅgaṃ, na sobhatī”ti vīmaṃsanattham, rakkhati tāva. “Sobhatī”ti sampatīcchitvā pana puna liṅgaṃ sādīyanto theyyasaṃvāsako hoti. Odātaṃ nivāsetvā vīmaṃsanasampatīcchanesupi eseva nayo.

Sace pana nivatthakāsāyassa upari odātaṃ nivāsetvā vīmaṃsati vā sampatīcchati vā, rakkhatiyeva. Bhikkhuniyāpi eseva nayo. Sāpi hi gihibhāvaṃ patthayamānā sace kāsāyaṃ gihinivāsaṃ nivāseti, “sobhati nu kho me gihiliṅgaṃ, na sobhatī”ti vīmaṃsanattham, rakkhati tāva. Sace “sobhatī”ti sampatīcchati, na rakkhati. Odātaṃ nivāsetvā vīmaṃsanasampatīcchanesupi eseva nayo. Nivatthakāsāyassa pana upari odātaṃ nivāsetvā vīmaṃsatu vā sampatīcchatu vā, rakkhatiyeva.

Sace koci vuḍḍhapabbajito vassāni agaṇetvā pāḷiyampi aṭṭhatvā ekapassenāgantvā mahāpeḷādīsū kaṭacchunā ukkhitte bhattapiṇḍe pattam upanāmetvā seno viya maṃsapesiṃ gahetvā gacchati, theyyasaṃvāsako na hoti. Bhikkhuvassāni pana gaṇetvā gaṇhanto theyyasaṃvāsako hoti.

Sayaṃ sāmaṇero vā sāmaṇera paṭipāṭiyā kūtavassāni gaṇetvā gaṇhanto theyyasaṃvāsako na hoti. Bhikkhu bhikkhupaṭipāṭiyā kūtavassāni gaṇetvā gaṇhanto bhaṇḍagghena kāretabboti.

Theyyasaṃvāsakavatthukathā niṭṭhitā.

Titthiyapakkantakakathā

Titthiyapakkantako bhikkhaveti ettha pana titthiyesu pakkanto pavitṭhoti titthiyapakkantako. So na kevalaṃ na upasampādetabbo, atha kho na pabbājetabbopi. Tatrāyaṃ vinicchayo - upasampanno bhikkhu titthiyo bhavissāmīti saliṅgeneva tesam upassayaṃ gacchati, padavāre padavāre dukkaṭam. Tesam liṅge ādinnaṃmatte titthiyapakkantako hoti. Yopi sayameva “titthiyo bhavissāmī”ti kusacīrādīni nivāseti, titthiyapakkantako hotiyeva. Yo pana naggo nhāyanto attānaṃ oloketvā “sobhati me ājīvaka bhāvo, ājīvako bhavissāmī”ti kāsāyāni anādāya naggova ājīvakaṇaṃ upassayaṃ gacchati, padavāre padavāre dukkaṭam. Sace panassa antarāmagge hirottappam uppajjati, dukkaṭāni desetvā muccati. Tesam upassayaṃ gantvāpi tehi vā ovaḍito attanā vā “imesam pabbajjā atidukkhā”ti nivattantopi muccatiyeva.

Sace pana “kiṃ tumhākaṃ pabbajjāya ukkaṭṭha”nti pucchitvā “kesamassuluñcanādīni”ti vutto ekakesampi luñcāpeti, ukkuṭikappadhānādīni vā vattāni ādiyati, morapiñchādīni vā nivāseti, tesam liṅgaṃ gaṇhāti, “ayaṃ pabbajjā seṭṭhā”ti seṭṭhabhāvaṃ vā upagacchati, na muccati, titthiyapakkantako hoti. Sace pana “sobhati nu kho me titthiyapabbajjā, nanu kho sobhatī”ti vīmaṃsanatthaṃ kusacīrādīni vā nivāseti, jaṭaṃ vā bandhati, khārikājaṃ vā ādiyati, yāva na sampaṭicchati, tāva naṃ laddhi rakkhati, sampaṭicchitamatte titthiyapakkantako hoti. Acchinnacīvaro pana kusacīrādīni nivāseto rājabhayādīhi vā titthiyaliṅgaṃ gaṇhanto laddhiyā abhāvena neva titthiyapakkantako hoti.

Ayañca titthiyapakkantako nāma upasampannabhikkhunā kathito, tasmā sāmaṇero saliṅgena titthāyatanaṃ gatopi puna pabbajjañca upasampadañca labhatīti kurundiyaṃ vuttaṃ. Purimo pana theyyasamvāsako anupasampannena kathito; tasmā upasampanno kūṭavassaṃ gaṇentopi assamaṇo na hoti. Liṅge saussāho pārājikaṃ āpajjitvā bhikkhuvassādīni gaṇentopi theyyasamvāsako na hotīti.

Titthiyapakkantakakathā niṭṭhitā.

Tiracchānagatavatthukathā

111. Nāgayoniyā aṭṭiyatīti ettha kiñcāpi so pavattiyaṃ kuslavipākena devasampattisadisam issariyasampattiṃ anubhoti, akusalavipākapaṭisandhikassa pana tassa sajātiyā methunapaṭisevane ca vissaṭṭhaniddokkamaṇe ca nāgasarīraṃ pātubhavati udakasañcārikaṃ maṇḍūkabhakkhaṃ, tasmā so tāya nāgayoniyā aṭṭiyati. Harāyatīti lajjati. Jigucchatīti attabhāvaṃ jigucchati. Tassa bhikkhuno nikkhanteti tasmim bhikkhusmim nikkhante. Atha vā tassa bhikkhuno nikkhamaneti attho. Vissaṭṭho niddaṃ okkamīti tasmim anikkhante vissarabhayena satim avissajjitvā kapimiddhavaseneva niddāyanto nikkhante satim vissajjitvā vissaṭṭho nirāsaṅko mahāniddaṃ paṭipajji. Vissaramakāsīti bhayavasena samaṇasaññaṃ pahāya virūpaṃ mahāsaddamakāsi.

Tumhe khotthāti tumhe kho attha; akārassa lopaṃ katvā vuttaṃ. Tumhe kho nāgā jhānavipassanāmaggaṃ abhābattā imasmim dhammavinaye avirūhidhammā attha, virūhidhammā na bhavathāti ayamettha saṅkhepattho. Sajātiyāti nāgiyā eva. Yadā pana manussitthiā dibhedāya aññajātiyā paṭisevati, tadā devaputto viya hoti. Ettha ca pavattiyaṃ abhiṇhaṃ sabhāvapātukammaḍassanavasena “dve paccayā”ti vuttaṃ. Nāgassa pana pañcasu kālesu sabhāvapātukammaṃ hoti - paṭisandhikāle, tacajahanakāle, sajātiyā methunakāle, vissaṭṭhaniddokkamanakāle, cutikāleti.

Tiracchānagato bhikkhaveti ettha nāgo vā hotu supaṇṇamāṇavakādīnaṃ vā aññataro, antamaso sakkaṃ devarājānaṃ upādāya yo koci amanussajātiyo, sabbova imasmim atthe tiracchānagatoti veditabbo. So neva upasampādetabbo, na pabbājetabbo, upasampannopi nāsetabboti.

Tiracchānagatavatthukathā niṭṭhitā.

Mātughātakādivatthukathā

112. Mātughātakādivatthūsu - nikkhantiṃ kareyyanti nikkhamanaṃ niggamanaṃ apavāhanaṃ kareyyanti attho. Mātughātako bhikkhaveti ettha yena manussitthibhūtā janikā mātā sayampi manussajātikeneva satā sañcicca jīvitā voropitā, ayaṃ

ānantariyena mātughātakakammena mātughātako, etassa pabbajjā ca upasampadā ca paṭikkhittā. Yena pana manussitthibhūtāpi ajanikā posāvanikā mātā vā mahāmātā vā cūḷamātā vā janikāpi vā na manussitthibhūtā mātā ghātītā, tassa pabbajjā na vāritā, na ca ānantariko hoti. Yena sayam tiracchānabhūtena manussitthibhūtā mātā ghātītā, sopi ānantariko na hoti, tiracchānagatatā panassa pabbajjā paṭikkhittā. Sesam uttānameva. Pitughātakepi eseva nayo. Sacepi hi vesiyā putto hoti, “ayam me pitā”ti na jānāti, yassa sambhavana nibbatto, so ce anena ghātito, pitughātakotveva saṅkhyam gacchati, ānantariyañca phusati.

114. Arahantaghātakopi manussaarahantavaseneva veditabbo. Manussajātiyañhi antamaso apabbajitampi khīṇāsavaṃ dāraṃ dārikaṃ vā sañcicca jīvitā voropento arahantaghātakova hoti, ānantariyañca phusati, pabbajjā cassa vāritā. Amanussajātikaṃ pana arahantaṃ manussajātikaṃ vā avasesaṃ ariyapuggalaṃ ghātetvā ānantariyo na hoti, pabbajjāpissa na vāritā, kammaṃ pana balavaṃ hoti. Tiracchāno manussaarahantampi ghātetvā ānantariyo na hoti, kammaṃ pana bhāriyanti ayamettha vinicchayo. Te vadhāya onīyantīti vadhatthāya onīyanti, māretum nīyantīti attho. Yam pana pāḷiyam “sacā ca maya”nti vuttaṃ, tassa sace mayanti ayamevattho. “Sace”ti hi vattabbe ettha “sacā ca” iti ayam nipāto vutto. “Sace ca” icceva vā pāṭho. Tattha saceti sambhāvanatthe nipāto; ca iti padapūraṇamatte. “Sacajja maya”ntipi pāṭho. Tassa sace ajja mayanti attho.

115. Bhikkhunidūsako bhikkhaveti ettha yo pakatattaṃ bhikkhuniṃ tiṇṇaṃ maggānaṃ aññatarasmiṃ dūseti, ayam bhikkhunidūsako nāma. Etassa pabbajjā ca upasampadā ca vāritā. Yo pana kāyasaṃsaggena sīlavināsaṃ pāpeti, tassa pabbajjā ca upasampadā ca na vāritā. Balakkārena odātavatthavasanaṃ katvā anicchamānaṃyeva dūsentopi bhikkhunidūsakoyeva. Balakkārena pana odātavatthavasanaṃ katvā icchamānaṃ dūsentopi bhikkhunidūsako na hoti. Kasmā? Yasmā gihibhāve sampañcchitamatteyeva sā abhikkhunī hoti. Sakim sīlavipannaṃ pana pacchā dūsentopi sikkhamānāsāmaṇerīsu ca vippañjanto neva bhikkhunidūsako hoti, pabbajjampi upasampadampi labhati.

Saṅghabhedako bhikkhaveti ettha yo devadatto viya sāsanaṃ uddhammaṃ ubbinayaṃ katvā catunnaṃ kammānaṃ aññataravasena saṅghaṃ bhindati, ayam saṅghabhedako nāma. Etassa pabbajjā ca upasampadā ca vāritā.

Lohituppādako bhikkhaveti etthāpi yo devadatto viya duṭṭhacittena vadhakacittena tathāgatassa jīvamānakasarīre khuddakamakkhikāya pivanakamattampi lohitaṃ uppādeti, ayam lohituppādako nāma. Etassa pabbajjā ca upasampadā ca vāritā. Yo pana rogavūpasamanatthaṃ jīvako viya satthena phāletvā pūtimaṃsañca lohitañca nīharitvā phāsum karoti, bahuṃ so puññaṃ pasavatīti.

Mātughātakādivatthukathā niṭṭhitā.

Ubhatobyañjanakavatthukathā

116. Ubhatobyañjanako bhikkhaveti itthinimittuppādanakammato ca purisanimittuppādanakammato ca ubhato byañjanamassa atthīti ubhatobyañjanako. Karotīti purisanimittena itthīsu methunavītikkamaṃ karoti. Kārāpetīti param samādapetvā attano itthinimitte kārāpeti, so duvidho hoti - itthiubhatobyañjanako, purisaubhatobyañjanakoti.

Tattha itthiubhatobyañjanakassa itthinimittam pākaṭam hoti, purisanimittam paṭicchannam. Purisubhatobyañjanakassa purisanimittam pākaṭam, itthinimittam paṭicchannam. Itthiubhatobyañjanakassa itthīsu purisattam karontassa itthinimittam paṭicchannam hoti, purisanimittam pākaṭam hoti. Purisubhatobyañjanakassa purisānam itthibhāvam upagacchantassa purisanimittam paṭicchannam hoti, itthinimittam pākaṭam hoti. Itthiubhatobyañjanako sayañca gabbham gaṇhāti, parañca gaṇhāpeti. Purisubhatobyañjanako pana sayam na gaṇhāti, param gaṇhāpetīti, idametesam nānākaraṇam. Kurundiyam pana vuttam - “yadi paṭisandhiyam purisaliṅgam pavatte itthiliṅgam nibbattati, yadi paṭisandhiyam itthiliṅgam pavatte purisaliṅgam nibbattatī”ti. Tattha vicāraṇakkamo vitthārato aṭṭhasālīniyā dhammasaṅgahaṭṭhakathāya veditabbo. Imassa pana duvidhassāpi ubhatobyañjanakassa neva pabbajjā atthi, na upasampadāti idamidha veditabbam.

Ubhatobyañjanakavatthukathā niṭṭhitā.

Anupajjhāyakādivatthukathā

117. Tena kho pana samayenāti yena samayena bhagavatā sikkhāpadaṃ apaññattaṃ hoti, tena samayena. Anupajjhāyakanti upajjham agāhāpetvā sabbena sabbam upajjhāyavirahitaṃ. Evaṃ upasampannā neva dhammato na āmisato saṅgham labhanti, te parihāyantiyeva, na vaḍḍhanti. Na bhikkhave anupajjhāyakoti upajjham agāhāpetvā nirupajjhāyako na upasampādetabbo. Yo upasampādeyya āpatti dukkaṭassāti sikkhāpadapaññattito paṭṭhāya evaṃ upasampādentassa āpatti hoti; kammaṃ pana na kuppati. Keci kuppatīti vadanti, taṃ na gahetabbam. Saṅghena upajjhāyenātiādīsupi ubhatobyañjanakupajjhāyapariyosānesu eseṇa nayo.

Anupajjhāyakādivatthukathā niṭṭhitā.

Apattakādivatthukathā

118. Hatthesu piṇḍāya carantīti yo hatthesu piṇḍo labbhati, tadatthāya caranti. Seyyathāpi titthiyāti yathā ājīvakanāmakā titthiyā; sūpabyañjanehi missetvā hatthesu ṭhapitapiṇḍameva hi te bhuñjanti. Āpatti dukkaṭassāti evaṃ upasampādentasseva āpatti hoti, kammaṃ pana na kuppati. Acīvarakādivatthūsupi eseṇa nayo.

Yācikenāti “yāva upasampadam karoma, tāva dethā”ti yācitvā gahitena; tāvakālikēnāti attho. Īdisena hi pattena vā cīvarena vā pattacīvarena vā upasampādentasseva āpatti hoti, kammaṃ pana na kuppati, tasmā paripuṇṇapattacīvarova upasampādetabbo. Sace tassa natthi, ācariyupajjhāyā cassa dātukāmā honti, aññe vā bhikkhū nirapekkhehi nissajjitvā adhiṭṭhānupagam pattacīvaram dātabbam. Pabbajjāpekkham pana paṇḍupalāsam yācikenāpi pattacīvarena pabbājetum vaṭṭati, sabhāgaṭṭhāne vissāsena gahetvāpi pabbājetum vaṭṭati.

Sace pana apakkaṃ pattaṃ cīvarūpagāni ca vatthāni gahetvā āgato hoti, yāva patto paccati, cīvarāni ca kariyanti, tāva vihāre vasantassa anāmaṭṭhapiṇḍapātaṃ dātum vaṭṭati, thālake bhuñjitum vaṭṭati, purebhattam sāmaṇerabhāgasamako āmisabhāgo dātum vaṭṭati. Senāsanaggāho pana salākabhattauddesabhattanimantanādīni ca na vaṭṭanti. Pacchābhattampi sāmaṇerabhāgasamo telamadhuphāṇitādibhesajjabhāgo vaṭṭati. Sace gilāno hoti, bhesajjamassa kātum vaṭṭati, sāmaṇerassa viya ca sabbam paṭijaggaṇakammanti.

Hatthacchinnādivatthukathā

119. Hatthacchinnādivatthūsu - hatthacchinnoti yassa hatthatale vā maṇibandhe vā kappare vā yattha katthaci eko vā dve vā hatthā chinnā honti. Pādacchinnoti yassa aggapāde vā gopphakesu vā jaṅghāya vā yattha katthaci eko vā dve vā pādā chinnā honti. Hatthapādacchinnoti yassa vuttappakāreneva catūsu hatthapādesu dve vā tayo vā sabbe vā hatthapādā chinnā honti. Kaṇṇacchinnoti yassa kaṇṇamūle vā kaṇṇasakkhalikāya vā eko vā dve vā kaṇṇā chinnā honti. Yassa pana kaṇṇāviddhe chijjanti, sakkā ca hoti saṅghāṭetum, so kaṇṇam saṅghāṭetvā pabbājetabbo. Nāsacchinnoti yassa ajapadake vā agge vā ekapuṭe vā yattha katthaci nāsā chinnā hoti. Yassa pana nāsikā sakkā hoti sandhetum, so tam phāsukaṃ katvā pabbājetabbo. Kaṇṇanāsacchinno ubhayavasena veditabbo. Aṅgulicchinnoti yassa nakhasesaṃ adassetvā ekā vā bahū vā aṅguliyo chinnā honti. Yassa pana suttatantumattampi nakhasesaṃ paññāyati, tam pabbājetum vaṭṭati. Aḷacchinnoti yassa catūsu aṅguṭṭhakesu aṅguliyaṃ vuttanayeneva eko vā bahū vā aṅguṭṭhakā chinnā honti. Kaṇḍaracchinnoti yassa kaṇḍaranāmakā mahānhārū purato vā pacchato vā chinnā honti; yesu ekassapi chinnattā aggapādena vā caṅkamati, mūlena vā caṅkamati, na vā pādaṃ patiṭṭhāpetum sakkoti.

Phaṇahatthakoti yassa vaggulipakkhakā viya aṅguliyo sambaddhā honti; etaṃ pabbājetukāmena aṅgulantarikāyo phāletvā sabbaṃ antaracammaṃ apanetvā phāsukaṃ katvā pabbājetabbo. Yassapi cha aṅguliyo honti, tam pabbājetukāmena adhikaṃ aṅguliṃ chinditvā phāsukaṃ katvā pabbājetabbo.

Khujjoti yo urassa vā piṭṭhiyā vā passassa vā nikkhantattā khujjasarīro. Yassa pana kiñci kiñci aṅgapaccaṅgaṃ īsakaṃ vaṅkaṃ, tam pabbājetum vaṭṭati. Mahāpuriso eva hi brahmujjugatto, avaseso satto akhujjo nāma natthi.

Vāmanoti jaṅghavāmano vā kaṭivāmano vā ubhayavāmano vā. Jaṅghavāmanassa kaṭito paṭṭhāya heṭṭhimakāyo rasso hoti, uparimakāyo paripuṇṇo. Kaṭivāmanassa kaṭito paṭṭhāya uparimakāyo rasso hoti, heṭṭhimakāyo paripuṇṇo. Ubhayavāmanassa ubhopi kāyā rassā honti, yesaṃ rassattā bhūtānaṃ viya parivaṭumo mahākucchighaṭasadisō attabhāvo hoti, tam tividhampi pabbājetum na vaṭṭati.

Galagaṇḍīti yassa kumbhaṇḍaṃ viya gale gaṇḍo hoti. Desanāmatameva cetam, yasmim kismiñci pana padese gaṇḍe sati na pabbājetabbo. Tattha vinicchayo - “na bhikkhave pañcahi ābādhehi phuṭṭho pabbājetabbo”ti ettha vuttanayeneva veditabbo. Lakkhaṇāhatakasāhatalikhitakesu yaṃ vattabbaṃ, tam “na bhikkhave lakkhaṇāhato”tiādīsu vuttameva.

Sīpadīti bhārapādo vuccati. Yassa pādo thūlo hoti sañjātapiḷako kharo, so na pabbājetabbo. Yassa pana na tāva kharabhāvaṃ gaṇhāti, sakkā hoti upanāhaṃ bandhitvā udakaāvāṭe pavesetvā udakavālikāya pūretvā yathā sirā paññāyanti, jaṅghā ca telanālikā viya hoti, evaṃ milāpetum sakkā, tassa pādaṃ īdisaṃ katvā tam pabbājetum vaṭṭati. Sace puna vaḍḍhati, upasampādentenāpi tathā katvāva upasampādetabbo.

Pāparogīti arisabhagandarapittasemhakāsasosādīsu yena kenaci rogena niccāturo atekiccharogo jeguccho amanāpo; ayaṃ na pabbājetabbo.

Parisadūsakoti yo attano virūpatāya parisam dūseti; atidīgho vā hoti aññesaṃ
sīsappamāṇanābhīppadeso, atirasso vā ubhayavāmanabhūtarūpaṃ viya, atikālo vā
jhāpitakhetto khāṇuko viya, accodāto vā dadhitakkādīhi
pamajjitamaṭṭhatambalohavaṇṇo, atikiso vā mandamaṃsalohito
aṭṭhisirācammasarīro viya, atithūlo vā bhāriyamaṃso, mahodaro vā
mahābhūtasadiso, atimahantasīso vā pacchiṃ sīse katvā tthito viya, atikhuddakasīso
vā sarīrassa ananurūpena atikhuddakena sīsena samannāgato, kūṭakūṭasīso vā
tālaphalapiṇḍisadisena sīsena samannāgato, sikharasīso vā uddhaṃ
anupubbatanukena sīsena samannāgato, nālisīso vā mahāvelupabbasadisena sīsena
samannāgato, kappasīso vā pabbhārasīso vā catūsu passesu yena kenaci passena
oṇatena sīsena samannāgato, vaṇasīso vā pūtisīso vā kaṇṇikakeso vā pāṇakehi
khāyitakedāre sassasadisēhi tahiṃ tahiṃ uṭṭhitehi kesēhi samannāgato, nillomasīso
vā thūlathaddhakeso vā tālahīrasadisēhi kesēhi samannāgato, jātipalitehi paṇḍarasīso
vā pakatitambakeso vā ādittehi viya kesēhi samannāgato, āvaṭṭasīso vā gunnaṃ
sarīre āvaṭṭasadisēhi uddhaggehi kesāvaṭṭehi samannāgato, sīsalomēhi saddhiṃ
ekābaddhabhamukalomo vā jālabaddhena viya nalāṭena samannāgato.

Sambaddhabhamuko vā nillomabhamuko vā makkaṭabhamuko vā atimahantakkhi vā
atikhuddakakkhi vā mahimsacamme vāsikoṇena paharivā katachiddasadisēhi
akkhīhi samannāgato, visamakkhi vā ekena mahantena ekena khuddakena akkhinā
samannāgato, visamacakkalo vā ekena uddhaṃ ekena adhoti evaṃ visamajātehi
akkhicakkalehi samannāgato, kekaro vā gambhīrakkhi vā yassa gambhīre udapāne
udakatārakā viya akkhitarākā paññāyanti; nikkhantakkhi vā yassa kakkaṭakasseva
akkhitarākā nikkhantā honti; hatthikaṇṇo vā mahatīhi kaṇṇasakkhalikāhi
samannāgato, mūsikakaṇṇo vā jaṭukakaṇṇo vā khuddikāhi kaṇṇasakkhalikāhi
samannāgato, chiddamattakaṇṇo vā yassa vinā kaṇṇasakkhalikāhi
kaṇṇachiddamattameva hoti; aviddhakaṇṇo vā yonakajātiko pana parisadūsako na
hoti; sabhāvoyeva hi so tassa kaṇṇabhagandariko vā nīccapūtinā kaṇṇena
samannāgato, gaṇḍakaṇṇo vā sadāpaggharitaṭṭhabbena kaṇṇena samannāgato,
ṭaṇkitakaṇṇo vā gobhattanālikāya aggasadisēhi kaṇṇehi samannāgato, atipiṇḍalakkhi
vā madhupiṇḍalaṃ pana pabbājetuṃ vaṭṭati. Nippakhumakkhi vā
assupaggharaṇakkhi vā pupphitakkhi vā akkhipākena samannāgatakkhi vā.

Atimahantanāsiko vā atikhuddakanāsiko vā cipiṭanāsiko vā majjhe appatitṭhahitvā
ekapasse tthitavaṇkanāsiko vā, dīghanāsiko vā sukatuṇḍasadisāya jivhāya lehituṃ
sakkuṇeyyāya nāsikāya samannāgato, nīccapaggharitasīṅghāṇikanāso vā.

Mahāmukho vā yassa paṭaṅgamaṇḍūkasēva mukhanimittamaṃyeva mahantaṃ hoti,
mukhaṃ pana lābusadisam atikhuddakaṃ, bhinnamukho vā vaṇkamukho vā
mahāoṭṭho vā ukkhalimukhavaṭṭisadisēhi oṭṭhehi samannāgato, tanukaṭṭho vā
bhericammasadisēhi dante pidahituṃ asamatthehi oṭṭhehi samannāgato,
mahādharoṭṭho vā tanukauttarotṭho vā tanukaadharotṭho vā mahāuttaroṭṭho vā
oṭṭhachinnako vā eḷamukho vā uppakkamukho vā saṅkhatuṇḍako vā bahisetehe anto
atiratthehi oṭṭhehi samannāgato, duggandhakuṇapamukho vā.

Mahādanto vā aṭṭhakadantasadisēhi dantehi samannāgato asuradanto vā heṭṭhā vā
upari vā bahinikkhantadanto, yassa pana sakkā hoti oṭṭhehi pidahituṃ kathentasseva
paññāyati no akathentassa, taṃ pabbājetuṃ vaṭṭati. Pūtidanto vā niddanto vā yassa
pana dantantare kalandakadanto viya sukhumadanto hoti, taṃ pabbājetuṃ vaṭṭati.

Mahāhanuko vā gohanusadisena hanunā samannāgato, dīghahanuko vā cipiṭahanuko vā antopaviṭṭhena viya atirassena hanukena samannāgato, bhinnahanuko vā vaṅkahanuko vā nimmassudāṭhiko vā bhikkhunīsadisamukho dīghagalo vā bakagalasadisena galena samannāgato, rassagalo vā antopaviṭṭhena viya galena samannāgato, bhinnagalo vā bhaṭṭhaaṃsakūṭo vā ahattho vā ekahattho vā atirassahattho vā atidīghahattho vā bhinnauro vā bhinnapiṭṭhi vā kacchugatto vā kaṇḍugatto vā daddugatto vā godhāgatto vā, yassa godhāya viya gattato cuṇṇāni patanti, sabbañcetam virūpakaraṇam sandhāya vitthārikavasena vuttam. Vinicchayo panettha “na bhikkhave pañcahi ābādhehi”ti ettha vuttanayeneva veditabbo.

Bhaṭṭhakaṭiko vā mahāānisado vā uddhanakūṭasadisēhi ānisadamamsehi accuggatehi samannāgato, mahāūruko vā vātaṇḍiko vā mahājāṇuko vā saṅghaṭṭanajāṇuko vā dīghajāṅgho vā yaṭṭhisadisajāṅgho vikaṭo vā paṇho vā ubbaddhapiṇḍiko vā, so duvidho heṭṭhā oruḷhāhi vā upari āruḷhāhi vā mahatīhi jāṅghapiṇḍikāhi samannāgato, mahājāṅgho vā thūlajāṅghapiṇḍiko vā mahāpādo vā mahāpaṇhi vā piṭṭhikapādo vā pādavemajjhato utṭhitajāṅgho vaṅkapādo vā so duvidho - anto vā bahi vā parivattapādo gaṇṭhikaṅguli vā siṅgiveraphaṇasadisāhi aṅgulīhi samannāgato, andhanakho vā kālavaṇṇehi pūtinakhehi samannāgato, sabbopi esa parisadūsako. Evarūpo parisadūsako na pabbājetabbo.

Kāṇoti pasannandho vā hotu pupphādīhi vā upahatapasādo. Yo dvīhi vā ekena vā akkhinā na passati, so na pabbājetabbo. Mahāpaccariyam pana ekakkhikāṇo kāṇoti vutto, dviakkhikāṇo andhena saṅgahito. Mahāaṭṭhakathāyam jaccandho andhoti vutto, tasmā ubhayampi pariāyena yujjati. Kuṇṭi hatthakuṇī vā pādakuṇī vā aṅgulikuṇī vā; yassa etesu hatthādīsu yaṃkiñci vaṅkam paññāyati, so kuṇī nāma. Khañjoti natajāṇuko vā bhinnajāṅgho vā majjhe saṅkuṭitapādattā kuṇḍapādako vā piṭṭhipādamañjhe caṅkamanto agge saṅkuṭitapādattā kuṇḍapādako vā piṭṭhipādaggena caṅkamanto aggapādeneva caṅkamanakhañjo vā paṇhikāya caṅkamanakhañjo vā pādassa bāhirantena caṅkamanakhañjo vā pādassa abbhantarantena caṅkamanakhañjo vā gopphakānam upari bhaggattā sakalena piṭṭhipādena caṅkamanakhañjo vā; sabbopesa khañjoyeva, so na pabbājetabbo.

Pakkhahatoti yassa eko hattho vā pādo vā aḍḍhasarīram vā sukham na vahati. Chinniriyāpathoti pīṭhasappi vuccati. Jarādubbaloti jiṇṇabhāvena dubbalo attano cīvararajanādikammaṃ kātumpi asamattho. Yo pana mahallakopi balavā hoti, attānam paṭijaggituṃ sakkoti, so pabbājetabbo. Andhoti jaccandho vuccati. Mūgoti yassa vacībhedo nappavattati; yassāpi pavattati, saraṇagamanam pana paripuṇṇam bhāsituṃ na sakkoti, tādisam mammanampi pabbājetuṃ na vaṭṭati. Yo pana saraṇagamanamattam paripuṇṇam bhāsituṃ sakkoti, tam pabbājetuṃ vaṭṭati.

Badhiroti yo sabbena sabbam na suṇāti. Yo pana mahāsaddam suṇāti, tam pabbājetuṃ vaṭṭati. Andhamūgādayo ubhayadosavasena vuttā. Yesañca pabbajjā paṭikkhittā, upasampadāpi tesam paṭikkhittāva. Sace pana te saṅgho upasampādeti, sabbepi hatthacchinnādayo sūpasampannā, kārakasaṅgho pana ācariyupajjhāyā ca āpattito na muccanti. Vakkhati ca - “atthi bhikkhave puggalo appatto osāraṇam, tañce saṅgho osāreti, ekacco suosārito, ekacco duosārito”ti tassattho āgataṭṭhāneyeva āvi bhavissatīti.

Hatthacchinnādivatthukathā niṭṭhitā.

Alajjīnissayavatthukathā

120. Alajjīnaṃ nissāya vasantīti upayogatthe sāmivacanāṃ; alajjipuggale nissāya vasantīti attho. Yāva bhikkhusabhāgataṃ jānāmīti nissayadāyakassa bhikkhuno bhikkhūhi sabhāgataṃ lajjibhāvaṃ yāva jānāmīti attho. Tasmā navaṃ ṭhānaṃ gatena “ehi bhikkhu, nissayaṃ gaṇhāhī”ti vuccamānenāpi catūhapañcāhaṃ nissayadāyakassa lajjibhāvaṃ upaparikkhitvā nissayo gahetabbo.

Sace “thero lajjī”ti bhikkhūnaṃ santike sutvā āgatadivaseyeva gahetukāmo hoti, thero pana “āgamehi tāva, vasanto jānissasī”ti katipāhaṃ ācāraṃ upaparikkhitvā nissayaṃ deti, vaṭṭati. Pakatiyā nissayaggahaṇaṭṭhānaṃ gatena tadaheva gahetabbo, ekadivasampi parihāro natthi. Sace paṭhamayāme ācariyassa okāso natthi, okāsaṃ alabhanto “paccūsasamaye gahessāmī”ti sayati, aruṇaṃ uggatampi na jānāti, anāpatti. Sace pana “gaṇhissāmī”ti ābhogaṃ akatvā sayati, aruṇuggamane dukkaṭaṃ. Agatapubbaṃ ṭhānaṃ gatena dve tīṇi divasāni vasitvā gantukāmena anissitena vasitabbaṃ. “Sattāhaṃ vasissāmī”ti ālayaṃ karontena pana nissayo gahetabbo. Sace thero “kiṃ sattāhaṃ vasantassa nissayenā”ti vadati, paṭikkhittakālato paṭṭhāya laddhaparihāro hoti.

Alajjīnissayavatthukathā niṭṭhitā.

Gamikādinissayavatthukathā

121. Nissayakaraṇīyoti karaṇīyanissayo, karaṇīyo mayā nissayo; gahetabboti attho. Nissayaṃ alabhamānenāti attanā saddhiṃ addhānamaggappaṭipannesu nissayadāyake asati nissayaṃ na labhati nāma. Evaṃ alabhantena anissitena bahūnapi divasāni gantabbaṃ. Sace pubbepi nissayaṃ gahetvā vutthapubbaṃ kañci āvāsaṃ pavisati, ekarattaṃ vasantenāpi nissayo gahetabbo. Antarāmagge vissamanto vā satthaṃ pariyesanto vā katipāhaṃ vasati, anāpatti. Antovasse pana nibaddhavāsaṃ vasitabbaṃ, nissayo ca gahetabbo. Nāvāya gacchantassa pana vassāne āgatepi nissayaṃ alabhantassa anāpatti.

Yāciyamānenāti tena gilānena yāciyamānena anissitena vasitabbaṃ. Sace “yācāhi ma”nti vuccamānopi gilāno mānena na yācati, gantabbaṃ.

Phāsu hotīti samathavipassanānaṃ paṭilābhavasena phāsu hoti. Imañhi parihāraṃ neva sotāpanno na sakadāgāmī anāgāmī arahanto labhanti; na thāmagatassa samādhino vā vipassanāya vā lābhī, vissatṭhakammaṭṭhāne pana bālaputhujjane kathāva natthi. Yassa kho pana samatho vā vipassanā vā taruṇo hoti, ayaṃ imaṃ parihāraṃ labhati, pavāraṇasaṅgahopi etasseva anuññāto. Tasmā iminā puggalena ācariye pavāretvā gatepi “yadā patirūpo nissayadāyako āgacchissati, tassa nissāya vasissāmī”ti ābhogaṃ katvā puna yāva āsāḥhīpuṇṇamā, tāva anissitena vatthum vaṭṭati. Sace pana āsāḥhīmāse ācariyo nāgacchati, yattha nissayo labbhati, tattha gantabbaṃ.

122. Gottenapi anussāvetunti mahākassapassa upasampadāpekkhoti evaṃ gottam vatvā anussāvetum anujānāmīti attho.

123. Dve ekānussāvaneti dve ekato anussāvane; ekena ekassa aññena itarassāti evaṃ dvīhi vā ācariyehi ekena vā ekakkaṇe kammavācaṃ anussāventehi upasampādetum anujānāmīti attho.

Dve tayo ekānussāvane kātuṃ tañca kho ekena upajjhāyenāti dve vā tayo vā jane purimanayeneva ekato anussāvane kātuṃ anujānāmi; tañca kho anussāvanakiriyaṃ ekena upajjhāyena anujānāmīti attho. Tasmā ekena ācariyena dve vā tayo vā anussāvetabbā. Dvīhi vā tīhi vā ācariyehi visuṃ visuṃ ekena ekassāti evaṃ ekappahāreneva dve tisso vā kammavācā kātabbā. Sace pana nānācariyā nānupajjhāyā honti, tissatthero sumanattherassa saddhivihārikaṃ, sumanatthero tissattherassa saddhivihārikaṃ anussāveti, aññamaññañca gaṇapūrakā honti, vaṭṭati. Sace pana nānāupajjhāyā honti, eko ācariyo hoti, “natveva nānupajjhāyenā”ti paṭikkhittattā na vaṭṭati. Idaṃ sandhāya hi esa paṭikkhepo.

Gamikādinissayavattukathā niṭṭhitā.

Upasampadāvidhikathā

126. Paṭhamam upajjham gāhāpetabboti ettha vajjāvajjam upanijjhāyatīti upajjhā, taṃ upajjham; “upajjhāyo me bhante hohī”ti evaṃ vadāpetvā gāhāpetabbo. Vitthāyantīti vitthaddhagattā honti. Yaṃ jātanti yaṃ tava sarīre jātaṃ nibbattaṃ vijjamānaṃ, taṃ saṅghamajjhe pucchante santaṃ atthīti vattabbantiādi. Ullumpatu manti uddharatu maṃ.

Upasampadāvidhikathā niṭṭhitā.

Cattāronissayādikathā

128. Tāvadevāti upasampannasamanantarameva. Chāyā metabbāti ekaporisā vā dviporisā vāti chāyā metabbā. Utupamāṇam ācikkhitabbanti “vassāno hemanto gimho”ti evaṃ utupamāṇam ācikkhitabbaṃ. Ettha ca utuyeva utupamāṇam. Sace vassānādayo aparipuṇṇā honti, yattakehi divasehi yassa yo utu aparipuṇṇo, te divase sallakkhetvā so divasabhāgo ācikkhitabbo. Atha vā “ayaṃ nāma utu, so ca kho paripuṇṇo vā aparipuṇṇo vā”ti evaṃ utupamāṇam ācikkhitabbaṃ. “Pubbaṇho vā sāyanho vā”ti evaṃ divasabhāgo ācikkhitabbo. Saṅgītīti idameva sabbaṃ ekato katvā “tvam kiṃ labhasi, kā te chāyā, kiṃ utupamāṇam, ko divasabhāgo”ti puṭṭho “idaṃ nāma labhāmi - vassaṃ vā hemantaṃ vā gimhaṃ vā, ayaṃ me chāyā, idaṃ utupamāṇam, ayaṃ divasabhāgoti vadeyyāsī”ti evaṃ ācikkhitabbaṃ.

129. Ohāyāti chaḍḍetvā. Dutiyam dātunti upasampadamālakato parivenaṃ gacchantassa dutiyakaṃ dātuṃ anujānāmi, cattāri ca akaraṇīyāni ācikkhitunti attho. Paṇḍupalāsoti paṇḍuvaṇṇo patto. Bandhanā pavuttoti vaṇṇato patito. Abhabbo haritatthāyāti puna harito bhavituṃ abhabbo. Puthusilāti mahāsīlā.

130. Alabbhamānāya sāmaggīyā anāpatti sambhoge saṃvāseti yāva tassa ukkhepanīyakammakaraṇatthāya sāmaggī na labbhati, tāva tena saddhiṃ sambhoge ca uposathapavāraṇādikaraṇabhede saṃvāse ca anāpattīti. Sesam sabbattha mahāvibhaṅge vuttānusārena suviññeyyattā pākaṭamevāti.

Cattāronissayādikathā niṭṭhitā.

Samantapāsādikāya vinayasamvaṇṇanāya

Dvāsattatiadhikavatthusatapaṭimaṇḍitassa mahākhandhakassa

Atthavaṇṇanā niṭṭhitā.

Mahākhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Tīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. 2. Ο Κανόνας της διαγωγής - Σχόλια. 3. Σχόλια για το μεγάλο κεφάλαιο. 1. Η μεγάλη ενότητα έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org